

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

SİNEMA – TELEVİZYON ANASANAT DALI

MUBİ VE BLUTV’DE YAYINLANAN BELGESEL
FİLMLERDEKİ ANLATI ESTETİĞİNİN
140 JOURNOS ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

FATİH KAYNARCA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Prof.Dr. MUSTAFA FADIL SÖZEN

ANTALYA, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSİTÜSÜ

SİNEMA-TELEVİZYON ANASANAT DALI

MUBİ VE BLUTV'DE YAYINLANAN BELGESEL FİLMLERDEKİ ANLATI
ESTETİĞİNİN 140 JOURNOS ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

FATİH KAYNARCA

SİNEMA-TV YÜKSEK LİSANS TEZİ

Prof.Dr. MUSTAFA FADIL SÖZEN

ANTALYA,2024

KABUL VE ONAY SAYFASI

Fatih KAYNARCA tarafından hazırlanan “MUBI ve BluTv’de Yayınlanan Belgesel Filmlerdeki Anlatı Estetiğinin 140 Journos Örneği Üzerinden İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Anasanat/Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir./...../.....

(Not: Sınav sonucu e-imza ile onaylanması halinde, bu belge yerine e-imzalı çıktılar konulmalıdır.)

Jüri Başkanı	Unvan, Adı SOYADI	İmza
Jüri Üyesi (Danışman)	Unvan, Adı SOYADI	İmza
Jüri Üyesi	Unvan, Adı SOYADI	İmza

Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

.....
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Çalışmanın konusu, analizi, sonuçların değerlendirilmesi ve yazım aşamasında desteğini esirgemeyen, yoğun çalışmaları sırasında her daim vakit ayıran, sabır göstererek ilgili davranan danışmanım Sayın Prof. Dr. Mustafa Fadıl SÖZEN'e, hayatım boyunca bana güvenen, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, sabırla eğitimimin bitmesini bekleyen hayattaki en büyük şansım aileme, bu zorlu süreçte bana katlanan Süleyman MUTLU ve Aydın YAREN başta olmak üzere kıymetli arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Fatih KAYNARCA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Öğrencinin	Adı Soyadı	FATİH KAYNARCA
	Numarası	202153008003
	Anasanat Dalı	SİNEMA TV
	Danışmanı	Prof.Dr. MUSTAFA FADIL SÖZEN
	Tezin Adı	MUBI ve BluTv’de Yayınlanan Belgesel Filmlerdeki Anlatı Estetiğinin 140 Journos Örneği Üzerinden İncelenmesi

ÖZ

Belgesel sinema, sinema tarihinde köklü bir geçmişe sahip olan ve teknolojik ilerlemelerle paralel olarak sürekli olarak evrim geçiren önemli bir türdür. Özellikle dijital iletişim çağında, sinema teknolojisi kendini sürekli olarak yenilemektedir. Bu çağın hızla evrilen iletişim teknolojileri, sinema sektöründe de derin etkiler yaratmış, yaratıcı süreçlerle birlikte yeni olanaklar sunmuştur.

Filmlerin yapım, dağıtım ve gösterim süreçlerinde, çeşitli yenilikler ve dönüşümler gözlemlenmektedir. İzleyici kitlesine erişmek için geleneksel iletişim kanallarına duyulan ihtiyaç her geçen gün daha da azalarak yerini dijital çağın getirmiş olduğu (YouTube, Netflix, MUBI, BluTv) gibi platformlara bırakmaktadır. Belgesel Sinema da bu yenilik ve dönüşümlerden payını almıştır. Dijitalleşme, belgesel sinemanın sadece teknik bir değişimden ziyade içerik ve hikâye anlatımı açısından da önemli bir dönüşüm geçirmesine neden olmuştur. Belgesel sinema, dijital yayın platformları aracılığıyla izleyici kitlesine daha geniş bir erişim sağlayarak, geleneksel sinema sınırlarını aşmış ve evrim geçirmiştir. Belgesel sinema ve dijital yayın platformları arasındaki bu etkileşim, izleyiciyle daha doğrudan, kişisel ve geniş bir biçimde bağlantı kurma fırsatı sunmaktadır. Belgesel sinema ve dijital yayın platformları

arasındaki bu etkileşim, sinema deneyimini daha erişilebilir ve kişisel hale getirerek izleyicilerle daha derin bir etkileşim sağlamaktadır. Bu nedenle, belgesel sinemanın dijitalleşme süreci, belgesel filmin geleceğini şekillendiren önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır.

Bu çalışmada, belgesel sinemaya odaklanılarak farklı mecralarda yapılan belgesel çalışmaları incelenmiştir. MUBI ve BluTV gibi yayın platformlarında yer alan belgeseller ile 140 Journos Youtube kanalı için üretilen belgesellerin değişen anlatı yapısı ve estetik biçimleri ele alınmıştır. Bu çalışmayı yaparken sosyal bilimlerde niteliksel içerik analiz yöntemi kullanılarak BluTv, MUBI ve 140 Journos kanalında üretilen ve birbirleri ile benzer türde olan belgeseller incelenerek biçim estetik ve yapım olarak farklılıkları karşılaştırılmıştır. Yapım sürecinde, kullanılan teknikler, ekipmanlar ve dijital platformun sunduğu olanaklar üzerinde durularak, bu unsurların belgesel film yapımındaki rolü anlaşılabacaktır. Bu şekilde, dijital iletişim çağında sinemada yaşanan dönüşümlerin belgesel sinemaya etkileri karşılaştırmalı olarak açığa çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Belgesel Sinema, Mubi, BluTv, 140 Journos, Dijitalleşme

T.R.
AKDENİZ UNIVERSITY
INSTITUTE FINE ARTS

Student' s	Name Surname	FATİH KAYNARCA
	Number	202153008003
	Department	SİNEMA-TV
	Supervisor	Prof.Dr. MUSTAFA FADIL SÖZEN
	Thesis Title	An Investigation of Narrative Aesthetics in Documentary Films Broadcasted on Mubi and BluTV through the Example of 140 Journos.

ABSTRACT

Documentary cinema is a significant genre in film history with a deep-rooted past that has evolved continuously alongside technological advancements. Especially in the age of digital communication, cinema technology is constantly renewing itself. The rapidly evolving communication technologies of this era have deeply impacted the cinema industry, introducing new possibilities alongside creative processes.

Various innovations and transformations can be observed in the production, distribution, and screening processes of films. The need for traditional communication channels to reach the audience is diminishing each day, giving way to digital platforms like YouTube, Netflix, MUBI and BluTV. Documentary Cinema has also benefitted from these innovations and transformations. Digitalization has not only resulted in technical changes in documentary cinema but has also brought about a significant transformation in terms of content and storytelling. Through digital streaming platforms, documentary cinema has achieved a broader reach to the audience, transcending the boundaries of traditional cinema and evolving. This interaction between documentary cinema and digital streaming platforms offers the opportunity for a more direct, personal, and extensive connection with viewers. By making the cinema experience more accessible and personal, this interaction enhances a deeper

engagement with the audience. Therefore, the digitalization process of documentary cinema stands out as a significant factor shaping the future of documentary film making.

This study focuses on examining documentary works produced across different platforms, such as MUBI, BluTV and documentaries created for the 140 Journos YouTube channel. The changing narrative structures and aesthetic forms of documentaries on these platforms will be discussed. In this study, a quantitative research method in the social sciences, the Causal-Comparative method, is applied to compare and contrast documentaries produced on BluTV, MUBI, and the 140 Journos channel, which are similar in genre. Differences in form, aesthetics, and production are compared by analyzing the documentaries. Emphasis will be placed on the techniques used in the production process, equipment and the opportunities offered by digital platforms to understand the role of these elements in documentary film making. By doing so, an attempt will be made to comparatively uncover the effects of the transformations in cinema during the digital communication age on documentary cinema.

Keywords: Documentary Cinema, Mubi, BluTV, 140 Journos, Digitalization

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

KABUL VE ONAY SAYFASI	i
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
GÖRSEL DİZİN	xi
1. BÖLÜM 1: GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Problemi.....	2
1.2.Araştırmanın Amacı	3
1.3.Araştırmanın Önemi	4
1.4.Araştırmanın Yöntemi ve Hipotezler.....	5
1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.6.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	7
2. BÖLÜM 2: BELGESEL FİLM VE DİJİTALLEŞME	7
2.1.Belgesel Filmin Tanımı ve Tarihsel Gelişim Süreci	7
2.2. Belgesel Filmde Türler	12
2.2.1. Bill Nichols’a Göre Belgesel Film Türleri	13
2.2.2. Paul Rotha’nın Belgesel Filmleri Sınıflandırması	16
2.3. Dijitalleşme Kavramı ve Belgesel Filmlerde Dijitalleşme.....	17
2.3.1. Belgesel Film ve Dijitalleşme	19
2.3.2. Belgesel Filmlerde Çevrimiçi Platformlar ve Yayın Hizmetleri.....	21
2.3.3. Sosyal Medya ve Dijital Pazarlama	22
3. BÖLÜM 3: BELGESEL FİLMDE SİNEMATOGRAFİ	23
3.1. Belgesel Filmde Sinematografi Nedir ?	24
3.2. Görüntü Tasarımı ve Kamera Kullanımı.....	24
3.3. Işık Kullanımı.....	25
3.4. Renk Paleti	26
3.5. Müzik ve Ses	28
3.6. Röportaj (Görüşme)	29
3.7. Kurgu.....	30

4. BÖLÜM 4: DİJİTAL YAYIN PLATFORMLARI, MUBI, BLUTV VE 140 JOURNOS	31
4.1. MUBI Dijital Yayın Platformu	31
4.1.2. MUBI'nin Dijitalleşme Sürecindeki Rolü	33
4.2. BluTv.....	34
4.2.1. BluTv ve Dijitalleşme	35
4.3. 140 Journos Youtube Kanalı	36
4.3.1. 140 Journos ve Dijitalleşme	37
4.4. Dijital Platformlar Belgesel Sinema için Ne İfade Ediyor ?	38
4.4.1. Dijital Platformlar Sinema Estetiği İçin Ne Anlam İfade Etmektedir? ...	39
4.4.2. Dijital Platformlar Sinema Sektörü İçin Ne Anlam İfade Etmektedir? ..	39
4.4.3. Dijital Platformlar Profesyoneller İçin Ne Anlam İfade Etmektedir?	40
4.4.3.1.2009 – 2010 Yılları ile 2022 – 2023 Yılları Arasındaki Festival	
Filmleri	41
4.4.4 Dijital Platformlar Amatör Film Yapımcıları İçin Ne Anlam İfade	
Etmektedir?	43
4.4.5. Dijital Platformlar İzleyiciler İçin Ne Anlam İfade Etmektedir?	43
5. BÖLÜM 5: DİJİTAL PLATFORMLARDAKİ BELGESEL FİLMLERDE ANLATI ESTETİĞİNİN İNCELENMESİ	45
5.1. Dijital Platformlarda 2020-2023 Yılları Arasında Türkiye’de Yapılmış	
Yayınlanmakta Olan Belgeseller	45
5.1.1.MUBI Belgeseller Listesi.....	45
5.1.2.BluTv Belgeseller Listesi	46
5.1.3.140 Journos Belgesel Listesi	46
5.2.140 Journos Belgeselleri	48
5.2.1.Killa Belgeselinin Analizi	48
5.2.2.100 Belgeselinin Analizi	55
5.2.3.Hayırsız Ada Belgeselinin Analizi	61
5.2.4.140 Journos Belgesellerinin Genel Analizi	66
5.3.MUBI Belgeselleri	69
5.3.1.Maddenin Halleri Belgesel Analizi	69
5.3.2. Dermansız Belgesel Analizi	78

5.3.3. Patrida Belgesel Analizi	87
5.3.4. MUBI Belgesellerinin Genel Analizi	91
5.4. BluTv Belgeselleri	94
5.4.1. Mimaroglu Belgesel Analizi	94
5.4.2. Yalvarırım Beni Beğen Belgesel Analizi	103
5.4.3. Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız Belgesel Analizi	110
5.4.4. BluTv Belgesellerinin Genel Analizi	116
6. BÖLÜM 6: DİJİTAL PLATFORMLARDAKİ BELGESEL FİLMLERDEKİ ANLATI ESTETİĞİNİN FARKLILIKLARI VE HİPOTEZLERİN SINANMASI	118
6.1. Dijital Platformlardaki Belgesel Filmlerdeki Anlatı Estetiğinin Farklılıkları	118
6.2. Hipotezlerin Sinanması	120
SONUÇ.....	131
KAYNAKÇA.....	136
EKLER.....	139

TABLOLAR DİZİNİ

Sıra	Başlık	Sayfa
Tablo 1.	2009 - 2010 Yılı Festival Filmleri	41
Tablo 2.	2020 - 2023 Yılları Festival Filmleri	42
Tablo 3.	MUBI Belgesel Listesi	45
Tablo 4.	BluTv Belgesel Listesi	46
Tablo 5.	140 Journos Belgesel Listesi	47

GÖRSEL DİZİNİ

Sıra	Tanımlama	Sayfa
Görsel 1.	Killa (2020) 140 Journos	49
Görsel 2.	Killa (2020) 140 Journos	50
Görsel 3.	Killa (2020) 140 Journos	51
Görsel 4.	Killa (2020) 140 Journos	52
Görsel 5.	100 (2023) 140 Journos	56
Görsel 6.	100 (2023) 140 Journos	57
Görsel 7.	100 (2023) 140 Journos	57
Görsel 8.	100 (2023) 140 Journos	58
Görsel 9.	Hayırsız Ada (2021) 140 Journos	63
Görsel 10.	Hayırsız Ada (2021) 140 Journos	64
Görsel 11.	Maddenin Halleri (2020) MUBI	70

Görsel 12.	Maddenin Halleri (2020) MUBI	71
Görsel 13.	Maddenin Halleri (2020) MUBI	72
Görsel 14.	Maddenin Halleri (2020) MUBI	72
Görsel 15.	Maddenin Halleri (2020) MUBI	73
Görsel 16.	Maddenin Halleri (2020) MUBI	74
Görsel 17.	Maddenin Halleri (2020) MUBI	75
Görsel 18.	Maddenin Halleri (2020) MUBI	75
Görsel 19.	Dermansız (2021) MUBI	79
Görsel 20.	Dermansız (2021) MUBI	80
Görsel 21.	Dermansız (2021) MUBI	81
Görsel 22.	Dermansız (2021) MUBI	81
Görsel 23.	Dermansız (2021) MUBI	83
Görsel 24.	Dermansız (2021) MUBI	84
Görsel 25.	Dermansız (2021) MUBI	84
Görsel 26.	Dermansız (2021) MUBI	85
Görsel 27.	Patrida (2021) MUBI	89
Görsel 28.	Patrida (2021) MUBI	89
Görsel 29.	Mimaroğlu (2020) BluTv	95
Görsel 30.	Mimaroğlu (2020) BluTv	95
Görsel 31.	Mimaroğlu (2020) BluTv	96
Görsel 32.	Mimaroğlu (2020) BluTv	97
Görsel 33.	Mimaroğlu (2020) BluTv	97

Görsel 34.	Mimaroğlu (2020) BluTv	99
Görsel 35.	Yalvarırım Beni Beğen (2022) BluTv	104
Görsel 36.	Yalvarırım Beni Beğen (2022) BluTv	105
Görsel 37.	Yalvarırım Beni Beğen (2022) BluTv	105
Görsel 38.	Yalvarırım Beni Beğen (2022) BluTv	106
Görsel 39.	Yalvarırım Beni Beğen (2022) BluTv	107
Görsel 40.	Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız (2023) BluTv	111
Görsel 41.	Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız (2023) BluTv	111
Görsel 42.	Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız (2023) BluTv	112
Görsel 43.	Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız (2023) BluTv	113
Görsel 44.	Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız (2023) BluTv	113

BÖLÜM 1 : GİRİŞ

Sinema tarihi boyunca belgesel sinema, köklü bir geçmişe sahip olmuş ve teknolojik ilerlemelerin yanı sıra toplumsal ve kültürel değişimlere paralel olarak sürekli evrim geçirmiştir. Sinemanın doğuşundan bu yana, belgesel sinema gerçekliği belgeleme, insan yaşamını ve toplumsal olayları anlatma amacıyla önemli bir araç olarak varlığını sürdürmüştür. Ancak, dijital iletişim çağının başlamasıyla birlikte, sinema teknolojisi ve iletişim araçlarındaki hızlı değişimler belgesel sinemayı derinden etkilemiş ve yeni olanaklar sunmuştur.

Teknolojik yenilikler, belgesel film yapım sürecini köklü bir şekilde etkilemekte ve bu alanda yeni olanaklar sunmaktadır. Özellikle yüksek çözünürlüklü kameralar, daha hızlı montaj araçları ve dijital efektler gibi teknolojik araçlar, belgesel yapımcılarına daha etkileyici ve görsel açıdan zengin hikayeler anlatma imkânı tanımaktadır. Bu teknolojik gelişmeler sayesinde, belgesel filmler izleyiciye daha etkileyici ve gerçekçi bir deneyim sunabilmektedir. Ayrıca, ses teknolojilerindeki gelişmeler de belgesel filmlerin ses dünyasını daha zengin ve etkili hale getirmekte, izleyicilere daha derinlemesine bir deneyim yaşatmaktadır. Gelişmiş ses efektleri ve ses miksajı teknikleri, izleyicinin duygusal bağ kurmasını sağlayarak belgesel filmlerin etkileyciliğini artırmaktadır. Bu sayede, belgesel yapımcıları, hikayelerini daha etkili bir şekilde iletebilmekte ve izleyicinin duygu dünyasına daha derinlemesine nüfuz edebilmektedir.

Dijital iletişim çağıyla birlikte, internetin yaygınlaşması ve dijital platformların ortaya çıkması, belgesel sinema için devrim niteliğinde bir dönüşümü beraberinde getirmiştir. Özellikle YouTube, Netflix, MUBI, BluTv gibi dijital yayın platformları, belgesel sinemayı geniş kitlelere ulaştırmış ve izleyiciyle daha doğrudan bir etkileşim oluşturmuştur. Bu dijital dönüşüm, belgesel sinemanın sadece teknik bir değişimden öte, içerik ve hikâye anlatımı açısından da önemli bir dönüşüm geçirmesine yol açmıştır. Geleneksel sinemada olduğu gibi klasik anlatı tekniklerine bağlı kalmak zorunda olmayan belgesel yapımcıları, dijital platformların sunduğu olanaklarla daha yaratıcı ve deneysel yaklaşımlar sergileyebilmektedir. Bu da belgesel sinemanın çeşitliliğini artırmış ve izleyiciye daha zengin bir deneyim sunmuştur.

Bu araştırmada, belgesel sinemanın dijitalleşme süreci ve bu sürecin belgesel filmlere olan etkileri incelenmiş ve farklı dijital platformlarda yer alan belgesel çalışmaları karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. BluTV, MUBI ve 140 Journos platformlarında üretilen belgesellerin değişen anlatı yapıları ve estetik biçimleri üzerinde durulacak ve yapılan karşılaştırmalarla belgesel sinemanın dijitalleşme sürecinin sinema deneyimine olan etkileri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu şekilde, belgesel sinemanın dijitalleşme sürecinin, gelecekteki belgesel filmlerin yapımını, dağıtımını ve izleyiciyle olan etkileşimini nasıl şekillendirebileceği tartışılacaktır.

1.1.Araştırmanın Problemi

Belgesel film yapımı ve gösterimi üzerinde teknoloji önemli bir etkiye sahiptir ve bu alandaki gelişmeler sürekli olarak devam etmektedir. Bu süreçte teknolojik ilerlemeler, belgesel filmi biçim ve içerik açısından değiştirmekte ve gösterim mecrasına bağlı olarak yeni olanaklar ve zenginleştirmeler sunmaktadır. Yüksek znrlkl kameralar, daha hızlı montaj araçları ve dijital efektler gibi teknolojik araçlar, belgesel yapımcılarına daha etkileyici görsel hikayeler anlatma imkânı tanımaktadır. Ayrıca, ses teknolojilerindeki gelişmeler, belgesel filmlerin ses dünyasını daha zengin ve etkili hale getirmekte, izleyicilere daha derinlemesine bir deneyim sunmaktadır.

Günümüzde teknolojik ilerlemelerin sunduğu teknik imkanlar, belgesel film alanında gerçekleşen dönüşüm ve dijitalleşme sayesinde, belgesel yapımlar teknik açıdan kendilerine abonelik tabanlı dijital platformlarda bir yer edinmekte; sinema ve televizyonun ne çıkan özelliklerinden farklılaşarak, bu dijital platformların ve yeni medyanın kendine özgü dinamiklerini içselleştirmektedir. Bu değişim, belgesel film yapımı ve gösterimi için biçim ve içerik açısından yeni pratiklerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu teknolojik ve yapısal değişimle birlikte, belgesel filmler artık izleyici kitlesine abonelik modeli üzerinden ulaşmakta, geleneksel sinema ve televizyon deneyiminden ayrılarak dijital platformlarda benzersiz bir yer bulmaktadır. Bu süreç, belgesel film yapımcılarını, dijital platformların özel özelliklerini ve izleyici alışkanlıklarının evrimini dikkate alarak yapım ve gösterim stratejilerini adapte etmeye yönlendirmektedir.

Dijital platformlarda belgesel film, daha etkileşimli, kişiselleştirilmiş ve çoklu ortam öğelerini içeren yeni bir anlatı dili geliştirmektedir. Bu, izleyicilere daha esnek ve özgün bir deneyim sunma potansiyeli taşıyan teknik yeniliklere dayanmaktadır. Bu bağlamda, belgesel film yapımı ve gösterimi, dijitalleşmenin getirdiği olanaklardan yararlanarak sürekli olarak evrim geçirmekte ve izleyiciyle daha derin bir etkileşim kurmayı hedeflemektedir.

Bu araştırmanın temel problemi, dijitalleşmenin etkisi altında gelişen dijital platformlarda belgesel film yapım ve gösterim pratiklerinin nasıl bir dönüşüm geçirdiğini ve ortaya çıkan yeni belgesel anlatı dilinin, yapım ve gösterim pratiklerinin özünün ne olduğunu anlamaktır. Bu çerçevede, özellikle ücretli yani abonelik tabanlı yayın yapan BluTv ve MUBI belgeselleri ile YouTube üzerinden herkese açık ücretsiz yayın yapan 140 Journos yapımı belgeselleri karşılaştırarak, dijital platformlara özgü yeni belgesel dilinin nasıl şekillendiği ve BluTv, MUBI ve 140 Journos belgeselleri arasındaki farklılıkların neler olduğu incelenerek, bu dilin yapım ve gösterim pratikleri üzerindeki etkileri tanımlanacaktır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, dijitalleşmenin etkisi altında evrim geçiren dijital platformlarda belgesel film yapım ve gösterim pratiklerinin dönüşümünü anlamak ve bu süreçte ortaya çıkan yeni belgesel anlatı dilini, yapım ve gösterim pratiklerinin özünü anlamaktır. Bu bağlamda, özellikle BluTV ve MUBI belgeselleri ile 140 Journos yapımı belgeselleri üzerinden dijital platformlara özgü yeni belgesel dilinin nasıl şekillendiğini; BluTv, MUBI ve 140 Journos Kanalı belgeselleri arasındaki farklılıkları inceleyerek bu dilin yapım ve gösterim pratikleri üzerindeki etkilerini tanımlamayı amaçlamaktadır. MUBI ve BluTV gibi ticari dijital platformlarda yayınlanan belgesel filmler ile 140 Journos gibi bağımsız bir platformda yayınlanan belgesel filmler arasındaki yapısal, estetik ve içeriksel farklılıklar incelenerek belgesel sinema pratiğinin nasıl evrildiği anlaşılmaya çalışılmaktadır.

Araştırma, dijital platformlarda belgesel film yapımının ve gösteriminin değişen dinamiklerini anlamak ve bu alandaki yenilikleri ortaya koymak için bir çerçeve sunmayı hedeflemektedir. Bu çalışmada abonelik tabanlı dijital platformlar BluTV

ve MUBI ile YouTube üzerinden herkese açık ücretsiz yayın yapan 140 Journos kanalın da yer alan belgesel filmlerin yapım sürecini ve filmin anlatı yapısının nasıl şekillendiği ortaya koyulmaya çalışılacaktır. 140 Journos kanalından seçilen belgesel filmlerin içerik ve kurulan sinema dili açısından MUBI ve BluTv 'de yayınlanan belgeseller kıyasla daha basit inşa edildiği örnek filmlerle desteklenerek sunulacaktır. Bu araştırma, belgesel film yapımında dijitalleşmenin etkilerini ve belgesel film estetiğindeki değişimleri anlamak için bir kaynak oluşturmayı hedeflemektedir. Yapılan film karşılaştırmaları ve analizler, belgesel sinemasının günümüzdeki durumunu anlamak ve gelecekteki eğilimleri tahmin etmek için önemli bir referans sağlayacaktır. Ayrıca, belgesel film yapımında dijital platformların ve bağımsız yapımcıların rolünü anlamak ve belgesel film estetiğinin gelecekteki evrimini tahmin etmek için de önemli bir katkı sağlayacaktır.

1.3.Araştırmanın Önemi

Belgesel sinema, teknolojinin ve iletişim mecralarının evrimiyle birlikte sürekli olarak değişerek yeni bir form kazanmaktadır. Bu araştırma, belgesel filmlerin yapım ve gösterim pratiklerindeki bu dönüşümü BluTV, MUBI ve 140 Journos dijital platformlardaki örnekler üzerinden ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Dijital platformlarda belgesel film yapımı ve gösterimi üzerine yapılan bu çalışma, literatüre yeni bir bakış açısı getireceği düşünülmektedir. Dijitalleşme sürecinde belgesel yapım ve gösterim pratikleri alanına yeni bir boyut kazandırmak üzere, BluTV, MUBI gibi dijital yayın platformları ile YouTube gibi herkese açık bir yayın platformu olan 140 Journos arasındaki farklılıkları inceleyerek bu alandaki araştırmalara ek olarak farklı bir perspektif sunmaktadır.

Bu araştırmanın, belgesel film yapım ve gösteriminde dijitalleşmenin etkilerini daha iyi anlamak ve dijital platformlarda belgesel filmleri tanımlamak için önemli bir kaynak olması beklenmektedir. İncelenen platformların farklı yaklaşımları ve belgesel film yapımcılığına olan etkileri, bu alandaki araştırmalara yeni bir bakış açısı getirecek ve gelecekteki çalışmalara ilham verecektir. Bu araştırma, dijital platformların belgesel sinemaya olan etkilerini anlamak için bir adım olarak değerlendirilebilir.

1.4.Araştırmanın Yöntemi ve Hipotezler

Tez kapsamında araştırma yöntemi olarak niteliksel içerik analizi yöntemi kullanılacaktır. Nitel araştırmada önemli olan bir durum ya da olayın yeterli ölçüde ayrıntılı çalışması ve önceden keşfedilmemiş ilişkilerin sınırlı bir çerçeve içinde anlaşılmasıdır. Nitel araştırmadaki amaç belirli bir içeriğin (bir kültür, bir sınıf, bir sosyal katman vb.) derinlemesine ve ayrıntılı olarak irdelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018:56). Bu bağlamda belgesel filmler çözümlenirken derinlemesine irdelenmeye ve farklı bakış açıları ortaya konmaya çalışılacaktır.

Araştırma kapsamında belgesel filmlerin çözümlenmesinde seçilen filmler temel olarak şu şeklide analiz edilmektedir.

1. Araştırma kapsamında ele alınan belgesel filmlerin anlatı yapısı türsel olarak hangi kategoriye dahil edilebilmektedir?
1. Bu aşamada Bil Nicholls tarafından kategorize edilen tür sınıflandırması baz alınmıştır.
2. Araştırma kapsamında ele alınan belgesel filmlerin sinema dili açısından kurgu, görüntü, ışık ve renk, ses gibi estetik unsurların analiz edilerek değerlendirilmesi.

BluTV, MUBI ve 140 Journos kanalında üretilen ve birbirleri ile benzer türde olan belgeseller incelenerek biçim estetik ve yapım olarak farklılıkları karşılaştırılmıştır. Yapım sürecinde kullanılan teknikler, ekipmanlar ve dijital platformun sunduğu olanaklar üzerinde durularak, bu unsurların belgesel film yapımındaki rolü anlaşılacaktır. Yapım sonrası süreçlerde ise belgesellerinin montaj, ses düzenleme ve diğer post-produksiyon aşamalarındaki teknik detayları ele alınacaktır.

Dijital platformlardaki belgesel film yapım ve gösterimi konusundaki pratikleri ve bu platformlara özgü belgesel anlatı dilini derinlemesine anlamak için bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır. BluTv, MUBI ve 140 Journos belgeselleri özelinde gerçekleştirilen bu detaylı inceleme, dijitalleşmenin belgesel film alanındaki etkilerini anlamamıza ve gelecekteki dijital belgesel üretimini yönlendirmemize yardımcı olacaktır.

Hipotezler:

- Belgesel film üretiminde seçilen yayın platformu film yapım sürecini anlamlı olarak etkilemektedir.
- BluTv ve MUBI’de yayınlanan belgeseller ve ücretsiz yayın platformu olan 140 Journos belgeselleri arasında anlatımsal ve tekniksel olarak belirgin farklılıklar bulunmaktadır.
- Dijital yayın platformu olarak 140 Journos Youtube kanalı ve MUBI, BluTv ‘de yer alan belgesel filmler teknik ve içerik olarak karşılaştırmaya elverişlidir.
- MUBI ve BluTv ‘de yayınlanan belgesellerde estetik kaygı, gerçeklik ve yaratıcı bir süreç ön planlandır, 140 Journos için üretilmiş belgesellerde ise izleyici odaklı bir yapı görülmektedir ve platformlar arası farklı yaklaşımlar söz konusudur.

1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma, Türkiye merkezli olan YouTube belgesel kanallarından biri olan 140 Journos kanalı ile MUBI ve BluTV gibi abonelik tabanlı yayın yapan dijital platformlarda 2020-2023 yılları arasında yayınlanan belgesellerin listesini, sürelerini ve türlerini inceleyerek, benzer özelliklere sahip olan rastgele seçilmiş 9 tane belgeselin genel analizi ile sınırlandırılmıştır.

1.6.Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2020-2023 yılları arasında MUBI, BluTv’de yayınlanmış Türk yapımlı belgeseller ile 2020-2023 yılları arasında 140 Journos kanalında yayınlanan belgesel filmlerin karşılaştırmalı olarak incelenmesini kapsar.

Örneklem: 2020-2023 yılları arasında yayınlanan belgeseller arasından benzer türde anlatı yapısına sahip rastgele belgeseller seçilmiştir.

Bu örneklem kapsamında şu belgeseller seçilmiştir:

- 140 Journos kanalından Killa, 100 ve Hayırsız Ada belgeselleri seçilmiştir.

- MUBI yayın platformundan Maddenin Halleri, Dermansız ve Patrida belgeselleri seçilmiştir.

- BluTV’ den ise Mimaroglu, Yalvarırım Beni Beğen ve Gökyüzün Yalnız Gezen Yıldız belgeselleri seçilmiştir.

BÖLÜM 2 : BELGESEL FİLM ve DİJİTALEŞME

2.1.Belgesel Filmin Tanımı ve Tarihsel Gelişim Süreci

İnsanlar, geçmişten günümüze kadar yaşadıkları olayları ve deneyimleri belgelemeye ve gelecek nesillere aktarmaya her zaman önem vermişlerdir. Bu amaçla, belgeseller çok değerli bir araç olmuştur. Belgeseller, olayların ve toplumsal değişimlerin izlerini yakalar, bireylerin ve toplulukların hikayelerini korur ve tarihi olayları anlamamıza yardımcı olur. Yazının icadından önce insanlar mağara duvarlarına, kayalara ve çeşitli yüzeylere resimler ve semboller çizerek yaşadıkları olayları ve deneyimleri aktarmışlardır. Bu çizimler, o dönemin yaşam biçimini, kültürel mirası ve tarihi olayları yansıtan önemli belgelerdir. Günümüzde bile, bu tür mağara resimleri ve çizimleri, o dönemlere ait bilgi ve anlayışın kaynağı olarak kabul edilmekte ve araştırmacılar tarafından incelenmektedir. Bu şekilde, insanlar geçmişte yaşananları gelecek nesillere aktararak tarihi bir belge oluşturmuşlardır.

Belgesel film, sözlü tarih çalışması olarak bilinen yöntemle, sözlü anlatıyı görsel anlatı içerisinde var ederek “birikim” oluşturmaktadır. Bu yönüyle belgesel film görsel anlatı örnekleri içinde; özünde sözlü anlatıları barındırarak toplumsal hafızayı geleceğe iletmede değerli bir misyona sahiptir (Çakıcı Öztürk, 2013: 18).

Belgesel sinemanın tarihsel gelişimi toplumların ve kültürlerin evrimini yansıtır. Temelde, belgesel sinemanın tanımını ve tarihsel gelişimini anlamak, bu türle hem kültürel bir eser hem de gerçek dünya etkileri taşıyan dinamik bir hikâye anlatımı biçimi olarak ilgilenmek için bir temel sağlar. Belgesel sinema, gerçek dünyadaki olayları, kişileri ve toplumları ele alarak izleyiciye aktaran bir sanat formu olarak ortaya çıkmıştır. Bu tür hem kültürel bir eser hem de gerçek dünyadaki etkileri yansıtan dinamik bir hikâye anlatımı biçimidir.

1800’lü yıllarda ilkel sinema aletleri ortaya çıkmaya başlamasıyla birlikte 1930’lu yıllar da ise “documentary (belgesel) film” terimi ortaya çıkmıştır. Bu kelimeyi Fransızlar gezi filmi olarak kullanmışlardır. Belgeselin birçok tanımı bulunsa da John Grierson belgeselleri "gerçeklerin yaratıcı yorumu " olarak tanımlamaktadır. Barsam’a göre, kurmaca-dışı sinema kurmaca yerine, gerçeği dramatize eden bir sinema türüdür. Bu tür sinemada yönetmen kamerasını ve bakışını gerçek durumlar,

kişiler, süreçler ve olaylar üzerinde yoğunlaştırır bunların yaratıcı bir yorumunu yapar. Paul Rotha belgeselin toplumsal olaylarla ilgilenmesi gerektiğini ve bu yapımların izleyicilerin düşüncelerini değiştirebilecek bir yapıda olmasını vurgular. Süha Arın'ın belgesel tanımı ise etik ve estetik kaygılarla, evrensel bir mesaj içerecek şekilde, gerçeğin yaratıcı bir biçimde yeniden yorumlanması sürecini kapsamaktadır.

Lumiere Kardeşlerin 1895 yapımı olan Trenin Gara Girişi (The Arrival Of A Train) ve Fabrikadan Çıkan İşçiler (Workers Leaving Factor) filmleri belgesel filmin de başlangıcı olarak kabul görmektedir. Robert Flaherty'nin "Kuzeyli Nanook" (1920) filmi ilk belgesel film olarak kabul edilmektedir. Çoğunlukla "belgeselin babası" olarak kabul edilen Robert Flaherty, çığır açan çalışmaları ve gerçek yaşam deneyimlerini yakalamaya yönelik yenilikçi yaklaşımıyla belgesel türü üzerinde derin bir etki yaratmıştır. "Kuzeyli Nanook'u" (1920) Bu sessiz belgesel türünün en eski ve en etkili örneklerinden biridir. Flaherty, Nanook adlı bir Eskimo insanının hayatını takip ederek Kuzey Kutbu'ndaki Eskimo halkının zorluklarını ve geleneklerini gözler önüne serdi. Flaherty'nin görsel şiire ve gerçekçiliğe olan bağlılığını bu filmle sergiledi. Şiirsel duyarlılığı gerçeği temsil etme kararlılığıyla birleştirerek hem estetik açıdan ilgi çekici hem de kültürel açıdan bilgilendirici bir film yarattı.

Belgesel sinemanın gelişimindeki önemli yönetmenlerden birisi de Dziga Vertov'dur. Sinema-Göz kuramını ortaya atan Vertov, belgesel filmi doğal yaşamı ve toplumsal sorunları yansıtan bir araç olarak görmüştür. Vertov'a göre insan gözü kusurludur, her şeyi göremez fakat Sine-Göz bize her şeyi olduğu gibi tüm doğallığıyla gösterebilmektedir. Vertov, kameranın insan gözünün gözden kaçırabileceği gerçekleri ortaya çıkarma yeteneğine inanıyordu ve geleneksel hikâye anlatımının ötesine geçen yeni bir sinema dilinin savunuculuğunu yapıyordu.

Gündelik hayatı çektiği Kameralı Adam (1929) Vertov'un en bilinen filmidir. Bu film, Sovyet dönemindeki kent yaşamını ve sanayileşmeyi, aynı zamanda da sinema ve görsel deneyimi kutlayan bir manifesto niteliğindedir. "Kameralı Adam" orijinal ismiyle (chelovek s kinoapparatom), belgesel sinemanın sınırlarını zorlamış ve film yapımcısının görsel dil konusunda özgürce ifade bulmasına olanak tanımış bir başyapıttır. Film, kentsel hayatın hızını, günlük aktiviteleri ve insanların çeşitli işlerini anlatan hızlı bir kesim tekniğiyle dikkat çeker. Filmin gerçek kahramanı, bir yerlerde

kendi kendine hareket eden ve şehri selamlayan kameradır, sine-gözdür (Armes, 2019: 45).

Dziga Vertov, kamerayı bir araştırma aracı olarak görmüş ve objektif gerçekliği yansıtmak yerine, sinemanın özgün dilini ve montajın gücünü vurgulamıştır. Bu anlamda, Vertov'un çalışmaları, sinema ve görsel anlatım konusunda önemli katkılarda bulunmuştur. Filmde sahneler genellikle gerçek dünya estetiğini yakalamaya öncelik verir. El kameraları, doğal ışıklandırma ve yakın çevreye odaklanma, belgeselin gerçekçilik duygusuna katkıda bulunmaktadır. Vertov'un belgeselleri sıklıkla sosyo-politik bir gündemle aşılanmıştır. Film yapımını, çalışmalarını Sovyet avangardının ve Bolşevik Devrimi'nin idealleriyle uyumlu hale getirerek, toplumsal değişimi eğitmek ve ilham vermek için bir araç olarak gördü.

1927'de Fransa'da Cavalcanti'nin *Ren que les heures* ("Yalnızca Saatler") filmi, 1929'da İngiltere'de Grierson'un *Drifters* (Balıkçı Tekneleri) ilk belgeseller olarak sıralanabilir (Rotha, 2000:52).

Belgeseller kamuoyunun şekillenmesinde ve toplumsal değişimin etkilenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı sırasında, birçok ülke belgesel filmler aracılığıyla savaşı desteklemek, moral yüklemek veya düşman propagandasına karşı koymak amacıyla çeşitli yapımlar üretmiştir. Savaşa katılan ülkeler, halkın savaşa olan inancını pekiştirmek ve ordularının gücünü göstermek için propaganda belgesellerine ağırlık vermiştir. Bu belgeseller, savaşın tarafları arasında duygusal bağlar kurmayı, ideolojik mesajları iletmeyi ve halkın savaşa olan katılımını artırmayı hedefler. Özellikle propaganda belgesellerinde, düşmanı kötülemek, kendi ülkesinin kahramanlığını vurgulamak ve savaşın haklılığını savunmak amacıyla çarpıtılmış gerçeklikler sunulmuştur. Propaganda belgeselleri, savaşın psikolojik ve ideolojik boyutunu güçlendirerek savaş çabalarını desteklemiş ve toplumsal desteği artırmıştır.

Savaş sonrasında 1947 Haziran ayında, tarihsel bir toplantı gerçekleşmiş, belgesel alanında Dünya Birliği için bir manifesto ortaya konmuştur. Bir yıl sonra Çekoslovakya'da birlik ilk ve tek toplantısını gerçekleştirmiş, 14 ulusun altına imzasını attığı belgesel tanımlaması yapılmıştır. Bu tanımlamaya göre; Belgesel film,

selüloidin üzerine kayıt yapmanın tüm yöntemleri ile gerçekliğin herhangi bir görünümünün yorumlanması, olaylara dayanan çekimler ya da oluşumlar ile bir duyum ya da neden yaratma, insanın bilgi ve kavramasını genişletme, ekonomi, kültür ve insan ilişkilerine yönelik çözümler sunma ve uyarlama amaçlı yapımlar ortaya koymak anlamına gelmektedir. Belgeseller, gerçek hayattaki olayları, insanları ve ortamları önemli bir müdahale veya manipülasyon olmaksızın yakalamanın bir yolu olarak görülmektedir. Bu yaklaşım özgünlüğe değer verir ve gerçekliği olabildiğince objektif bir şekilde sunmayı amaçlar. Belgesel filmler, haber filmleri, eğitim filmleri, vb. tümünden kurmaca olmayan film (nonfiction) kategorisine girmektedir.

Richard Barsam, tüm belgesellerin kurmaca olmayan film kategorisine girdiğini ama her kurmaca olmayan filmin belgesel olmadığını söyler (1992). Kurmaca olmayan bu türlerin en büyük ortak özellikleri ana malzemelerini gerçeklerden alması ve gerçekler üzerine inşa edilmeleridir. Fakat her bir belgeselin “gerçek” ile kurduğu ilişki biçimi çok farklı özellikler taşır. Bu sebeple, belgesel filmler ile diğer kurmaca-dışı türleri birbirinden ayırmak gerekmektedir.

Kurmaca ve belgesel sinemanın arasındaki temel fark kurmaca gerçeğin yeniden temsili üzerinden izleyiciye aktarılır. Belgesel ise gerçeğin doğrudan aktarılmasıdır. Belgeselde yaşanan olaylar birebir yaşayan kişinin veya anlatıcının ağzından izleyicilere doğrudan aktarılmaktadır. Belgesel filmler sadece gerçeği yansıtmakla kalmaz aynı zamanda gerçeği sorgular ve yorumlar. Belgesel sinemacı çektiği belgesel ile aynı zamanda bir nevi tarihe tanıklık eder ve izleyicilerinde bu duruma ortak olmasına olanak sağlar. Belgesel filmler genellikle daha gözlemsel veya katılımcı bir hikâye anlatma yaklaşımını benimser. Belgeseller olayları olduğu gibi kaydederek doğal bir şekilde ortaya çıkabilir veya gerçek deneyimlere dayanan tutarlı bir anlatı sunmak için röportajlar, seslendirmeler ve arşiv görüntüleri yoluyla hazırlanabilir. Kurmaca filmler ise senaryolu ve yapılandırılmış bir anlatıyı takip eder. Kurgusal hikâyeler, yazarlar ve yönetmenler tarafından önceden belirlenmiş bir olay örgüsüne, karakter gelişimlerine ve dramatik gelişmelere izin vererek yaratılır.

Belgesel filmin birçok işlevi bulunsa da genellikle toplumsal sorunları ele aldığı ve izleyiciyi yönlendirmeye çalıştığını söylemek mümkündür. Belgesel film, sinemanın ilk yıllarında yaygın olarak eğlence amaçlı olarak değerlendirilmiştir. Öykü

ve karakterler belli bir kalıp içerisinde yer almaktadır. Günümüzde ise belgesel film bundan farklı bir yapı barındırmaktadır. Belgesel film gerçek kişileri, olayları ve yerleri içerir. Konular, bir rol oynayan aktörler değil, hayatlarını yaşayan ya da film yapımcısının yakaladığı gelişen olaylara katılan bireylerdir. Kurmaca ise senaryonun yarattığı karakterleri canlandıran aktörleri içerir. Bu karakterler tamamen kurgusal olabilir veya gerçek hayattaki figürlerden esinlenmiş olabilir, ancak eylemleri ve diyalogları senaryoya dayalıdır ve gerçekleştirilmiştir.

Belgesellerde izleyiciye ilginç, gelecek bir şey olmadığı gibi, toplumun inkâr edilemez zevkleri yerine, daha zor konular işlenmektedir (Rotha, 2000:96). Fakat ticari değeri düşük olan belgesel filmler giderek evrim geçirmekte, yüksek bütçeli ve güçlü dramatik yapılarıyla dikkat çekmektedir. Bu noktada yeni medya araçları da belgeselin değişim ve dönüşümünde en önemli neden olarak görülmektedir. Güçlü bireysel ve toplumsal öyküler ile izleyicinin dikkatini çeken, efektif, dolayısıyla da ticari değeri yüksek yapımlar giderek yaygınlaşmaktadır. Belgesel filmde belirli kalıplardan çıkarak farklı yöntemler denenmekte, yaratıcı yapımların sayısı giderek artmaktadır.

2.2. Belgesel Filmde Türler

Belgesel sinemada birçok kuramcı ve akademisyenin ortaya koyduğu tür ve biçim mevcuttur. Filmin yapım türü, anlatı yapısı, işlediği konu vb. unsurlar, tür çeşitliliğini ortaya çıkarmaktadır. Belgesellerin farklı tür ve biçimler altında toplandığına belirten Nichols (2017:35), tüm belgesellerin tarihsel dünyaya aynı yöntemle değinmediğini ve her zaman aynı sinema tekniklerini benimsemediğini ifade eder. Paul Rotha belgeselleri; gerçekçi gelenek, haber-gerçek gelenek, doğalcı (romantik) gelenek ve propaganda geleneği olarak dört kategoriye ayırır. Bill Nichols ise belgesel türlerini beş, farklı başlıkta inceler: Açıklayıcı belgesel, gözlemsel belgesel, interaktif belgesel, refleksif belgesel ve edimsel belgesel.

Süha Arın ise belgeselde anlatım dilleri sınıflandırmasını yedi başlık altında gerçekleştirmiştir. **Klasik sözlü anlatım**, görünmeyen bir sunucuyla görüntüler sözlü olarak desteklenmektedir. **Sözsüz anlatım**, yalnız müzik ve ses efektleri eşliğinde bir konu sadece anlatılmaktadır. **Görüntü ile sesi farklılaştırma** yönteminde, filmin başında görüntü ve ses kanallarında ayrı şeyler anlatılır ve izleyicinin dikkati buna

çekildikten sonra görüntü ve ses kanalları eşleştirilir. **Sorunu ya da konuyu belgeselde yer alan kişi ya da kişilere anlattırma**, filmin konusunun belgeselde yer alan gerçek kişilere anlattırılmasına dayanan bir yöntemdir. **Görünen bir sunucunun kameraya bakarak anlatması**, özellikle televizyon belgesellerinde sunucunun izleyicilerle göz teması kurarak olayı anlatmasıdır. **Açıklayıcı yazılarla anlatma**, altyazı ya da üst yazı olarak kullanılan açıklayıcı yazılardır. **Karma anlatım**, önceki sıralanan altı yöntemden en az ikisinin bir arada kullanılması yöntemidir (Aktaran: Çakıcı Öztürk, 2013: 56-57).

2.2.1.Bill Nicolas’a Göre Belgesel Film Türleri

Açıklayıcı Biçem

İzleyiciyi bilgilendirme amacı taşır, belirli sav ve kanıtlar sunmaktadır. Nichols (2017:188), iddia ve kanıt öne süren sesin anlatımını Tanrının sesi olarak niteler. Bu tarz belgesellerde izleyicilere yansıtılan olayları yorumlayan bir anlatıcı bulunmaktadır.

Bu anlatım biçiminde konuşan kişi görünmez. Bu formatın başlıca özellikleri; klasik realist yapı, yorumlayıcı üst ses kullanımı, didaktik anlatım, senkronize olmayan ses kullanımı, sosyal aktörler veya tanıklarla röportaj, ileri sürülen tezi destekleyen arşiv görüntüleri ya da illüstrasyonların kullanımı, atlamalı kurgu ve metaforik anlatımın tercih edilmesi sayılabilmektedir (Sözen, 2010:244).

Anlatıcı, belirli bir konu hakkında bilgi verir, olayları açıklar ve izleyiciyi yönlendirir. Anlatıcı, belgeselcinin bakış açısını ve amacını izleyiciye aktarmada önemli bir araçtır. Bu biçimin diğer anlatım şeklinin de otoriten sesi olduğunu belirtir. Buckland (2010), açıklayıcı biçimde dış sesin, görüntünün aktaramadığı bilgi ve eylemleri yorumladığını ifade eder.

Nichols (2017:184), belgeselin dört temel unsuru olarak tanımladığı “gerçekliğin belirtsel görüntüleri, şiirsel ve duygusal çağrışımlar, öykü anlatımı ve retorik ikna”nın ilk olarak açıklayıcı biçem içerisinde bütünleştiğini ifade etmektedir.

Gözlemci Biçem

Herhangi bir anlatımın ve açıklama metninin yer almadığı bu biçimde temel yöntem gözlemlemektir. Nichols (2017:192), gözlemci biçimde müzik, ses efekti, ara başlıklar ve tekrar edilmiş çekimlerin olmadığını vurgular ve izleyiciye belirli bir durumun içinde yer almanın nasıl hissettirdiği amaçlanır. Film yapımcısı gözlemci türde tamamen görünmez durumdadır.

Gözlemci belgesel türünde yönetmenin ve film ekibinin gözlemci pozisyonda kalarak, film karakterlerine kamerayı umursamadan özgürce hareket etme imkânı sağladıklarını ifade eden Nichols (2017:192), bu türde yaşamın olduğu gibi, müdahalesiz bir biçimde perdeye yansıdığını belirtmektedir.

Nichols (2017:191), gözlemci belgesel türünün ortaya çıkış sürecini şu şekilde açıklamaktadır:

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Kanada, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki gelişmeler, 1960'larda Arriflex veya Auricon gibi 16 mm kameraların ve Nagra gibi tek kişi tarafından kolayca taşınabilen ses kayıt cihazlarının ortaya çıkmasını sağlamıştı. Bu sayede konuşma, hantal aletler ve kamerayı kayıt cihazına bağlayan kablolar olmadan da görüntüyle eşzamanlı kaydedilebilir hale gelmişti. Kamera ve ses kayıt cihazı, olup biteni olduğu gibi ve olduğu anda kaydetmek için filme alınan sahnelerin etrafında rahatça hareket etmeye başlamıştı. Bu gelişmelerle birlikte, pek çok yönetmen açıklayıcı ve şiirsel biçimlerin sahneleme, düzenleme ve kompozisyon üzerinde sağladığı her türlü denetim biçiminden vazgeçmeyi seçmiş, bunun yerine, yaşamı olduğu gibi gözlemlemeye başlamışlardır.

Bu belgeseller, olayları genellikle yapımcının müdahalesi olmadan, doğal olarak ortaya çıktıkları haliyle yakalamayı amaçlamaktadır.

Dönüşlü/Refleksif Biçem

Nichols (2017: 215,216), dönüşlü biçimde yönetmenin kamerasını konusuna çevirmek yerine direkt izleyici ile bağ kurarak, belgeseli; “ardındaki dünyayı görmek için belgeseli görmezden gelmek yerine, belgeseli olduğu gibi, bir kurgu ya da temsil olarak görmemizi bekler.” şeklinde ifade etmektedir.

İzleyici ve yönetmen arasında oluşan bu biçimde belgeselin nasıl çekildiği izleyiciye sunulur. Vertov'un, Kameralı Adam adlı belgeseli bu biçimi en iyi temsil eden film olarak bilinmektedir. Salman (2020:399), dönüşlü biçimin, kamera, ses, ışık vb. detayların izleyiciye gösterilerek bilginin nasıl oluşturulduğunun gösterildiğini, bu sayede yönetmen ve izleyici arasında bir bağ kurularak refleksif bir formül ile icra edildiğini ifade eder. Belgeselcinin filmi yapma sürecine dair şeffaf bir bakış sunulur. Montaj kararları, röportajlar, çekim arkasındaki olaylar vb. izleyiciyle paylaşılır. Salman, bu biçimin en önemli temsilcisi olarak Dziga Vertov'un, 1929 yapımı Kameralı Adam belgeselini işaret eder.

Edimsel Biçem

Edimsel biçimin de tıpkı şiirsel biçim gibi temelde bilginin esasen ne olduğu sorusunu sorduğunu belirten Nichols (2017:219), edimsel belgesellerin, somut, cisim kazanmış bilginin toplumda yer alan daha genel süreçleri anlamakta nasıl işe yarayabileceğini göstermeyi amaçladığını ifade eder. Var olan bir konuyu ya da yaşanan bir olayı öznel şekilde ele alan bu biçimde canlandırma tekniği kullanılır. Oyunculuğun ön planda olduğu edimsel biçimde amaç, eylem yapılmadan önce bu deneyimin nasıl hissettirdiğinin anlaşılmasının sağlanmasıdır (Nichols, 2017:219).

Katılımcı/İnteraktif Biçem

Nichols (2017:198), 1960'larda, stüdyo dışında eşzamanlı ses kaydına olanak sağlayan yeni teknolojilerin gelişmesiyle birlikte katılımcı biçimin de ortaya çıktığını ifade etmektedir. Nichols'e (2017: 198) göre katılımcı türün temel özellikleri şu şekildedir:

Burada yönetmen kendini belli etmeden öznelerini gözlemlemek yerine, onlarla etkileşim içine girer. Sorular, röportaj ya da sohbet halini alır; iletişim, bir tur iş birliğine ya da yüzleşmeye dönüşür. Kameranın önünde olup bitenler, yönetmenle özne arasındaki etkileşimin niteliğinin doğal belirtisi haline gelir. Bu biçim, "Ben, size onlardan bahsediyorum" formülünü genellikle "Ben, onlarla bizim (ben ve sen) için konuşuyorum"a yakın bir hale getirir; çünkü yönetmenin içinde bulunduğu etkileşim, bize içinde yaşadığımız dünyanın belirli yönlerini gösteren bir pencere açar.

Nichols, (2017:200) “Yönetmen, dış ses anlatısının korunaklı dünyasından dışarı adım atar, şiirsel coşkudan uzaklaşır, duvardaki sinek olarak konduğu yerden kalkar ve neredeyse diğerleri gibi bir toplumsal oyuncu haline gelir.” ifadelerini kullanmaktadır.

Günümüzde interaktif (etkileşimli) belgesel olarak bilinen bu türde, genellikle bir yapımcı veya yönetmenin yanı sıra, yapım ekibinden bir kişi (sunucu, yapımcı gibi) kamera karşısına geçerek röportajlar veya sohbetlerle içerik sunar. Bu tür belgesellerde katılımcı biçimin temel unsurları arasında etkileşim, arşiv görüntüleri ve kurgusal öğeler bulunur. Ancak günümüzde, yönetmen veya yapımcıdan ayrı olarak sunucunun da aktif bir şekilde içeriği yönlendirdiği bilinmektedir. Birçok belgeselde sunucu, bu içeriğin odak noktasındaki kişidir. Film yapımcıları konularıyla aktif olarak ilgilenir ve çoğu zaman hikâyenin bir parçası olurlar. Bu yaklaşım röportajları, doğrudan etkileşimleri ve film yapımcısının kişisel yolculuğunu içerebilir.

2.2.2 Paul Rotha’ya Belgesel Film Türleri

Paul Rotha, belgesel filmin toplumsal olaylarla ilgilenmesi gerektiğini belirtmektedir. Belgesel film yönetmeninin çalışma alanları olarak cadde, okul, fabrika, halkın iş yeri ve yaşantılarını göstermektedir. Belgeselcinin amacı bu alanlarda çalışma yaparak sonuç aramak değil, olayları bildirerek sonuç çıkartılmasını sağlamak olmalıdır. Paul Rotha, belgesel filmi dört gruba ayırmaktadır. Bunlar; doğalcı (romantik) gelenek, gerçekçi gelenek, haber gerçek geleneği ve propaganda geleneği olarak sınıflandırılabilir.

2.2.2.1. Gerçekçi Gelenek

Gerçekte var olan madde ve doğaya, gerçekçi bir yaklaşım ile yaklaşmaktır. Gerçekliğin daha basit bir temsiline odaklanır. Önemli bir stilizasyon olmaksızın hayatı olduğu gibi yakalamayı amaçlamaktadır. Olayları nesnel bir şekilde belgelemek için sıklıkla gözlem tekniklerini kullanır. Kracauer’e göre ise Lumière kardeşler sinemadaki gerçekçi akımın ilk temsilcileridir.

2.2.2.2. Haber Gerçek Geleneği

Gündelik olayları, kısacık bir zaman diliminde, basit ve betimleyici terimlerle sunmaktadır. Bilgiyi açık ve doğrudan bir şekilde sunar. Genellikle haber raporlamak

ve gerçek bilgileri aktarmak için kullanılır. Haber filmi formatını benimseyen, önemli bir sanatsal yorum olmaksızın güncel olaylar veya konular hakkında bilgi veren filmler.

2.2.2.3. Doğalcı Gelenek

Gündelik olarak bireylerin çevresinde bulunan olguların ve doğal sahnelerin kullanımı, gerçeği temsil etmek için sıklıkla yaratıcı ve şiirsel yaklaşımları kullanır. Duygusal etkiye ve öznel yoruma değer verir. Doğalcı gelenek, Western filmleri gibi öykülü filmlerin yanı sıra birçok türde kullanılmaktadır (Rotha, 2000:52-54).

2.2.2.4. Propaganda Geleneği

Kamuoyunu etkilemek için belirli bir gündemle oluşturulan filmler. Belirli bir ideolojiyi veya bakış açısını desteklemek için sıklıkla ikna edici teknikler kullanır. Bilginin taraflı veya seçici sunumunu içerebilir. Kamuoyunu belirli bir yöne yönlendirmeyi amaçlayan, açık bir siyasi veya sosyal gündemle oluşturulan filmlerdir.

Bu gelenekler, belgesel film yapımında sanatsal ve duygusal keşiflerden nesnel temsile, haber raporlamaya ve hatta propaganda amaçlarına kadar çeşitli amaç ve yaklaşımları vurgulamaktadır. Paul Rotha'nın sınıflandırması, belgesellerin farklı işlevlere hizmet edebileceğini ve izleyicinin çeşitli beklentilerini karşılayabileceğini kabul eder.

2.3.Dijitalleşme Kavramı ve Belgesel Filmde Dijitalleşme

Dijital yayıncılığın ve dijital platformlarının ortaya çıkışında gelişiminde dijital ve dijitalleşme kavramları büyük önem taşımaktadır. Dijital yayıncılığın nasıl çalıştığını anlayabilmek için önce dijitalin ve dijitalleşmenin ne anlama geldiğini bilmek gerekmektedir.

Dijital (sayısal), kavram olarak Latince 'de parmak anlamına gelen “digutus” kelimesinden türemiş, İngilizce “Digit” kelime kökü ise 0'dan 9'a kadar olan tam sayıları ifade etmek için kullanılmıştır ve dijitalin temelinde 0 ve 1'li rakamlarla çalışan, “ikili sayı sisteminden” oluşan bilgisayar sistemi yer almaktadır (Zengin, 2016: 186).

Dijitalleşme ise bu temelde analog mesajları (görüntü ve ses) 0 ve 1'lerden oluşan ikili sayı sistemi halinde sinyallere dönüştürmektedir. Jenkins, görüntülerin, seslerin ve bilgilerin medya platformları arasında rahatça akabileceği ve farklı ortamlarda kolayca yeniden şekillendirilebileceği bilgi baytlarına dönüşme sürecini dijitalleştirme olarak tanımlamaktadır (Jenkins, 2016: 424).

Bu tanımlama çerçevesinde, dijital yayıncılık, geleneksel televizyon yayıncılığındaki analog yöntemlerin yerine, teknolojinin sunduğu dijital imkanlarla televizyon yayıncılığının dijitalleştiği yeni bir süreci işaret etmektedir. Bu gelişmeler ekseninde dijital yayıncılık kendi içerisinde farklı gruplara ayrılmıştır. Bunlar, karasal sayısal televizyon yayıncılığı (DVB-T), uydu yayıncılığı (DVB-S), kablolu televizyon yayıncılığı (DVB-C), internet televizyon yayıncılığı ve IPTV olmak üzere dört yayın teknolojisini içermektedir (Yaman, 2017: 249).

Dijital televizyon yayıncılığının çalışma prensibi, verilerin önce paketler haline getirilip bu paketlerin zaman çoğullaması ismi verilen süreçte harmanlanması ve sonrasında tek bir bit dizisi haline getirilip kullanılacak yayın standardına bağlı olarak kiplenerek yayına gönderilmesine dayanmaktadır (Öztürk, 2010: 61).

Dijitalleşme, izleyicilerin televizyon izleme biçimini değiştirerek onları dijitalleştirir ve yeni bir konuma taşıdığı söylenebilir. Kandemir'e göre, sayısal televizyon yayıncılığı, belirli seviyelerde çoklu-ortam ve etkileşim özellikleri sayesinde sınırlı iletim kapasitesi olan program akışlı, tek yönlü ve etkileşimsiz geleneksel televizyon yayıncılığını ekonomik, sosyal ve kültürel yönden değiştirmekte ve televizyon yayıncılığı yeniden tanımlanmaktadır (Erdem, 2011: 77-78; Kandemir, 2013: 17). Gerçekleşen bu değişim ile etkileşimliliğe (interaktivite) olanak sağlayan dijital yayınlar, izleyicileri edilgen konumundan kopararak onları bu süreçte "kullanıcı" olarak etkin bir konuma taşımaktadır. Brown (2014:149), sayısal teknolojinin yalnızca görüntü alanında değil prodüksiyon aşamasının "kurgu, görüntü işleme, depolama, salon gösterimi" vb. birçok yerinde de kullanıldığını belirtir.

2.3.1.Belgesel Film ve Dijitalleşme

Yirminci yüzyılın sonlarına kadar, sinema büyük ölçüde analog teknolojilerle işliyordu. Ancak, dijital teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte, sinema endüstrisi

dijitalleşmeye yönelmeye başladı. Dijital kameralar, dijital efektler ve dijital prodüksiyon süreçleri, film yapımını daha erişilebilir ve maliyet etkin hale getirdi. Furby ve Hines (2014:130), 1990'lı yılların sonlarında dijital teknolojilerin gelişimi ile birlikte hareket ve ifade kapasitesine sahip zengin, dokulu ve çok katmanlı film görüntülerinin yaratıldığını ifade ederler. Dijitalleşme, sinema filmi dağıtımını ve gösterimini de radikal bir şekilde değiştirdi. Artık filmler dijital formatlarda dağıtılıyor ve sinemalarda dijital projeksiyon sistemleri kullanılıyor. Bu, daha hızlı ve kaliteli bir film gösterim deneyimi sağlarken, aynı zamanda distribütörlerin ve sinema salonlarının maliyetlerini düşürdü. Finansal konuda büyük sıkıntılar yaşayan belgesel sinema tarih boyunca kendisine gösterim ve dağıtım konusunda sürekli bir alan arayışı içerisinde olmuştur. Televizyon bir süre finansal olarak belgeselin kurtarıcısı olsa da ilerleyen zamanlarda televizyonun tüketim kültürüne yönelik ticari yapısı nedeniyle belgesellerin estetik ve anlatı biçimlerinde farklılaşmalar görülmüştür. Belgeseller yayıncı kanallar tarafından finanse edilerek ağırlıklı olarak izleyici kitlesine göre üretimler yapılmıştır. Bu durum çekilen belgesellerin özgürlük alanlarını kısıtlamış ve yönetmenlerin çektikleri belgeselleri özgün bir şekilde izleyiciyle buluşturmakta zorlanmasına yol açmıştır.

Baker, belgeselin yeni altın çağını yaşadığını ve belgeselin özgürleştiğini söylemektedir. Fakat belgeselin 1930 ve 1960'lı yıllardaki yükselişlerinden farklı olarak, günümüzde farklı yaklaşım ve tarzlarla belgesel üreten çok fazla kişinin olduğunu vurgulamaktadır. Baker, bu farkın nedenini şu şekilde açıklar, şimdiye kadar film yapımının çok masraflı olmasından dolayı televizyon kanallarının genellikle kısıtlayıcı bir şekilde belgesel filmlerin ana finansörü olduğunu, ancak günümüzdeki ucuz dijital ekipmanlarla, her geçen gün daha çok insanın filmlerini kendilerinin finanse edebildiğini ve bunun da yeni nesil film yapımcılarına yaratıcı özgürlük sağladığını belirtmektedir (Baker, 2006).

Bu doğrultuda günümüzde dijital teknoloji, belgesel yapımcılarına daha hafif ve taşınabilir ekipmanlar kullanma imkânı tanımıştır. Yüksek çözünürlükteki dijital kameralar, daha düşük maliyetle yüksek kalitede görüntüler elde etmeyi mümkün kılar. Bu da belgeselcinin daha esnek ve etkin bir şekilde çekim yapmasına olanak sağlar. Dijital montaj programları ve efektler, belgesel yapımcılarına görüntüleri daha

hızlı ve esnek bir şekilde düzenleme imkânı verir. Ses düzenleme, renk düzeltme ve diğer post-produksiyon süreçlerinin ulaşılabilir hale geldiği söylenebilir. Şüphesiz dijital teknoloji sayesinde belgesel üretim maliyetlerinin azalması, düşük bütçeli film yapımına olanak sağlanması, online platformları kullanarak dağıtım ve gösterim gibi olanaklar açısından belgesel sinemanın özgürleşmesindeki en etkili faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu platformların karşımıza çıkan diğer en önemli özelliği ise mevcut iktidarlar tarafından düzenlenen yasalardan dolayı sinema salonlarında veya televizyonlarda sansürlenmiş filmlerin özgür bir şekilde sansüre maruz kalmadan izleyiciye ulaşabilmesidir. Geleneksel medya ile kıyaslandığı zaman iktidarlar tarafından sansüre maruz kalmama durumu filmin izleyiciye olduğu gibi ulaşması açısından dijital çağın sinemaya büyük bir özgürlük yarattığını söyleyebiliriz.

Geleneksel film den dijital teknolojiye geçiş, film yapımını demokratikleştirdiği söylenebilir. Dijital kameraların, düzenleme yazılımlarının ve diğer prodüksiyon araçlarının uygun fiyatlı ve erişilebilir olması, daha geniş bir film yapımcısı yelpazesine belgesel oluşturma gücü vermektedir.

Belgesel film yapımcıları dijital teknolojiden yalnızca prodüksiyon için değil aynı zamanda yenilikçi hikâye anlatımı için de yararlanıyor. İnteraktif belgeseller, sanal gerçeklik (VR) deneyimleri izleyicileri yeni ve sürükleyici yollarla meşgul eden yeni ortaya çıkan formlardır. Online video platformları, dijital yayın servisleri ve diğer çevrimiçi kanallar, belgesel yapımcılarına eserlerini geniş bir kitleye ulaştırma imkânı sunar. İzleyiciler, istedikleri zaman ve istedikleri yerde belgeselleri izleyebilirler.

Dijitalleşme, belgesellerin pazarlanması ve tanıtımını da değiştirmiştir. Sosyal medya, dijital reklamcılık ve çevrimiçi platformlar, belgesel yapımcılarına eserlerini tanıtmak ve izleyici kitlesini oluşturmak için güçlü araçlar sunmaktadır. Aynı zamanda Indiegogo gibi dijital platformlar, belgesel film yapımcılarının doğrudan izleyicilerinden fon almasını sağlamaktadır. Bu doğrultuda bu fonların geleneksel finansman modellerine bağımlılığı azaltarak daha bağımsız ve yaratıcı projelere olanak tanıdığını söyleyebiliriz.

2.3.2 Belgesel Filmde Çevrimiçi Platformlar ve Yayın Hizmetleri

Teknolojideki ilerlemeler, film yapım araçlarının artan erişilebilirliği ve yeni dağıtım platformlarıyla karakterize edilen dijital çağ, belgesel film yapımcılığının bu Rönesans'ını başlatmada önemli bir rol aldığını söyleyebiliriz. Her geçen gün gelişen dijital sinema ile birlikte online film izleme veya kiralama satın alma gibi online film hizmetleri sinema üzerinde dijitalleşmenin etkisini açıkça göstermektedir. Buna bağlı olarak alternatif yayın kanalları gelişmiştir.

Bu alternatif yayın kanallarını iki grupta incelemek mümkündür. Birinci grupta yer alan yayın kanallarına Netflix, MUBI, BluTv vb. platformları örnek gösterebiliriz. Bu platformlar daha çok yüksek bütçelerle üretilen ticari ve festival filmlerin yayınlamasını ve bu filmlerden gelir elde edilmesini sağlamaktadır. Diğer alternatif ise yani ikinci grupta yer alan yayın kanalına örnek olarak Youtube platformunu gösterebiliriz. Youtube platformunun en önemli özelliği ücretsiz oluşu ve kolaylığı sayesinde sadece profesyonellerin değil amatörlerin, bağımsız film yapımcılarının hatta izleyicilerin de görsel üretimlerini kendi oluşturdukları kanallarında yayınlamalarına olanak sunmasıdır. Film yapımcılarının artık çalışmalarını sergilemek ve farklı izleyicilere ulaşmak için daha fazla yolu var.

YouTube, günümüzde en çok video izlenen ve içerik yüklenen mecralardan biri konumundadır. Bu nedenle, ana akım sinemadan geri planda kalan belgesel film yönetmenleri, seslerini duyurabilmek ve kendilerini ifade edebilmek için YouTube'u oldukça önemli bir alan olarak görmektedirler. YouTube, belgesel film üretimini ve izleme deneyimini büyük ölçüde etkilemektedir. Platformda çeşitli estetik anlayışlara sahip birçok belgesel film yayınlanmakta ve bu filmler geniş bir izleyici kitlesine ulaşmaktadır. İzleyiciler arasında gerçek hikayelere, farklı bakış açılarına ve düşündürücü içeriklere yönelik artan bir istek var. Gerçek dünyadaki sorunları keşfetme, benzersiz hikayeler yakalama ve önemli konulara ışık tutma yetenekleriyle belgeseller geniş popülerlik kazandı.

2.3.3. Sosyal Medya ve Dijital Pazarlama

Günümüzün hızla dijitalleşen dünyasında, belgesel sinemanın sosyal medya ve dijital pazarlama ile olan ilişkisi giderek artmaktadır. Artan dijital platformların

belgesel sinemayı geniş kitlelere ulaştırmadaki rolü, bu ilişkinin önemini ortaya koymaktadır. Ancak, bir belgesel film yapıldıktan sonra, onu izleyiciyle buluşturmak da en az yapımcılık süreci kadar önemli bir adımdır.

Dijck ve Poell'e göre (2020: 112), platformlar bireysel kullanıcı davranışının anlık hareketlerini izleyebilir, bu verileri toplayabilir, analiz edebilir ve daha sonra sonuçları bireyler, gruplar ya da genel olarak toplumu ilgilendiren kıymetli enformasyonlara dönüştürebilirler. Dijck ve Poell'in ifade ettiği gibi bu platformlar, film hakkında bilgi vermenin yanı sıra, izleyicilerle etkileşime geçmek ve onların geri bildirimlerini almak için bir fırsat sunar. İzleyiciler de sosyal medya üzerinden film hakkında düşüncelerini paylaşabilir, önerilerde bulunabilir ve filmi daha geniş bir kitleye tanıtabilirler. Aynı zamanda dijital pazarlama stratejileri, belgesel filmlerin hedef kitlelere ulaşmasını kolaylaştırır. Bu stratejiler arasında, hedeflenmiş reklamlar, SEO (arama motoru optimizasyonu), e-posta pazarlaması ve içerik pazarlaması gibi yöntemler bulunmaktadır. Belgesel filmler için dijital pazarlama stratejileri, filmin konusu, teması ve hedef kitlesi doğrultusunda özelleştirilebilir. Örneğin, bir çevre belgeseli için çevreci topluluklara yönelik dijital pazarlama stratejileri kullanılabilir.

Aytekin ve Yıldızvıran (2021: 222), sosyal medya hesaplarından yapılan paylaşımlarla seyircilerin, filmin yapım sürecinden gösterimine kadar yaşananlara ortak olarak; film hakkında beğeni, paylaşım ve yoruma bağlı yeniden içerik üretimi ile filmin reklam ve tanıtım çalışmalarına katkıda bulunurlar şeklinde ifade etmektedirler.

Bu doğrultuda sosyal medya platformları, belgesel film yapımcılarının çalışmalarını tanıtmaları, projeleri etrafında topluluklar oluşturmaları ve izleyicilerle doğrudan etkileşim kurmaları için güçlü araçlar haline geldi. Dijital pazarlama stratejileri, belgesellerin görünürlük kazanmasına ve geleneksel dağıtım kanallarının ötesinde etki yaratmasına yardımcı olur. Bu platformlar belgesel sinema için etkili birer tanıtım ve iletişim aracıdır. Yapımcılar, yönetmenler ve film ekipleri, filmlerini tanıtmak, fragmanlarını paylaşmak, etkileşimde bulunmak ve izleyicilerle doğrudan iletişim kurmak için sosyal medya platformlarını aktif olarak kullanmaktadır. Dijitalleşmenin teşvik ettiği belgesel film yapımcılarının biçim denemeleri yapabileceği, daha geniş izleyicilere ulaşabileceği ve farklı hikâye ve bakış açılarını

keşfedebileceği dinamik bir dönemi temsil ediyor. Teknolojinin, dağıtım platformlarının ve izleyici ilgisinin birleşmesi, belgesel film yapımcılığının sürekli büyümesi ve evrimi için verimli bir zemin yarattığı söylenebilir.

BÖLÜM 3 : BELGESEL FİLMDE SİNEMATOGRAFİ

3.1.Belgesel Filmde Sinematografi Nedir ?

Belgesel sinema, gerçekliği yakalama ve anlatma amacı taşıyan özel bir film türüdür. Bu türde sinematografi, görüntüleme süreciyle gerçek dünyayı yansıtmak, izleyiciye derin bir anlayış sunmak ve belgesel yapının etkileyici bir şekilde anlatılmasını sağlamak için önemli bir rol oynar.

Özgen (2019:173), 'sinematografi' kelimesinin etimolojik kökeninin Yunanca kine (hareket) ve graphos (yazı) kelimelerinin bileşik kullanımından türetildiğini, birleşik anlamının ise, 'hareketle yazı yazmak' olduğunu ifade eder. Sinematografinin; düşünce, hareket, duygu durumları vb. iletişim biçimlerinin görsel dille anlatılma süreci olduğunu ifade eden Brown'a göre (2014:2), sinemasal teknik, bir filmin diyaloglar ve hareketlerden oluşan içeriğine anlam ve alt metin katmanları eklemek için kullanılan yöntem ve tekniklerin tümünden oluşur.

Belgesel filmde sinematografi, izleyiciye gerçek dünyayı doğru bir şekilde yansıtmak ve duygusal bir bağ kurma görevini üstlenir. Sinematografi, bu gerçekliği kamera aracılığıyla yakalama sürecini yönetir. Belgesel sinemada kullanılan sinematografik unsurlar arasında kamera açıları, çekim kompozisyonları, ses, ışık kullanımı ve renk paleti yer alır. Bu unsurlar, izleyiciye belgeseldeki olayları daha etkili bir şekilde anlatma, gerçekliği yakalamak ve izleyiciye etkili bir şekilde aktarmak için temel bir araçtır. Kamera açıları, ışık kullanımı, ses ve diğer sinematografik unsurlar, belgeselcinin izleyiciyle daha derin bir bağ kurmasına ve gerçek dünyayı etkileyici bir şekilde anlatmasına yardımcı olur. Bu sayede belgesel sinema, izleyicilere gerçek hayatı daha yakından anlama ve duygusal bir etki yaratma fırsatı sunduğunu söylenebilir.

Kuruoğlu (2006: 102-103), belgesel filmin sinematografik çözümlerini yakın çekim, alan derinliği, ses kurgusu ve kurgudaki ani kesmeler şeklinde değerlendirmektedir.

3.2.Görüntü Tasarımı ve Kamera Kullanımı

Sözen'e göre (2010: 247-248), görüntü sadece görselliğin kompozisyonu anlamına gelmemekte, kameranın niteliği, objektif secimi, aydınlatma, vb. unsurlarla sahnenin anlattığıyla doğrudan ilintili olmasını ve bu ilintiyi görsel düzlemde yansıtabilmesini de içermektedir, diğer unsur ise görüntünün dramatik niteliğidir ki bu da özne, zaman ve mekân ilintilerinin nasıl ve ne denli yetkin biçimde yansıtılabildiğini içerir.

Bu noktadan hareketle görüntü kompozisyonu, izleyicinin odaklanması gereken önemli unsurları vurgulayarak hikâyenin anlaşılabilirliğini artırdığını söyleyebiliriz. Kamera açıları, belgeselcinin izleyiciye bir sahneyi nasıl göstermek istediğini belirler. Yüksek açılar, alçak açılar, yakın planlar ve geniş açılar gibi farklı kamera açıları kullanılarak duygusal etki ve hikâye anlatımı güçlendirilebilir. Hareketli kamera kullanımı, belgesele enerji ve dinamizm katabilir. Takip çekimleri, dolly zoom teknikleri veya el kamerası kullanımı gibi yöntemlerle hareketli kamera, izleyiciyi olayların içine çeker ve hikâyenin daha etkili bir şekilde akıtılmasına yardımcı olduğu söylenebilir. Kamera açılarının yönetmenlerin üslubu olduğunu belirten Kılıç (2003:54) kamera açıları ile izleyicilerin konuya hangi yönden bakacağını belirlediğini ifade etmektedir.

Belgeselde kullanılan görüntülerin seçimi, hikâyenin anlatımını güçlendirmek ve izleyiciyi etkilemek için dikkatle yapılır. Görüntüler genellikle belgeselin konusuyla ilgili sahneleri, mekanları, karakterleri ve önemli detayları içerir. Bu görüntüler, belgeselin duygusal etkisini artırmak, izleyiciyi içine çekmek ve hikâyenin derinliğini vurgulamak için özenle seçilir. Doğru kamera açıları ve hareketleri, hikâyenin anlatımını destekler ve izleyiciye olayların daha yakından veya uzaktan nasıl algılanacağını belirler. İzleyiciye karakterlerle daha yakın bir ilişki kurma veya geniş manzaraları gösterme gibi amaçlarla farklı kamera teknikleri kullanılabilir. Ayrıca, belgeselde kullanılan kamera hareketleri ve geçişler, hikâyenin ritmini ve akışını belirler.

3.3. Işık Kullanımı

Mükerrem (2012:43), kameranın nesneleri algılayabilmesi için doğal veya yapay ışığın varlığının bir zorunluluk olduğunu, bu nedenle görüntünün temelinde ışığın olduğunu ifade etmektedir. Sinemada ışık kullanımı, bir film ya da sahnenin görüntüsünü oluşturan temel unsurlardan biridir. Işık, duygusal atmosferin oluşturulmasından karakterlerin vurgulanmasına kadar birçok amaç için kullanılır. Doğru ışık kullanımı, izleyiciye hikâyenin duygusal tonunu ve atmosferini aktarabilir. Barnwell'e göre (2011:138), ışık filmin atmosferini taşır. İzleyicide zaman mekân, iklim ve hatta belirli bir ruh haline dair algı yaratır.

Arnheim (2002: 65), bir filmde ışıklandırmanın yardımı ile bir kişinin genç, yaşlı, bitkin veya canlı gösterilebileceğini, mekânlarda kullanımında ise; bir odanın kasvetli, sıcak, soğuk, büyük, küçük, etkileyici veya sıradan gösterilebileceğini ifade etmektedir. Bu doğrultuda bir karakterin yüzünü aydınlatmak ya da gölgelemek, izleyiciye karakterin iç dünyası hakkında bilgi verdiği söylenebilir.

Aynı zamanda belgesel yapımcıları genellikle mobil olmalı ve çeşitli ortamlarda çekim yapabilmelidir. Doğal ışık, bu tür koşullarda daha esnek bir çekim yapma imkânı sağladığını söyleyebiliriz. Özellikle dış mekân çekimlerinde, günün farklı saatlerinde doğal ışığı kullanarak çekilen belgesele uygun atmosferi yakalayabiliriz. Özellikle günbatımı ve gündeğümü gibi unsurlar belgeselin görsel anlatımını güçlendirebilir. Doğal ışık, karakterlerin yüzlerini veya ortamın atmosferini daha doğrudan ve etkileyici bir şekilde gösterme imkânı sunar. İzleyici, karakterlerin duygusal durumlarına daha kolay bağlanabilir ve hikâyeye duygusal bir derinlik katabilir.

3.4. Renk Paleti

Sinemada rengin en güçlü araçlardan birisi olduğunu ifade eden Brown, rengin sinemadaki önemini şu sözlerle açıklamaktadır: “İletişim aracı olarak onun gücü çok önemlidir. Renk izleyiciyi tıpkı müzik ve dansın yaptığı gibi etkiler: İnsanların duygularına ulaşır. Bundan dolayı görsel alt anlam yaratmada güçlü bir araç olabilir.” (2010:228).

Ekinci ise (2014:43), renklerde bulunan enformasyonların bir dile dönüştürülerek, her bir rengin farklı anlamlar taşıması niteliği ile bir anlatım yöntemi olarak kullanıldığını ifade eder. Ekinci'ye göre, belgesel filmlerin siyah beyaz veya renkli olması, filmin gerçekliğine gölge düşürmez. Belgesel sinemacılar rengi sadece doğaya bağlı bir araç olarak kullanmak zorunda değildir.

Sözen (2003: 57), renklerin sıcak ve soğuk renkler olmak üzere ikiye ayrıldığını belirtir. Sarı, kırmızı ve turuncu renklerin sıcak, mavi, yeşil ve mor renklerin ise soğuk renkler olduğunu ifade eder. Renklerin kullanım biçimlerini ve insanlar üzerindeki psikolojik etkilerini şu şekilde açıklamaktadır:

Sıcak renklerin insanı harekete geçirdiği, enerji verdiği, dinamizmi arttırdığı, soğuk renklerin ise insanda, sakinlik, güven, rahatlık, uyuşukluk gibi duyguları oluşturduğu görülmektedir. İnsanın basit eylemlerini yönlendirici işlevi bulunan renkler, psikolojik etkileri göz önünde bulundurularak, sosyal yaşamın biçimlendirici bir unsuru olarak kullanılmaktadır. Trafik ışıklarında tehlike ve yasakların belirtilmesinde dalga boyu en uzun olduğu için kırmızı renk; dikkat, uyarı amaçlı olarak ise sarı renk kullanılmaktadır. Turuncunun dışa dönüklük, girişimcilik, sosyallik sağladığı, sarının şeffaflık, hafiflik, serbestlik duygusu uyandırdığı, sıcak renkli cisim ve mekânların daha yakında ve büyük göründükleri belirtilmektedir. Soğuk renkler ise daha çok düzeni ve rahatlık duygusunu çağrıştıran mavi ve yeşil renk olmaktadır.

Bu bağlamda renk paleti, belgeselin genel atmosferini ve duygusal tonunu belirlemede kilit bir faktördür. Sıcak renkler (örneğin, sarı ve kırmızı), sıcak ve etkileyici bir atmosfer yaratabilirken, soğuk renkler (örneğin, mavi ve yeşil), daha hüzünlü veya düşündürücü bir ton oluşturabilir. Belgeseldeki karakterleri ve temaları vurgulamak için renk kullanımı etkili bir araçtır. Örneğin, belirli bir renkteki bir nesne ya da giysi, karakterin duygusal durumunu veya belirli bir tema üzerine odaklanmayı işaret edebilir. Mekân ve zamanın ifade edilmesinde kullanılabilir. Gün batımı veya gün doğumu sahnelerindeki renkler izleyiciye belirli bir zaman dilimi ifade eder yani zamanın geçişini belirli bir olayın evrimini ifade etmek için kullanılabilir. Mekânın atmosferini vurgulamada önem taşır.

Belgesel türüne bağlı olarak renk paleti seçimi büyük ölçüde değişebilir. Örneğin, bir dramatik belgeselde, daha yoğun ve dramatik renkler tercih edilebilir. Bu renkler, izleyiciye duygusal bir etki yaratmak için kullanılabilir. Koyu tonlar, belgeselin içeriğindeki ciddiyeti vurgulayabilirken, konunun dramatik yönlerini ve gerilimi artırabilir. Diğer yandan, bir doğa belgeselinde ise daha doğal ve yumuşak renk tonları tercih edilir. Bu renkler, doğanın güzelliğini ve huzurunu vurgulamak için kullanılabilir. Yumuşak yeşil tonları, belgeseldeki doğal manzaraları ve yaşam formlarını öne çıkarırken, mavi tonlar da su ve gökyüzünün serinliğini yansıtabilir. Renk paleti seçimi, belgeselin izleyici üzerindeki etkisini güçlendirmek ve belgeselde anlatılmak istenen duyguları ve mesajları daha etkili bir şekilde iletmek için önemli bir yere sahiptir.

3.5. Müzik ve Ses

Sinema, görsel unsurların yanı sıra sesin de önemli bir bileşenidir. Rotha (2000:134), diyaloglar ve doğal seslerin belgesel sinema için önemine vurgu yapar. Rotha'ya göre, dış ses anlatımı ve müzik kullanımı belgesel sinema için önemli anlatım olanaklarını beraberinde getirmiştir.

Monaco (2001: 295), sesin sinemada içerdiği önemi şu şekilde ifade etmektedir:

Sesin yaygınlığı onun en çekici özelliğidir. Hem uzamı hem de zamanı üretir. Esas olan bir mekân yaratmaktır Yankı, armoni vb. ya da özel bir mekâna temelli "ortamın doğal gürültüsü" (room tone) onun imzasıdır. Ses ayrıca zamanı da üretir. Tek bir görüntü, eklenen ses kuşağı zamanın geçtiği duygusunu yaratabildiğinde, canlanır. Yararcı bir anlamda ses kendi değerini genellikle daha fazla dikkat gerektiren bir görüntüyü desteklemek için bir devamlılık zemini yaratarak gösterir. Konuşma ve müzik doğal olarak dikkat çeker, çünkü onların özgül bir anlamı vardır.

Belgesel sinemada ses, hikâyenin etkileyiciliği ve anlatım gücünü artıran kritik bir unsurdur. Ses, görüntülerle birlikte hikâyenin atmosferini oluşturur, izleyiciye duygusal bir bağ kurar ve anlatılanların daha derinlemesine anlaşılmasını sağlar. Belgesel filmlerde kullanılan ses unsurları arasında müzik, diyaloglar, arka plan sesleri ve ses efektleri bulunur. Belgesellerde kullanılan müzik, hikâyenin anlatımına ve

duygusal tonuna uygun olarak seçilir. Müzik belgeselin duygusal tonunu önemli ölçüde belirler ve izleyici üzerinde yönlendirici bir etkiye sahiptir. Müzik, belgeseldeki atmosferi güçlendirir, duygusal derinlik katkısı yapar ve izleyiciye belirli bir duygu durumuna yönlendirir. Örneğin, dramatik bir belgeselde kullanılan müzik, izleyiciye gerilim ve duygusal yoğunluk hissi verebilir. Hüzünlü bir hikâyeyi anlatan belgeselde ise melankolik ve dokunaklı müzikler tercih edilebilir. Müzik, belgeselin içeriğiyle uyumlu olmalı ve hikâyenin anlatımına katkıda bulunmalıdır. Ayrıca, müzik belgeselin ritmi ve temposunu da belirleyebilir. Hızlı tempolu ve enerjik müzikler izleyiciyi heyecanlandırabilir ve hareketlendirebilirken, yavaş tempolu ve sakin müzikler belgeselin atmosferini yumuşatabilir ve derinleştirebilir.

Diyaloglar, karakterlerin hikayelerini ve duygularını anlatmada önemli bir araçtır. Arka plan sesleri, sahnelerin atmosferini ve mekânın hissini pekiştirirken, ses efektleri de izleyicinin dikkatini çeker ve anlatılanları daha gerçekçi kılar. Tüm bu ses unsurları bir araya geldiğinde, belgesel filmin etkileyciliği ve izleyiciye ulaşma gücü artar. Bu nedenle, belgesel yapımcıları sesin gücünü kullanarak izleyiciyi etkilemeyi ve hikâyeyi daha güçlü bir şekilde anlatmayı hedefler.

3.6. Röportaj (Görüşme)

Belgesel filmlerde röportajlar, izleyiciye daha derinlemesine bir bakış sunma, çeşitli perspektifleri paylaşma ve belgesel konusuyla ilgili daha kişisel, duygusal ve bilgilendirici bir deneyim sağlama açısından filmin anlatısına yön vermektedir. Rabiger röportajı şu şekilde ifade eder; film, tek bir konuşan kafa (talking head) dahi içermese bile, röportaj belgeselin kalbidir (Rabiger, 2004: 329).

Belgesel film için gerçekleştirilen röportajlar, film anlatısına hizmet etmelidir ve röportajlar inandırıcı olmalıdır (Bernard, 2007: 190) Buradan yola çıkılarak röportajlar, belgeselin içeriğini kişiselleştirmek ve izleyiciye duygusal bir bağ kurma fırsatı sağlar. Bireylerin kişisel yaşanmış hikayeleri, belgeselin izleyiciyle daha etkili bir şekilde iletişim kurmasına yardımcı olduğu söylenebilir. Yönetmen, belgesel film yapımında izleyicilere gerçekçi, etkileyici ve içsel bir deneyim sunmak için kritik bir rol oynar. Belgesel film yapımcıları açık uçlu sorular kullanarak derinlemesine ve zengin cevaplar alabilirler. 5N1K (Ne, Niçin, Nasıl, Nerede, Ne Zaman, Kim)

gazetecilik temellerini içeren bu soru yöntemi, katılımcıları daha fazla düşünmeye ve duygusal olarak bağlantı kurmaya teşvik edebilir. Röportaj sorularını hazırlarken belgeselin ele alacağı asıl konulara ve hikâyenin ana noktalarına odaklanmak önemlidir. Bu, belgeselinizin temel temasını, mesajını ve izleyicilere ulaşmak istediğiniz duygusal veya düşünsel noktalarını ortaya koymak için gereklidir. Rabiger'e göre, röportajın yönetilmesi, bir nehrin daha hızlı ve daha derin akmasını sağlamak için nehir kıyılarının yükseltilmesi gibi bir sürece benzetilmektedir (Rabiger, 2004: 330).

Belgesel film yönetmeninin röportaj sırasında derinlikli sorular sorması, belgeselin temel meselelerini ve toplumsal oyuncuların hikayedeki varlıklarını daha iyi anlamasına olanak tanır. Yönetmenin soracağı sorular sadece bilgi almakla kalmayıp aynı zamanda röportaj yapılan kişinin iç dünyasını keşfetmeye çalıştığı ve onların hikayedeki varlıklarını derinlemesine anlamaya hizmet etmelidir.

Röportaj esnasında toplumsal oyuncudan kameraya doğrudan bakması istenmemektedir. Bunun için röportajı gerçekleştiren kişi, kameranın solunda veya sağında oturmalıdır (Bernard, 2007: 189). Bernard'ın belirttiği gibi, kameraya doğrudan bakma yerine yan tarafta oturmak, röportajın daha rahat ve kişisel bir konuşma havasında geçmesine katkı sağlar. Bu, toplumsal oyuncunun daha az bilinçli bir şekilde kameralara hitap etmesine ve doğal bir ifade sergilemesine olanak tanır. Röportajın izleyici ile doğrudan bağlantı kurmasını önler ve röportajı daha doğal ve samimi bir atmosferde geçirmeye yardımcı olabilir. Ayrıca, kamera açısının solunda veya sağında oturma stratejisi, izleyicilere röportaj yapılan kişinin gözlerine odaklanmak yerine, daha geniş bir görüş alanı sunabilir. Bu, çevresel unsurları ve kişinin vücut dilini daha iyi görmeyi sağlayarak izleyiciye daha zengin bir görsel deneyim sunabilir.

3.7. Kurgu

Arnheim'e göre (2002 :155) montaj filmin yapı taşlarından biridir, hatta peş peşe görüntülenen fakat birbirinden bağımsız görüntüler ince anlamlar yaratmaktadır. Film şeridi durağan görüntülerin peş peşe gelmesiyle oluşmaktadır. Kurgu veya montaj, bir

filmin teknik ve sanatsal yönlerini bir araya getirir. Kurgu, teknik olarak çekimlerin birleştirilmesiyle filmde bir hikaye ortaya çıkarılmasıdır.

Belgesel filmlerde, gerçek olaylar veya konular genellikle belirli bir yapı içinde anlatılır. Bu yapı, belgeselin başlangıcı, gelişimi ve sonunu içerebilir. Belgesel filmlerde kurgu yapısı izleyiciyi konuya daha etkili bir şekilde çekecek şekilde planlanır. Montaj sürecinde, çekilen materyallerin sıralanması, hikâyenin akışını ve anlatımını belirler. Kurgusal düzenleme, izleyicinin olayları takip etmesini sağlar. Metz kurguyu sinemanın temelini oluşturan bir hile olarak niteler ve ard arda parçalar halinde gösterilen mekânı seyircinin tek parça olarak görmesini sağlayan olgunun algılama yeteneği olduğu belirtir (Metz, 2012: 149).

Belgesel filmlerde, görüntü ve sesin kurgusu büyük bir öneme sahiptir. Görüntülerin ve seslerin nasıl bir araya getirildiği, izleyiciye duygu ve atmosfer aktarımında etkili olabilir. Sesin görüntülerle nasıl ilişkilendirildiği, belgeseldeki dramatik etkiyi artırabilir. Röportajlar ve konuşmalar, içerik açısından önemli unsurlardır. Bu materyallerin nasıl düzenlendiği ve montajlandığı, belgeseldeki ana temayı destekler. Röportajların içeriği ve sıralaması, belgeselin anlatısını güçlendirebilir.

Belgesel filmin kurgu süreci, çekim aşamasının tamamlanmasından sonra başlar ve filmin gerçek anlamını ve yapısını oluşturan kritik bir aşamadır. Bu süreçte, çekimlerden elde edilen materyaller bir araya getirilir ve filmin hikayesi şekillenir. Kurgu süreci, belgeselin anlamını oluşturma ve izleyiciye iletmek istediği mesajı netleştirmenin bir yoludur. Çekimlerin düzenlenmesi ve kurgulanmasıyla, belgeseldeki hikâye netleşir ve izleyiciye daha etkili bir şekilde aktarılır. Bu süreç Glynne'e göre, ortaya bir belgeselin çıkıp çıkmayacağının anlaşıldığı süreçtir. Ona göre, belgeselin kurgusu gerçekten bir filme mi yoksa birbiriyle bağdaşmayan görüntüler derlemesine mi sahip olunduğunun anlaşılmasıdır (Glynne, 2011: 181).

BÖLÜM 4 : DİJİTAL YAYIN PLATFORMLARI MUBI, BLUTV ve 140 JOURNOS YOUTUBE KANALI

4.1.MUBI Dijital Yayın Platformu

MUBI, 2007 yılında Efe Çakarel tarafından kurulan bir film platformudur. Temel amacı, seçkin ve özenle seçilmiş bağımsız, klasik ve uluslararası filmleri izleyicilere sunarak sinema tutkunlarını bir araya getirmektir. MUBI, genellikle "Cinephile" adı verilen film tutkunları için kürasyon modeli ile özel olarak seçilmiş içerikleriyle dikkat çeker. MUBI, yapısı itibariyle takipçilerini filmler hakkında yorum ve eleştiriler yapmaya davet eden bir oluşumdur. (Öter,2023:30)

MUBI, dünyanın dört bir yanından özenle seçilmiş filmlerden oluşan bir seçki sunan, seçilmiş sinema deneyimlerinde uzmanlaşmış bir yayın platformudur. Geniş kütüphanelere sahip birçok ana akım yayın hizmetinden farklı olarak MUBI, nicelikten ziyade kaliteye odaklanır. Platforma her gün yeni bir film eklenirken, bir diğeri kaldırılır ve böylelikle sürekli değişen bir yapı oluşmaktadır.

MUBI'nin küratör ekibi, uluslararası sinemanın çeşitli ve eklektik bir karışımını sunmayı amaçlayan filmleri seçerler. Özenle hazırlanmış yaklaşım, aboneleri çok çeşitli sinema tarzları, türleri ve kültürleriyle tanıştırmak için tasarlanmıştır. 2012 yılında gerçekleşen 65. Cannes Film Festivali'nde, Efe Çakarel, MUBI'nin işleyişinde ciddi değişiklikler yapacaklarını ifade etmiştir. MUBI'nin bölünmüş abonelikli, izlenen film başına ücret ödenen ve reklam veren bir platformdan üyelik yoluyla kullanılabilen (SVOD), reklamsız bir platforma dönüşeceğini duyurmuştur. Yapılacak en büyük değişikliğin ise kütüphane, arşiv ya da uzun kuyruk modeli gibi içeriğin sayıca çokluğuna odaklanan modeller yerine “ayda 30 filmden oluşan dönüşümlü bir kütüphane” ve bir “günün filmi” sunacak şekilde hazırlanan yeni bir modele geçiş olacağını belirtmiştir (Frey, 2021: 62).

MUBI'nin 30 filmlik seçkiden oluşan kürasyon yöntemini tercih etmesine yol açan nedenler, Schwartz'ın 2004'te yayımlanan kitabı The Paradox of Choice'de dikkat çektiği “sonsuz” seçenek karşısında ne yapacağını bilemeyen ve çelişkili davranışlar sergileyen tüketicilerin arayışlarıyla örtüşmektedir (Frey, 2021: 63).

Öter (2023:33), kürasyon modelini şu şekilde ifade etmektedir:

Günümüzün tüketim alışkanlıklarını temsil eden ürün çeşitliliğinin fazlalığı, tüketicinin seçenekler arasından özgürce seçim yapmasını sağlamak yerine seçenekler arasında kaybolmasına ve karar vermekte güçlük çekmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla, seçim paradoksuna göre MUBI'nin kürasyon yöntemini kullanması, izleyicileri içinde bulundukları seçim yapma zahmetinden kurtaran bir yöntem olmaktadır.

Platform, her gün bir yeni film eklerken diğerini çıkararak, sürekli değişen 30 filmlik bir kataloğu sürdürüyor. Bu yaklaşım, kullanıcıları geleneksel akış hizmetleri aracılığıyla karşılaşamayacakları filmleri keşfetmeye ve keşfetmeye teşvik etmektedir.

MUBI bağımsız, klasik ve sanat sinemasına özel bir önem vermektedir. Genellikle film festivallerinde beğeni toplayan ve diğer yayın platformlarında yaygın olarak bulunamayan filmleri içerir. MUBI'ye dünyanın çeşitli ülkelerinden erişilebiliyor ve bu da onu küresel film tutkunlarının ana akım Hollywood yapımlarının ötesinde uluslararası sinemayı keşfetmeleri için bir platform haline getiriyor. MUBI, film tutkunlarının tartışmalara, incelemelere ve önerilere katılabileceği bir platform sağlar. Kullanıcılar, sinema tutkusunu paylaşan diğer kişilerle bağlantı kurabilir ve mevcut filmlere ilişkin farklı bakış açılarını tartışabilirler. MUBI, günlük olarak değişen film seçkisine ek olarak, kullanıcıların her an erişebileceği, giderek büyüyen bir film kütüphanesine de sahiptir. Bu kütüphanede klasikler, kült favoriler ve çağdaş filmler bulunmaktadır.

MUBI'nin film küratörlüğüne yönelik farklı yaklaşımı ve çok çeşitli uluslararası sinemayı sergileme konusundaki kararlılığı, onu daha geleneksel yayın platformlarından farklı kılıyor. Özenle seçilmiş bir film seçimini ve keşfetmeyi ve keşfetmeyi teşvik eden bir platformu takdir eden sinemaseverlere hitap ediyor.

4.1.2 MUBI'nin Dijitalleşme Sürecindeki Rolü

MUBI'nin dijitalleşme sürecindeki rolü, geleneksel sinema dağıtım modellerine karşı yenilikçi bir yaklaşım benimsemek ve dijital teknolojilerin sağladığı olanakları kullanarak film izleme deneyimini dönüştürmektir. MUBI, filmleri dijital ortamda dağıtarak, izleyicilere herhangi bir yerden ve herhangi bir cihazdan erişim sağlar. Bu,

geleneksel sinema salonlarında veya fiziksel ortamlarda bulunma zorunluluğunu ortadan kaldırarak, daha geniş bir izleyici kitlesiyle etkileşimde bulunma imkânı tanır.

MUBI abonelerine çevrimiçi film izleme olanağı sunar. Bu, kullanıcıların internet bağlantısı olan herhangi bir cihazdan içeriğe erişebilmelerini sağlar. Akıllı telefonlar, tabletler, bilgisayarlar ve akıllı televizyonlar gibi çeşitli cihazlar üzerinden platforma erişim, kullanıcıların film izleme deneyimini esnek ve kişisel hale getirir.

Dijitalleşme, MUBI'nin film platformunu pazarlama ve tanıtma sürecini etkiler. Sosyal medya, dijital reklamcılık ve diğer dijital pazarlama araçları kullanılarak platformun bilinirliği artırılır ve izleyici kitlesi oluşturulur. Aynı zamanda, dijitalleşme süreci, MUBI'nin kullanıcıları arasında bir sinema topluluğu oluşturmaya olanak tanır. MUBI, dijitalleşme süreci içinde izleyicilerle etkileşimde bulunmak ve geri bildirim almak amacıyla çeşitli dijital araçları kullanır. İzleyiciler, platform üzerinde film yorumları yapabilir, önerilerde bulunabilir ve diğer izleyicilerle etkileşime geçebilirler.

4.2 BluTV

BluTV, diziler, filmler ve belgeseller dahil olmak üzere çeşitli içerikler sunan bir Türk yayın platformudur. 2015 yılında Aydın Doğan'ın medya şirketi olan Doğan TV Holding tarafından kurulmuştur. BluTV'nin kuruluşu, Türkiye'nin dijitalleşme sürecinde önemli bir dönemde gerçekleşti ve Türk televizyonculuğuna dijital bir yenilik getirdi. BluTV'nin kuruluşuyla birlikte, platformun abonelik tabanlı iş modeli ve on-demand (istediğiniz zaman) izleme özellikleriyle Türkiye'de dijital yayın sektöründe fark yaratmıştır. BluTV, Türkiye'de üretilen popüler diziler ve filmler de dahil olmak üzere orijinal Türkçe içerik sağlamasıyla tanınmaktadır.

BluTV, çeşitli orijinal Türk dizileri ve filmlerinin yapımcılığını ve yayını yapmaktadır. Bu yapımlar yalnızca Türkiye'de değil, Türk eğlencesine ilgi duyan uluslararası izleyiciler arasında da sıklıkla popülerlik kazanmaktadır. BluTV, aboneliğe dayalı bir yayın hizmeti olarak çalışarak kullanıcıların içerik kitaplığına aylık bir ücret karşılığında erişmesine olanak tanıyor. Kullanıcılar akıllı telefonlar, tabletler, akıllı TV'ler ve web tarayıcıları gibi çeşitli cihazlarda içerik akışı gerçekleştirebilir.

Platform; drama, komedi, romantik, gerilim ve daha fazlası dahil olmak üzere çeşitli türlere yayılan çok çeşitli içerikler sunuyor. BluTV farklı izleyici tercihlerine hitap etmeyi amaçlamaktadır. BluTv 'de içerikler, her ay BluTv üyelerine özel olarak güncellenmektedir. ² BluTv genellikle kullanıcıların çevrimdışı görüntüleme için içerik indirmesine izin verir. Bu özellik, en sevdikleri programları ve filmleri aktif bir internet bağlantısı olmadan izlemek isteyen kullanıcılar için kullanışlıdır. BluTv, platformuna özel ve yüksek kaliteli içerik getirmek için çeşitli yapım şirketleri, film yapımcıları ve oyuncularla iş birliği yapar. Bu tür iş birlikleri platformun çekiciliğine katkıda bulunuyor.

4.2.1. BluTV ve Dijitalleşme

BluTV, içeriklerini internet üzerinden izleyicilere ulaştırır. Bu, kullanıcıların istedikleri zaman, istedikleri yerden içeriklere erişebilmelerini sağlar. BluTV, izleyicilere farklı cihazlardan erişim imkânı tanır. Akıllı telefonlar, tabletler, bilgisayarlar, akıllı televizyonlar ve diğer internet bağlantılı cihazlar üzerinden BluTv içeriğine ulaşılabilir. BluTv, izleyicilere "on-demand" (istedikleri zaman) izleme imkânı sunar. Bu, kullanıcıların belirli bir programın veya film incelemenin hızını ve sırasını kendilerinin belirlemesine olanak tanır. BluTv'nin iş modeli, abonelik tabanlıdır. İzleyiciler, belirli bir aylık ücret karşılığında platformdaki içeriklere erişebilirler. Bu model, BluTV'nin sürdürülebilir bir finansal yapı oluşturmaya ve kaliteli içerik üretimine odaklanmasına yardımcı olur.

BluTv, dijitalleşme sürecinde özgün içerik üretimine önem vermiştir. Kendi orijinal dizilerini ve filmlerini üreterek izleyicilere benzersiz ve özel içerik sunar. BluTv, dijital pazarlama ve reklamcılık araçlarını kullanarak platformunu tanıtmaya ve yeni izleyiciler çekmeye çalışır. Sosyal medya, dijital reklam kampanyaları ve diğer online pazarlama stratejileri bu süreçte önemli rol oynar.

BluTv, izleyicilerle etkileşimde bulunmalarını sağlamak ve kullanıcı deneyimini zenginleştirmek için interaktif özelliklere odaklanır. İzleyiciler yorum yapabilir, puan verebilir ve içerikleri sosyal medya üzerinden paylaşabilir.

Dijitalleşme sürecinde BluTv, izleyicilerin davranışlarını analiz eder ve bu verileri kullanarak kişiselleştirilmiş içerik önerileri sunar. Bu, izleyicilerin ilgi alanlarına ve tercihlerine daha iyi hitap etmeyi amaçlar. BluTv'nin dijitalleşme süreci, geleneksel televizyon izleme modelinden ayrılan, internet tabanlı, esnek ve kişiselleştirilmiş bir izleme deneyimi sunan bir platforma evrildiğini göstermektedir.

4.3.140 Journos Kanalı

140 Journos kanalı 2012 yılında bir yurttaş gazeteciliği platformu olarak kurulmuş ve adını Twitter'ın 140 karakter limitinden almıştır. 140 Journos kurucularının ifadesiyle “anaakım medyanın özgür ve çoğulcu olmayan yapısına ve anaakım medya çalışanlarının otosansürü bir norm olarak benimseyen tutumlarına karşı farklı bir haber platformu yaratma ihtiyacı” olarak doğmuştur ve 2012 yılının ocak ayında platformun ismini koyarak yayına başlamışlardır (Önder, 2016).

140 Journos, Türkiye merkezli bir dijital gazetecilik platformudur. "Journos", "journalists" kelimesinin kısaltmasıdır ve "gazeteciler" anlamına gelir. Platform, bağımsız ve tarafsız bir şekilde haberler sunmayı amaçlar ve çeşitli konularda araştırma ve gazetecilik çalışmaları yapar. 140 Journos, araştırmacı gazetecilik ve dijital hikâye anlatımı alanındaki çalışmalarıyla tanınan bir Türk bağımsız medya kuruluşudur. Başta Twitter olmak üzere sosyal medya platformlarını haber, hikâye ve belgesel paylaşmak için kullanmalarıyla öne çıkmışlardır.

Platform 2017 yılının sonundan itibaren yurttaş gazeteciliğinden vazgeçerek yine kendi ifadeleriyle “Türkiye’yi anlamak için orijinal belgesel dizi ve programlar, nitelikli araştırmalar ve görsel hikâyeler üreten bir yeni medya yayıncısı” haline gelmiştir (Demir,2019:53). 140 Journos kanalı dijital mecrada (Youtube) Türkiye ile ilgili belgesel videolar, görsel hikâyeler ve araştırma videoları üreten bir yayın kanalı olmuştur. 140 Journos, özellikle sosyal medya üzerinden geniş bir izleyici kitlesine ulaşmaktadır. Genellikle üretilen belgesellerde Türkiye'deki çeşitli sosyal, politik ve kültürel konuları ele alırlar.

4.3.1 140 Journos ve Dijitalleşme

140 Journos kanalı, haberlerini geniş kitlelere ulaştırmak için özellikle sosyal medya platformlarını etkili bir şekilde kullanır. 140 Journos yayın kanalının bir buçuk

milyona yakın abonesi bulunmaktadır (2024 yılı verileridir). 140 Journos, dijitalleşme sürecinde hikâye anlatımında yeni ve yaratıcı yöntemlere odaklanmıştır. İnteraktif grafikler, veri görselleştirmeleri ve video klip içerikleri gibi dijital araçları kullanarak hızlı ve ritmik kurgular ile belgeselleri daha etkileyici hale getirir. Dijitalleşme, 140 Journos ‘un izleyicilerle daha yakın bir etkileşim kurmasını sağlamıştır.

Belgesel filmlerin dijital platformlarda, özellikle YouTube gibi geniş kitlelere ulaşabilen mecralarda görünürlüğünün artması, yayıncılar için büyük bir öneme sahiptir. Ancak, bu artan görünürlük kaygısı, bazı belgesel yapımcılarının içeriklerini daha popüler ve ticari bir forma dönüştürme eğilimine yol açabilir. Bu durumda, belgesel filmler geleneksel olarak bilinen gerçekliğe olan bağlılıklarını değiştirerek, yeni estetik formlar ve içerikler arayışına girerler.

Ak (2021:220) Youtube’un belgesel filmlere etkisini şu şekilde ifade etmektedir:

140 Journos ve Cep Hikayeleri gibi belgesel içerikleriyle ön plana çıkan Youtube kanalları siyasi isimleri, toplumun değişik kesimlerinden isimleri, toplumsal meseleleri ve sıradan insan hikâyelerini ele alan içerikleriyle her geçen gün daha fazla izleyiciye ulaşmaktadırlar. Bu durum, belgesel film üretiminin Youtube gibi çok sayıda enformasyonun olduğu bir mecrada görünürlüğünün artması adına oldukça önemlidir. Belgesel filmler milyonlarca izleyiciye ulaşma imkânına sahip olmaktadır. Ancak belgesel filmlerin daha fazla izleyiciye ulaşma kaygısı, içerikleri popüler birer ürüne de dönüşmektedir. Yani belgesel filmlerin gerçekliğe olan yaklaşımları yeni estetik formlarla değişiklik göstermektedir. Belgeseller yıllar önce televizyonun etkisiyle nasıl bir değişim, dönüşüm geçirdiyse, şu an da Youtube ‘un etkisiyle de bir değişim geçirmektedir. Böylece filmlerin Youtube ‘da en çok izlenen videolar olan müzik kliplerine benzerliği de her geçen gün artmaktadır. Bu durum belgesel filmlerin gerçekliği anlatmadığı anlamına gelmez ama belgesel filmin sadeliğinden ve doğallığından ayrılarak daha imaja dayalı bir yapıya sahip olma yolunda ilerlediğinin göstergesidir.

Bu doğrultuda belgesel filmler, geçmişte televizyonun etkisi altında dönüşümler yaşamıştır ve şu anda da YouTube gibi dijital platformların etkisi altında değişmektedir. Bu değişimle birlikte, belgesel filmler daha fazla izleyici çekebilmek adına daha çarpıcı ve görsel odaklı bir yapıya bürünebilmektedirler. Belgesel filmlerin daha fazla izleyiciye ulaşma arzusu, içeriklerinin popüler ve ticari bir ürüne dönüşmesine yol açabilir. Bu durum, belgesel filmlerin gerçekliğe olan yaklaşımlarında ve estetik yapısında değişikliklere neden olmaktadır.

4.4. Dijital Platformlar Belgesel Sinema için Ne İfade Ediyor?

Belgesel sinema, geçmişten günümüze kadar sürekli bir arayış içerisinde olmuştur ve dijital platformlar bu süreçte belgesel sinemanın önemli bir destekçisi haline gelmiştir. Geleneksel olarak, belgesel filmler genellikle sinema salonlarında veya televizyon kanallarında yayınlanırken, dijital platformlar belgesel sinemaya yeni bir soluk getirmiştir. İnternet üzerinde yayınlanan ve erişilebilirliği artıran bu platformlar, belgesel yapımcılarının eserlerini daha geniş bir kitleye ulaştırma ve izleyicilerle daha doğrudan etkileşime geçme imkânı sağlamıştır. Dijital platformlar sayesinde belgesel sinemaya olan ilgi artmış, çünkü izleyiciler istedikleri zaman istedikleri içeriği kolayca bulabilir ve izleyebilmektedirler.

Geleneksel sinema salonlarına alternatif olarak, internet üzerinden içerik yayınlama ve erişim sağlama imkânı sunan bu platformlar, belgesel sinemacıları için önemli fırsatlar sunmaktadır. Netflix, Amazon Prime Video, Disney+, BluTV, MUBI, YouTube gibi büyük dijital platformlar, belgesel yapımcılarının eserlerini geniş bir izleyici kitlesine ulaştırma şansı vermektedir. Geleneksel sinema dağıtımının kısıtlamaları olmaksızın, belgesel yapımcıları eserlerini dijital platformlar aracılığıyla daha esnek ve hızlı bir şekilde izleyicilere sunabilirler. İzleyicilerin geri bildirimlerini almak ve izleyici kitlesiyle etkileşimde bulunmak için de ideal bir ortam sunarlar. Dijital platformlar belgesel sinema için yeni bir çağın kapısını aralayarak, bu türün daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamaktadır. Bu platformlar, belgesel yapımcılarının yaratıcılığını artırır ve yeni hikâye anlatım tekniklerini denemelerine olanak tanır.

4.4.1.Dijital Platformlar Sinema Estetiği İçin Ne Anlam İfade Etmektedir?

Dijital platformlar, sinema estetiği açısından önemli bir değişim ve dönüşümü beraberinde getirir. Geleneksel sinema tekniklerinin yanı sıra, dijital teknolojilerin kullanımıyla birlikte görsel anlatım ve estetik anlayışta belirgin değişiklikler yaşanmaktadır. Öncelikle, dijital platformlar sayesinde film yapımcıları, daha geniş bir yaratıcı özgürlük elde ederler. Daha önce sınırlı olan bütçe ve teknik kısıtlamalar, dijital formatlarla birlikte azalır ve sanatçılar, hayal güçlerini daha özgürce ifade edebilirler. Bununla birlikte, dijital efektlerin kullanımıyla birlikte, görsel anlatımın sınırları genişler ve izleyiciye daha etkileyici ve fantastik dünyalar sunulabilir. Örneğin, bilgisayar tarafından oluşturulan görüntüler ve dijital animasyonlar, filmlerin görsel estetiğini zenginleştirir ve izleyicilere benzersiz bir deneyim sunar. Ayrıca, dijital platformlar aracılığıyla film yapımcıları, izleyicilerle daha yakın bir etkileşim kurabilir ve geri bildirimleri doğrudan alarak eserlerini daha etkili bir şekilde şekillendirebilirler. Bu da sinema estetiğinde sürekli bir değişim ve gelişim sürecine yol açtığını söyleyebiliriz. Sonuç olarak, dijital platformlar, sinema estetiğinde yenilikçi ve dönüştürücü bir güç olarak kabul edilebilir ve sanatçıları daha cesur ve yaratıcı bir şekilde çalışmaya teşvik eder.

4.4.2.Dijital Platformlar Sinema Sektörü İçin Ne Anlam İfade Etmektedir?

Geleneksel sinema endüstrisinin yanı sıra, internet üzerinden içerik yayınlama ve erişim sağlama imkânı sunan dijital platformlar, sinema deneyimini evde veya mobil cihazlarda izlemek isteyen izleyiciler için önemli bir alternatif haline gelmiştir. Bu platformlar, birçok film yapımcısı için yeni dağıtım kanalları sağlar ve küresel bir izleyici kitlesine ulaşma fırsatı sunar. Aynı zamanda, bu platformlar, bağımsız yapımcılar için de daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşma ve eserlerini tanıtmaya imkân sağlar.

Sınırlı imkânlarla film yapımına izin veren yeni uygulamalar film endüstrisinde demokratik bir alanın oluşması açısından oldukça önemlidir. Bu gibi gelişmeler ve çeşitli araştırmalar gösteriyor ki internet üzerinden dağıtım ve gösterim sinema alanında bir alternatif olmanın ötesine geçecektir” (Erkılıç & Toprak, 2012: 15). Burdan anlaşılacağı üzere, yönetmenler ve film yapımcıları, büyük stüdyolara ve

geleneksel medya kuruluşlarına olan bağımlılıklarını azaltarak daha demokratik ve yaratıcı bir alan oluşturma eğilimindedirler. Dijital iletişim teknolojileri ve çevrimiçi platformlar, içerik oluşturucularına daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşma ve kendi özgün hikayelerini anlatma fırsatı sunar. Bu, geleneksel medya kuruluşlarının belirlediği sınırların dışına çıkma ve farklı bakış açılarına yer verme özgürlüğünü artırdığını söyleyebiliriz. Dijital platformlar sinema sektörü için hem yeni fırsatlar hem de meydan okumalar sunar ve sektördeki oyuncuların içerik üretimi, dağıtımı ve tüketimi konusunda daha yenilikçi ve esnek olmaya teşvik eder.

4.4.3. Dijital Platformlar Profesyoneller İçin Ne Anlam İfade Etmektedir?

Dijital platformlar, profesyoneller için önemli bir kaynak ve fırsatlar meydana getirir. Öncelikle bu platformlar, film yapımcıları, oyuncular, yazarlar ve diğer profesyoneller için geniş bir izleyici kitlesine erişim sağlar. Bu durum kendi eserlerini sergileme ve tanıtma konusunda büyük bir avantaj sunar. Dijitalleşme ile birlikte teknik imkanlara erişim artmış ve maliyetler düşmüştür, bu da bağımsız yapımların sayısının artmasına olanak sağlamıştır. Artık daha uygun fiyatlı ekipmanlar ve dijital platformlar sayesinde, bağımsız yapımcılar daha kolay bir şekilde kendi projelerini gerçekleştirebilmekte ve izleyicilere ulaşabilmektedirler.

Zengin (2016:242) dijitalleşme ile maliyetlerin düşüşünü şu şekilde açıklamıştır:

Dijitalleşmeyle beraber film üretiminin ucuz ve kolay hale gelmesine cesaretlenen yerli sinemacılar –özellikle gençler- kendi oluşturdukları görece daha küçük ekiplerle, uzun metraj filmler çekmişlerdir. Boxofficeturkiye'nin verilerine göre, 2005-2015 yıllarında vizyona giren yerli film sayıları toplamda 764'dür. Bu sayının 471'i, 2011-2015 dönemindeki beş yılda çekilmiştir. 293'ü ise 2005-2010 yıllarındaki toplam 6 yılı kapsamaktadır.

Bu durum özellikle bağımsız filmler ve belgesel yapımlar için önemli bir fırsat sunmuştur. Örneğin, Hayri Çölaşan'ın 2009 yılından günümüze kadar yaptığı festivallerdeki kısa film raporlarına göz attığımızda, Türkiye'de üretilen kurtmaca ve belgesel yapımlarında sayısal olarak bir artış ve çeşitlilik gözlenmiştir. Bu artışın arkasındaki ana etkenlerden biri, dijital teknolojinin giderek yaygınlaşması ve daha erişilebilir hale gelmesidir denilebilir.

Dijital teknolojinin gelişmesiyle birlikte, film yapımı için gerekli olan ekipmanlar daha uygun fiyatlı hale gelmiş ve daha geniş bir kesimin film yapma imkânı doğmuştur. Bu da Türkiye'de çeşitli hikayeleri ve perspektifleri ele alan daha fazla kurmaca ve belgesel film üretimini teşvik etmiştir. Dijital platformlar ve çevrimiçi başvuru sistemleri, daha fazla film yapımcısının festivallere katılmasını ve eserlerini gösterme fırsatını sağlamıştır. Bu da festivallerin daha çeşitli bir film seçkisi sunmasına ve daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşmasına olanak tanımıştır.

4.4.3.1. 2009 – 2010 Yılları ile 2022 – 2023 Yılları Arasındaki Festival Filmleri

Dijitalleşmenin etkisiyle günümüzde çekilen filmlerde çeşitlilik hem hikâye anlatımında hem de teknik açıdan gözlemlenmektedir. Artık daha fazla insan kendi hikayelerini ve deneyimlerini paylaşma fırsatına sahiptir ve bu da film endüstrisinde çeşitliliği artırmıştır.

2009 Yılında Üretilen Filmler	2010 Yılında Üretilen Filmler
253 Belgesel (3 Mockumentary)	181 Belgesel (3 Mockumentary)
60 Canlandırma	29 Canlandırma
42 Deneysel	37 Deneysel
531 Kurmaca	595 Kurmaca (Kars Öyküleri 5 Ayrı Kısa Film Olarak Değerlendirildi)

Tablo 1: 2009 - 2010 Yılları Festival Filmleri, Hayri Çölaşan Festival Analizleri.

Kaynak: https://sadibey.com/dosyalar/Gerekli_Seyler/Festival_Degerlendirmesi_04.pdf, erişim tarihi: 25.03.2024

Film Türleri	2020	2021	2022	2023
Uzun Kurmaca	93	120	122	166
Uzun Belgesel	53	62	68	76
Uzun Canlandırma	3	1	8	8
Kısa Kurmaca	583	374	348	382
Kısa Belgesel	214	199	183	154
Kısa Canlandırma	69	57	56	38
Kısa Deneysel	88	48	46	72
Video Art	7	6	2	7
Kamu Spotu, Reklam	11	6	6	11
Senaryo	94	194	206	170
Proje	100	229	251	308

Tablo 2: 2020 - 2023 Yılları Festival Filmleri Hayri Çölaşan Festival Analizleri.

Kaynak: https://sadibey.com/dosyalar/Gerekli_Seyler/Festival_Degerlendirmesi_14.pdf, erişim tarihi: 25.03.2024

Raporları detaylı olarak incelediğimizde, dijitalleşmenin etkisiyle geçmişten günümüze çekilen filmlerde ve festival kategorilerinde çeşitlilik ve artışın gözlemlendiği doğrudur. Dijital teknolojinin yaygınlaşması ve daha erişilebilir hale gelmesi, film yapımı için gerekli olan ekipmanların maliyetini düşürmüş ve daha geniş bir kesimin film yapma imkanına erişimini sağlamıştır. Bu da farklı bakış açılarından gelen ve çeşitli konuları ele alan filmlerin sayısında artışa neden olmuştur. Aynı zamanda, dijital teknolojinin sağladığı olanaklar sayesinde, daha deneysel ve alternatif film yapımları da ortaya çıkmış ve bu da festival kategorilerinde çeşitliliği artırmıştır. Festival kategorilerindeki artış da dijitalleşmenin bir sonucudur diyebiliriz. 2009-2010 yılları arasında 434 belgesel film üretilmişken, 2022 -2023 yılları arasında bu sayı uzun ve kısa metraj olmak üzere toplamda 481'e çıktığı görülmektedir.

Aynı zamanda dijital platformlar, profesyonellerin eserlerinin performansını izleme ve izleyicilerden geri bildirim alma şansı verir. Bu geri bildirimler, profesyonellerin eserlerini geliştirmelerine ve daha iyi bir izleyici deneyimi sağlamalarına yardımcı olabilir. Dolayısıyla, dijital platformlar, profesyoneller için yeni iş fırsatları, yaratıcılık özgürlüğü, iş birliği imkanları ve geri bildirim mekanizmaları sunarak, kariyerlerini geliştirmelerine ve eserlerini geniş bir kitleye ulaştırmalarına yardımcı olur.

4.4.4.Dijital Platformlar Amatör Film Yapımcıları İçin Ne Anlam İfade Etmektedir?

Dijital platformlar, amatör film yapımcıları için bir dizi fırsatlar sunar. Bu platformlar, amatörlerin kendi filmlerini üretmeleri, yayınlamaları ve geniş bir izleyici kitlesine ulaştırmaları için ideal bir ortam sağlar. Özellikle, dijital platformlar aracılığıyla film yayınlamak, geleneksel dağıtım yöntemlerine kıyasla daha düşük maliyetlidir ve daha geniş bir erişim sağlar. Bu da amatör film yapımcılarının eserlerini daha kolay bir şekilde tanıtmasını sağlar. Ayrıca, dijital platformlar bağımsızlık ve özgürlük sunar; amatörler kendi projelerini geliştirme ve sergileme konusunda daha fazla kontrol sahibi olabilirler. Bu platformlar aynı zamanda topluluk oluşturma ve geri bildirim alma imkânı da sunar; izleyicilerden gelen geri bildirimler amatör film yapımcılarının eserlerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Dijital platformlar amatör

film yapımcıları için kariyer fırsatları ve yaratıcılıklarını sergileme imkânı sağlayarak, film yapma sürecini daha erişilebilir ve etkili bir hale getirirler.

4.4.5.Dijital Platformlar İzleyiciler İçin Ne Anlam İfade Etmektedir?

Dijital platformlar, izleyiciler için modern çağın en önemli eğlence ve bilgi kaynaklarından birini temsil eder. Bu platformlar, geniş bir içerik yelpazesi sunarak izleyicilere çeşitli türlerde ve tarzlarda film, dizi, belgesel, video içeriği ve daha fazlasına erişim imkânı sağlarlar. İzleyiciler, geleneksel medya araçlarına kıyasla daha fazla seçenek ve esneklikle istedikleri içeriği istedikleri zaman ve yerde izleme özgürlüğüne sahiptirler. Abonelik modeli üzerinden hizmet veren dijital platformlar, izleyicilere geniş bir içerik kütüphanesine sınırsız erişim sunarlar, bu da izleyicilerin sürekli olarak yeni içerikler keşfetmelerine ve ilgi duydukları konuları derinlemesine incelemelerine olanak tanır. Ayrıca, kişiselleştirilmiş öneri algoritmaları, izleyicilerin izleme geçmişine ve tercihlerine dayanarak onlara ilgi alanlarına uygun içerikleri önerir, böylece izleyiciler daha fazla tatmin edici izleme deneyimleri yaşarlar.

Dijital platformlar aynı zamanda izleyicilere mobil cihazlar ve akıllı TV'ler aracılığıyla içeriğe erişme imkânı da sunarlar, bu da izleyicilere izleme deneyimini istedikleri yerde ve zamanda yaşama özgürlüğü verir. İnteraktif özellikler sunan bazı platformlar, izleyicilere içerikler hakkında yorum yapma, derecelendirme verme ve paylaşma gibi seçenekler sunarlar, böylece izleyicilerin içerikler hakkında tartışma ve etkileşimini sağlarlar.

Ak (2021:111) günümüz izleyicisinden şu şekilde bahsetmiştir:

Günümüz izleyicisi dijitalleşmenin sonucunda gerçekleşen etkileşimli kültür sayesinde cep telefonları ve amatör ekipmanlarla içerik üreterek bir belgeselin parçası olabilmektedir. Bununla birlikte dijital içerik paylaşım platformlarında yaptıkları filmleri paylaşarak önemli bir izleyici kitlesine sahip olabilmekte ve bir konunun gündeme taşınmasını sağlayabilmektedir.

Sonuç olarak, dijital platformlar günümüz izleyicileri için olağanüstü fırsatlar sunmaktadır. Bu platformlar, geniş bir içerik yelpazesiyle izleyicilere ulaşırken, herkesin ilgi alanlarına ve tercihlerine uygun içerikleri kolayca bulabilmesini sağlar. Ayrıca, dijital platformlar kişiselleştirilmiş izleme deneyimleri sunar; izleyiciler

istedikleri zaman istedikleri içeriği izleyebilir ve izleme alışkanlıklarını kendi zevklerine göre şekillendirebilirler. Esneklik açısından da dijital platformlar geleneksel medyadan önemli ölçüde farklıdır; izleyiciler istedikleri cihazdan, istedikleri yerde ve istedikleri zaman içeriklere erişebilirler. Son olarak, dijital platformlar izleyiciler arasında topluluk etkileşimi sağlar; izleyiciler içerik hakkında yorum yapabilir, paylaşabilir ve diğer izleyicilerle etkileşime geçebilirler. Bu avantajlar, izleyicilerin eğlence ve bilgi edinme deneyimlerini daha zengin, interaktif ve tatmin edici hale getirir.

BÖLÜM 5 : DİJİTAL PLATFORMLARDAKİ BELGESEL FİLMLERDE ANLATI ESTETİĞİNİN İNCELENMESİ

5.1. Dijital Platformlarda 2020-2023 Yılları Arasında Türkiye’de Yapılmış Yayınlanmakta Olan Belgeseller

2020-2023 yılları arasında Türkiye’de yapılmış ve MUBI platformunda yayınlanan 11 tane belgesel bulunmaktadır. Bu belgeseller, çeşitli biçimler ve temalarla zenginleşmiş bir arşiv sunarak izleyicilere farklı deneyimler yaşıyor. Kimi belgeseller sanatsal ifadeleri mercek altına alırken, kimileri toplumsal meseleleri cesurca ele alıyor. BluTV Platformda yayınlanan belgeseller, genellikle farklı konuları ve ilgi çekici hikayeleri ele alırken, Türkiye’nin kültürel, tarihi ve toplumsal dokusunu da yansıtmaktadır. 2020-2023 yapımlı BluTv’de yayınlanan yerli belgesellerin sayısı 6’yı geçmemiştir. 2020-2023 yılları arasında Türkiye’de yapılmış ve 140 Journos YouTube kanalında yayınlanan 19 belgesel yayınlanmıştır. Bazı belgeseller sanatsal ifadeler ve kültürel konular üzerine odaklanırken, kimileri toplumsal meseleleri ve yaşanan dönemsel siyasi olayları ele alıyor.

5.1.1.MUBI Belgesel Listesi

2020-2023 yılları arasında Türkiye’de yapılmış ve MUBI platformunda yayınlanan 11 tane belgesel bulunmaktadır. Bu belgeseller, çeşitli biçimler ve temalarla zenginleşmiş bir arşiv sunarak izleyicilere farklı deneyimler yaşıyor. Kimi belgeseller sanatsal ifadeleri mercek altına alırken, kimileri toplumsal meseleleri cesurca ele alıyor. Her bir belgesel, özenle seçilmiş konusu ve etkileyici anlatımıyla dikkat çekiyor. Kimi belgeseller ulusal kimlik, kültürel miras ve sanat gibi temaları işlerken, kimileri toplumsal eşitsizlik, çevre bilinci ve siyasi çalkantılar gibi daha derin konulara odaklanıyor. Öte yandan, bu belgesellerin hemen hemen hepsi ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli festivallerde ödüller kazanmış ve gösterimler almıştır. Bu belgesellerin hangi biçimi temsil ettiği ve belgeseller hakkındaki diğer detaylar aşağıdaki tabloda detaylı olarak yazılmıştır.

MUBİ'DE YAYINLANAN 2020 YAPIMLI YERLİ BELGESELLER		
Belgeselin Adı ve Süresi	Yönetmeni	Tür
Maddenin Halleri(70')	Deniz Tortum	Gözlemci
Oyuncakçı Saklı Yadigarlar (45')	Yağmur Kartal	Gözlemci
MUBİ'DE YAYINLANAN 2021 YAPIMLI YERLİ BELGESELLER		
Bekleyiş (67')	Aslı Akdağ	Katılımcı
Yaramaz Çocuklar (89')	Ahmet Necdet Çupur	Gözlemci
Patrida (67')	Ayça Damgacı, Tümay Göktepe	Katılımcı
Nosema(32')	Etna Özbek	Gözlemci
Dermansız (79')	Melik Saraçoğlu, Hakkı Kurtuluş	Açıklayıcı
Anima (39')	Yunus Emre Yalçın	Açıklayıcı
MUBİ'DE YAYINLANAN 2023 YAPIMLI YERLİ BELGESELLER		
Hepimiz İçin 9/8'lik Bir Dövüş (29')	Gizem Aksu	Katılımcı
Maffy's Jazz (57')	Deniz Yüksel Abaloğlu	Gözlemci

Tablo 3:MUBİ Belgesel Listesi

Kaynak: MUBİ

5.1.2.BluTv Belgesel Listesi

BluTV, Türkiye merkezli bir dijital yayın platformudur ve geniş bir içerik yelpazesi sunmaktadır. Abonelerine dizi, film, belgesel ve orijinal yapımlar gibi çeşitli içerikler sunan BluTV, özellikle Türk yapımı içeriklere odaklanmıştır. BluTV'nin belgesel kategorisi de dikkat çekici içeriklere ev sahipliği yapmaktadır.

Platformda yayınlanan belgeseller, genellikle farklı konuları ve ilgi çekici hikayeleri ele alırken, Türkiye'nin kültürel, tarihi ve toplumsal dokusunu da yansıtmaktadır. Fakat diğer platformlara göre 2020-2023 yapımlı yayınlanan yerli belgesellerin sayısı 6'yı geçmemiştir. Bu belgesellerin hangi biçimi temsil ettiği ve belgeseller hakkındaki diğer detaylar aşağıdaki tabloda detaylı olarak yazılmıştır.

BluTv 'DE YAYINLANAN 2020 YAPIMLI YERLİ BELGESELLER		
Belgeselin Adı ve Süresi	Yönetmeni	Tür
Mimaroğlu(79')	Serdar Kökçeoğlu	Gözlemci
7 Kibele (57')	Orhan Tekeoğlu	Katılımcı
MUBİ'DE YAYINLANAN 2022 YAPIMLI YERLİ BELGESELLER		
Dalyan (67')	Özkan Emre	
Yalvarırım Beni Beğen (44')	Gül Abus Semerci	Katılımcı
MUBİ'DE YAYINLANAN 2023 YAPIMLI YERLİ BELGESELLER		
Gelen Aydınlık (65')	Aydın Orak	Katılımcı
Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız	Serhat Akinan	

Tablo 4: BluTv Belgesel Listesi

Kaynak: BluTv

5.1.3.140 Journos Belgesel Listesi

2020-2023 yılları arasında Türkiye'de yapılmış ve 140 Journos YouTube kanalında yayınlanan 19 belgesel, farklı konuları ele alarak izleyicilere zengin deneyimler sunuyor. Bazı belgeseller sanatsal ifadeler ve kültürel konular üzerine odaklanırken, kimileri toplumsal meseleleri ve yaşanan dönemsel siyasi olayları ele alıyor. Siyasi, tarihi, kültürel ve sosyal açılardan zengin içerikleriyle bu belgeseller, Türkiye'nin çeşitli yönlerini izleyicilere aktarıyor.

140 JOURNOS 2020 YAPIMLI BELGESELLER		
Belgeselin Adı ve Süresi	Yönetmeni	Tür
Altı Üstü Kazdağları (27')	Kürşad Bayhan	Katılımcı
Virüs: Bildiğimiz Dünyanın Sonu (13')	Çağdaş Erdoğan	Gözlemci
Hamburg Muhtarı (15')	Çağdaş Erdoğan	Gözlemci
Killa (34')	140 Journos	Gözlemci
Coğrafya Kader (34')	140 Journos	Katılımcı
Kısmen İktidar (27')	140 Journos	Gözlemci
140 JOURNOS 2021 YAPIMLI BELGESELLER		
Cehape Zihniyeti (47')	140 Journos	Katılımcı
Veba (31')	140 Journos	Katılımcı
Das Kapital (28')	140 Journos	Katılımcı
Hayırsız Ada (32')	140 Journos, GAIN	Gözlemci
140 JOURNOS 2022 YAPIMLI BELGESELLER		
Yine Mi Kader (29')	140 Journos	Katılımcı
Tadı Tuzu Kalmadı (31')	140 Journos	Katılımcı
Doktor Yok (14')	140 Journos	Gözlemci
Toprak Diyerek Geçme (14')	140 Journos	Gözlemci
140 JOURNOS 2023 YAPIMLI BELGESELLER		
Türk İfşa (25')	140 Journos	Katılımcı
Kader Planı (41')	140 Journos	Katılımcı
Kader Planı 2 (30')	140 Journos	Katılımcı
100 (49')	140 Journos	Açıklayıcı
Kedicik (76')	140 Journos	Katılımcı

Tablo 5.140 Journos Belgesel Listesi

Kaynak: 140 Journos Kanalı

MUBI ve BluTV gibi diğer platformlardaki belgesellere göre, 140 Journos YouTube kanalındaki belgeseller genellikle daha kısa sürelidir ve gündemi hızlı bir şekilde takip ederler. Bu belgeseller, genellikle hızlı haberleşme ve bilgiye daha hızlı erişim ve anlık etkileşim gibi özelliklere dayalı olarak üretilmişlerdir. Bu kısa sürede üretilmelerine rağmen, belgeseller yine de araştırma ve dikkatli prodüksiyonlarla hazırlanmaktadır.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte belgesel yapımlarında da biçimsel yaklaşımlarda dikkate değer değişiklikler gözlemlenmektedir. Bu kapsamda, 140 Journos 'un belgesel yapımları oldukça karma bir yapıya sahiptir. Hızlı geçişler, özgün müzikler, derleme görüntüler ve animasyon gibi farklı anlatım tekniklerinin bir arada kullanılması bu belgesellerin öne çıkan özelliklerindendir. Ayrıca, 140 Journos belgesellerinin süreleri, izleyicinin dikkatinin dağılmamasını sağlayacak şekilde daha kısa tutulduğu görülmektedir. Bu belgeseller, MUBI ve BluTV gibi platformlarda yayınlanan belgesellere kıyasla daha kısa bir süreye sahiptir. Kısa süreli olmaları, izleyicinin ilgisini canlı tutmayı ve içeriğin etkisini daha yoğun bir şekilde sunmayı amaçlar.

Bu çalışmanın odak noktası ise dijital platformlarda yayınlanan belgesel filmlerin estetik yapılarıdır. Belgesel filmler, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiş ve içerik analiziyle değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme, belgesel filmlerin dijitalleşme sürecindeki değişen estetik yapılarını anlamak ve çeşitli estetik anlayışlarını vurgulamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

5.2.140 Journos Belgeselleri

Bu bölümde 140 Journos belgeselleri Killa, Hayırsız Ada ve 100 belgeselleri, estetik yapıları ve sinematografik olarak incelenmiştir.

5.2.1.Killa Belgeselinin Analizi

5.2.1.1.Belgeselin Konusu

Son yıllarda rap müziğin popülerliğindeki artış dikkat çekicidir. Bu yükselişin önemli isimlerinden biri olan Killa Hakan'ın hayatını anlatan belgesel, rap müziğinin geçmişinden bugüne olan evrimini gözler önüne serer. Killa Hakan, Türk rap müziğinin öncülerinden biri olarak bilinir ve müzik kariyeri boyunca Türkiye'de rap müziğin yayılmasına büyük katkı sağlamıştır. 140 Journos belgesellerinden biri olan Killa (2020), rap müzik sanatçısı Killa Hakan'ın yaşamı üzerinden Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin hikâyelerine odaklanmaktadır. Belgeselin anlatısı, Kreuzberg'de yaşayan ve zamanında çok sayıda yasa dışı işe bulaşmış olan 36 Boys çetesi üyesi olan diğer karakterlerin röportajları ve görüntüleriyle desteklenmektedir.

140 Journos kanalında belgeselin konusu şu şekilde tanımlanmaktadır:

Killa belgeseli Berlin Duvarı'nın hemen bitişiğindeki mütevazı Türk mahallesi Kreuzberg, Berlin duvarının yıkılmasıyla şehrin tam ortasında, dünyanın her yerinden insanın yaşadığı kozmopolit bir sembole dönüşür. Bu değişimin yakın tanıklarından Killa Hakan, duvarın yıkılmasından 30 yıl sonra şimdi kendi duvarlarını örmek zorundadır.

Killa belgeselinin bu çalışmada 140 Journos belgeselleri kapsamında belgesel film evreni içerisinde örneklem olarak ele alınmasının başlıca nedeni;

- a) *Özgün bir dile sahip olması ve gözlemci türü benimsemesi*
- b) *Son yıllarda rap müziğin popülerliğindeki artış dikkat çekicidir. Bu yükselişin önemli isimlerinden biri olan Killa Hakan'ın hayatını anlatan belgesel, o anki gündemi yakalama kaygısıyla çekilmiştir.*

5.2.1.2. Görüntü Tasarımı ve Kamera Kullanımı

Belgeselin giriş sekansı bir odada sigara içen bir adamın (Killa Hakan) detay ve genel görüntüleri eşliğinde bir duruma serzenişi ile başlamaktadır. (Görsel 1)

Görsel 1. Killa (2020) 140 Journos, Youtube

Görüntülerin devamında diğer karakterlerin Kreuzberg'i anlatan röportajları ve şehrin ikinci dünya savaşından kalma arşiv görüntüleri ile ilerlemektedir. Bu görüntüler ile ilerlerken belgesel konuşan kafa röportajları ile devam eder. Hand-held çekimler, sahnedeki gerçekliği ve canlılığı yakalamak için sıkça tercih edilir. Aynı zamanda yapılan röportajlarda karakteri herhangi bir kadrage oturtma mantığı yoktur o an röportaj yapılırken arabada veya karakterin doğal ortamında kameranın titremeleri görüntülerin kayması vb. durumlar yaşanır (Görsel 2).

Ak (2021:165) bu durumu şu şekilde ifade eder:

Belgesel film yönetmeni sınırları çizilmiş bir stüdyonun içinde çalışmaz, doğaya, toplumsal gelişmelere, toplumsal oyunculara bağımlı olarak kaçınılmaz bir şekilde değişimlerden etkilenir. Bu nedenle kamerasıyla her anı not almak zorunda kalır. Bu not olma sürecinde kameranın kadrağı bozulabilir, sarsıntılı olabilir. Bu görüntüler izleyiciyi rahatsız etmekten daha ziyade filmin gerçekliğine olan inancının artmasına neden olur. Bordwell &Thompson"ın da söylediğı gibi, "bir film türü olarak belgeseller kendilerini gerçeğe dayanan, güvenilir filmler olarak sunarlar", bu nedenle izleyici belgesel filmde izlediğı bu görüntüleri bir hata olarak görmez.

Görsel 2.Killa (2020) 140 Journos, Youtube

Sallantılı kamera hareketleri, sahnelerin daha gerçekçi ve doğal görünmesini sağlayabilir. Özellikle belgeseldeki röportajlar veya sokak sahneleri gibi doğal ortamlarda kullanıldığında, sallantılı görüntüler izleyiciye o anın canlılığını ve gerçekliğini aktarabilir. Bazı belgesel yapımcıları, sallantılı görüntülerin kullanımıyla belgeselin daha alt kültürel veya sokak tarzında bir atmosfer yaratmayı amaçlar. Killa belgeselinde bu durum, belgeselin konusu veya karakterleriyle uyumlu bir görünüm ve his yaratmak için tercih edilmiştir. Sokak tarzı çekim teknikleri ve sallantılı görüntüler, Killa Hakan'ın dünyasını ve yaşam tarzını izleyiciye daha iyi yansıtabilir. Belgeselin karakterleri sokak kültürü, hip-hop müzik veya gençlik kültürü gibi sokakla ilişkilendirilebilecek konuları ele aldıkları için, sallantılı görüntüler izleyiciye bu temaları daha etkili bir şekilde iletmektedir.

Killa belgeseli boyunca ağırlıklı olarak röportaj yapılan sahnelerde kamera gizli ve anlatılan hikayelere müdahil olmadan gözlemci bir şekilde konumlanmıştır. Kameranın gizli olarak konumlanması anlatılan hikâyelere herhangi bir müdahale olmadan karşılıklı sohbet eden iki kişi arasında geçiyorken kayıt altına alınmış hissi vererek hikâyenin gerçekliğini izleyiciye aktarmada önemli bir unsur oluşturmuştur. Belgeselin duygusal yoğunluğunu ve insan hikayelerini vurgulamak için yakın plan ve detay çekimlerle zenginleştirilmiştir. Belgesel boyunca genel planlar kullanılsa da yakın ve detay planlar daha çok tercih edilmiştir.

Killa belgeselinde gimbal gibi titreşim önleyici ekipmanlarla dinamik çekimler elde edilmiş ve izleyiciye hareketli bir deneyim sunulmuştur. Bu hareketler, belgeselin akışını ve ritmini güçlendirirken izleyiciyi sahnenin içine çekmektedir. Yavaş hareketler, dramatik anları vurgulamak ve duygusal derinlik kazandırmak için kullanılır. Aynı zamanda çekim yapılan mekanlar, belgeselin önemli bir parçası olmuştur ve karakterlerin hikayesini anlatmak için kullanılmıştır.

5.2.1.3. Işık ve Renk

Killa belgeselinde sıklıkla doğal ışık kullanımı tercih edilir. Gündüz sahnelerin de gün ışığından yararlanılmıştır diğer sahnelerde ise ortam ışığından faydalanacak şekilde çekimler yapılmıştır.

Görsel 3.Killa (2020) 140 Journos, Youtube

Renk paleti, belgeselin duygu ve tonunu yansıtmak için dikkatlice seçilmiştir. Koyu tonlar ve kontrastlı aydınlatma, belgeselin ciddiyetini ve derinliğini vurgulamaktadır. Belgeselde renk olarak gündüz çekimlerinde dahi mavi ve yeşil

tonlar ağırlıklı olarak kullanılmıştır (Görsel 3). Renkler sahnelerin duygusal tonunu ve atmosferini belirlemek için özenle seçilmiştir. Özellikle mavi ton renkleri, belgeselde kullanılan estetik tercihler arasında önemli bir rol oynar. Mavi ve yeşil tonlu soğuk renklerin kullanılma sebebi daha düşündürücü bir atmosfer yakalamak içindir. Mavi tonlar, bazen yalnızlık, hüznün ve melankoli duygularını ifade eder. Bu, belgeseldeki karakterlerin veya olayların içsel duygularını ve zorluklarını vurgulamak için kullanılmaktadır. Mavi rengin bir diğer çağrışımı ise genellikle dinginlik, huzur, derinlik ve güven duygularını çağrıştırır. Bu nedenle, belgeselde mavi tonlarla yapılan renk tercihi, izleyicilere sakinlik ve güven hissi verir.

Görsel 4.Killa (2020) 140 Journos, Youtube

Belgeselin son bölümlerinde, renk paleti ve ışıklandırma, hikâyenin duygusal doruk noktasını vurgulamak için dramatik bir şekilde değişmektedir. Belgesel boyunca mavi tonlarda ilerleyen dışarda çekilmiş görüntüler maviden gerçek doğal renk tonuna dönmektedir. Bu aslında Killa Hakan karakterinin ve belgeseldeki diğer çete üyeleri karakterlerin Hip-Hop ile karanlık bir yaşamlarının yanı sıra iyi taraflarının olduğunu da izleyiciye gösterir ve bu durum izleyicinin karakterler ile duygusal bağlantısını güçlendirir ve belgeselin etkisini artırır.

5.2.1.4.Müzik ve Ses

Killa belgeselinde filmin ses evrenini oluşturmada kullanılan ortam sesleri (kalabalık sesi, rüzgâr sesi, tv sesi, vb.) ortam seslerine hiçbir şekilde yer verilmemiştir. Killa belgeselinde müzik, anlatının önemli bir unsuru olarak kullanılmıştır. Karakterlerin takip edildiği sahnelerde doğal sesler yerine duygusal

yönlendirme sağlayacak müzikler tercih edilmiş. Ses efektleri, belgeselin dramatik anlarını vurgulamak ve izleyicinin duygusal tepkisini yönlendirmek için kullanılmaktadır. Belgeseldeki diyaloglar, net ve anlaşılır bir şekilde kaydedilmiş ve düzenlenmiştir. Karakterlerin duygusal ifadeleri ve hikâyenin önemli anlarına odaklanarak, izleyiciye bağlantı kurmaları sağlanır. 140 Journos kanalının ürettiği Killa belgeselinde müzikler baskın konumdadır ve öyküyü taşıyıcı niteliktedir. Belgeseldeki müzikler merak unsurunu ve dramatik yapıyı güçlendirecek bir şekilde kullanılmaktadır. Bu durum dijital platformların belgesel estetiğindeki değişime örnek olarak gösterilebilir.

140 Journos belgesellerinde izlenme kaygısı nedeniyle izleyicilerin sıkıldığı anda belgeseli kapatma olasılığından dolayı uzun sahneler ve uzun röportajlar müzikle desteklenerek izleyicinin olaydan kopmaması amaçlanmaktadır. İzleyiciler genellikle akıcı ve etkileyici görüntülerden etkilenirler ve müziğin duygusal olarak yönlendirici gücünden de faydalanırlar. YouTube platformlarındaki belgeseller, sadece gerçekliği anlatmakla kalmayıp izleyicileri de etkileme amacı taşımaktadır çünkü bu mecralar için izlenme kaygısı oldukça önemlidir.

Film hakkında izleyenlerin yaptığı yorumlara bakıldığında zaman müzik seçimlerinin ve müziklerin güzel olması gibi birçok yorum yapılmıştır. Belgesel estetiğindeki en büyük farklılıklardan birisi baskın olarak kullanılan müzikler diyebiliriz. Filmin belirli yerlerinde müzik, görüntülerden kopartıldığında öykünün daha sonra olacaklarına dair bir duyumsama (belirgin bir gerilim ve heyecan duygusu) hissettirmemektedir. Bu durum yayınlanan belgesel filmlerde müzik ve ses tasarımı ile izleyicinin ilgisini çekmek ve seyir keyfini arttırmak amaçlanmaktadır.

5.2.1.5.Kurgu

Killa belgeseli Killa Hakan'ın şu sözleri üzerine başlar “Bugünden sonra karar verdim: kesinlikle kibar bir duvar öreceğim etrafıma. Birinci Duvar Kibar, ikinci sert üçüncüsü asker dolu duvar” der ve belgesel 3 farklı bölümden oluşur. Bu bölümler Duvar I Kreuzberg, Duvar II Kanun İçinde Kanun, Duvar III Killa şeklindedir. Anlatılan hikayelerde yaşanan olaylar ve bu olayların oluş sıraları kurgunun yapısı içinde zamana yedirilir.

a-) Duvar I Kreuzberg : izleyiciye belgeselin genel yapısı ve hikayesi hakkında bilgi verilir. Bu kısım, belgeselin temelini oluşturur ve izleyicinin hikâyeye derinlemesine dalmalarını sağlamaktadır. Aynı zamanda görsel materyaller ve arşiv görüntüleri kullanarak hikâyenin geçmişini ve arka planını açıklar. Bu, izleyicinin hikâyenin bağlamını daha iyi anlamasını sağlar.

b-) Duvar II Kanun İçinde Kanun : bu bölümde ana hikâyeyi oluşturan olaylar ve karakterlerin deneyimleri detaylı bir şekilde anlatılır. Belgesel, karakterlerin röportajları ve tanıklıkları aracılığıyla hikâyenin farklı yönlerini açıklamaktadır. Bu röportajlar, belgeselin derinliğini gerçekliğini ve inandırıcılığını artırır.

c-) Duvar III Killa : bu bölümde Killa Hakan'ın karşı karşıya kaldığı içsel ve dışsal çatışmalar anlatılır ve bu durum belgeselin dramatik yapısını güçlendirir. Bu çatışmalar, onun mücadelesini ve kişisel gelişimini izleyicilere aktarır.

Ekinci (2015:55)'nin ifade ettiği şekilde, Ron Fricke'nin sinema- meditasyon olarak tanımladığı anlatım dili, izleyicilere bilinmeyen alanlarda rehberlik eden ve nesnel bir bakış açısıyla; gerçek yaşamın içindeki anları (time-lapse ve slow-motion teknikleriyle) ve olayları sunan bir film biçimi olarak ele alınabilir.

Killa belgeselinde yavaşlatılmış (slow – motion) görüntüler sıkça kullanılmıştır. Bu, hikâyenin akışını ve atmosferini vurgulamak için kullanılan bir tekniktir. Slow-motion tekniği, belgeselde kullanıldığında izleyiciye belirli sahneleri yavaşlatarak daha derinlemesine odaklanma ve duygusal etki yaratma amacını taşır. Aynı zamanda bu teknik, olayların veya hareketlerin önemini vurgulamak, dramatik etkiyi artırmak ve izleyicinin duygusal bağlantısını güçlendirmek için kullanılır. Karakterler arası geçişlerde jump cutlar ve ses efektleriyle geçişler sıkça kullanılmıştır. Bu, belgeselin hızlı bir ritme sahip olduğunu ve izleyiciyi hikâyenin içine çekmeyi amaçladığını gösterir.

Killa belgeselinde, röportaj yapılan kişilerin anlatımını destekleyen kurmaca bir olayda bulunmaktadır. Bir metro istasyonunda bağırarak bir kadının canlandırılması ve Killa Hakan'ın o kadını görmesi canlandırma tekniğiyle yapılmıştır ve daha sonrasında ise belgeseldeki karakterlerin bu olayla bağlantılı bir hikâyeye anlatılması durumudur. Bu kurmaca olayın belgeselin konusu ile paralel olarak ilerlemesi koşt (paralel) kurguya örnektir. Belgesel, hikâyenin sonuçlarını ve mesajlarını özetler ve kapanış yapar.

5.2.2. 100 Belgeselinin Analizi

5.2.2.1. Belgeselin Konusu

140 Journos'un "100" isimli belgeseli, Türkiye'nin 100 yıllık tarihini animasyonlar ve arşiv görüntüleri eşliğinde tarafsız bir şekilde anlatan bir yapımdır. Bu belgesel, yapay zekâ seslendirmesiyle desteklenmiş olup, Türkiye'nin siyasi ve tarihi geçmişini derinlemesine inceler. Belgesel, geçmişin izlerini takip ederek, olayların arka planını ve etkilerini objektif bir bakış açısıyla sunar. İzleyicilere Türkiye'nin geçmişini keşfetme ve anlama fırsatı verilirken, yapay zekâ seslendirmesiyle sağlanan tarafsızlık ve nesnellik, bilgiye erişimde ve belgesel yapımında yeni ve farklı bir boyut sunmaktadır. "100" belgeseli, animasyonlar ve arşiv görüntülerinin yardımıyla Türkiye'nin tarihine keyifli bir yolculuk sunarak, izleyicileri derinlemesine düşünmeye ve tartışmaya teşvik eder."

100 belgeselinin bu çalışmada 140 Journos belgeselleri kapsamında belgesel film evreni içerisinde örneklem olarak ele alınmasının başlıca nedeni;

- a) Özgün bir dile sahip olması, açıklayıcı türü benimsemesi ve gündemi takip etmesi
- b) Belgeselde geleneksel anlatıcılardan ziyade yapay zekâ sesiyle anlatım öne çıkmıştır. Bu yaklaşım, belgesel türünde yenilikçi bir adım olarak değerlendirilebilir, zira yapay zekâ sesiyle yapılan anlatım, izleyicilere farklı bir deneyim sunar. Bu durum, belgesel yapımcıları için yeni bir keşif alanı olabilir ve izleyicilere daha objektif bir bakış açısı sunma potansiyeline sahiptir. Nichols (2017), bu tür seslerin iddia ve kanıtları öne sürmedeki etkileyici ve güçlü etkisini "Tanrı'nın sesi" olarak niteler.

5.2.2.2. Görüntü Tasarımı ve Kamera Kullanımı

Belgeselin başlangıcında, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemini anlatan siyah-beyaz görüntülerle oluşturulmuş 2D animasyonlar izleyiciye sunulur. Siyah-beyaz görüntüler, o döneme ait atmosferi yansıtarak izleyiciyi zaman yolculuğuna çıkarır ve belgeselin hikayesine giriş yapar. Bu başlangıç, belgeselin tarihsel temelini

oluştururken, 2D animasyonlar ise izleyicilere görsel bir zenginlik sunar ve anlatının derinliğini artırır (Görsel 5).

Görsel 5.100 (2023) 140 Journos, Youtube

Bununla birlikte, belgeselde tarihî dönemlere ait animasyonlarla desteklenen sahneler de dikkat çeker. Bu animasyonlar, geçmişin canlandırılmasında etkili olup, belgeselin anlatısını güçlendirir. 100 belgeseli, tarihsel derinliği vurgulamak amacıyla baştan sona arşiv görüntülerine dayalı bir yapıya sahiptir. Belgeselde, gazete haberlerinden alınan kesitler, televizyon haber görüntüleri ve yaşanan önemli olayların kayıtları, bazı eski filmlerden sahneler gibi çeşitli görsel kaynaklar kullanılmıştır. Bu görsel materyaller, belgeselin içeriğini zenginleştirerek izleyiciye olayları ve hikayeleri daha etkili bir şekilde aktarmada önemli bir rol oynamaktadır.

Gazete haberleri ve tv görüntüleri, dönemin atmosferini ve toplumsal olayları doğrudan yansıtarak izleyicilere gerçek zamanlı bir bakış sunar. Bu çeşitli görsel kaynakların kullanımı, belgeselin güvenilirliğini ve içeriğinin kapsamlılığını artırarak izleyicilere daha etkileyici bir deneyim sunar. Siyah-beyaz görüntüler, zaman içinde geçmişten günümüze doğru renklendirilerek, izleyiciye tarihin kronolojik akışını adeta görsel bir yolculukla sunar. Bu kronolojik sıralama, izleyiciyi 100 yıllık tarihi sürecin içine çekerek, Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarından Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarından günümüze kadar olan evrimini izlemeye davet eder.

Görsel 6.100 (2023) 140 Journos, Youtube

Görsel 7.100 (2023) 140 Journos, Youtube

Türkiye'nin köklü geçmişine ışık tutan bu belgesel, arşiv görüntülerinden oluştuğu için herhangi bir kamera kullanımına gerek duymaz; bu da onu benzersiz kılan bir özelliktir. Bu tür belgesel anlatısı, nadir rastlanan bir yaklaşım olup, izleyiciye geçmişi sadece izlemekle kalmayıp, aynı zamanda deneyimlemesine olanak sağlar.

Belgesel sinema ön yargılarla mücadele edebilen, yaşananlara ilişkin yeni düşünme alanları açabilen ve bunu yaparken de yeni bakış açılarını deneyebilen bir türdür (Nichols, 2017, s. 21).

5.2.2.3. Işık ve Renk

100 belgeseli, siyah beyaz görüntülerle başlar ve belirli bir süre boyunca bu tür görüntülerle devam eder. Daha sonra, zaman ilerledikçe, görüntüler renkli hale gelir. Günümüze doğru ilerledikçe, görüntülerin kalitesi artar ve renklendirilir. Bu kronolojik ilerleme, belgeselin geçmişten günümüze olan hikayesini anlatmak için

etkili bir yol sunar. İlk başta animasyon görüntülerinin dahi siyah beyaz olması, belgeselin tarihsel sürecini destekler niteliktedir. Bu şekilde, izleyiciye zaman içindeki değişim ve gelişmelerin görsel bir izlenimi sağlanır ve belgeselin anlatısı güçlendirilir.

Görsel 8.100 (2023) 140 Journos, Youtube

Siyah beyaz arşiv görüntüleri, genellikle geçmişe ait anıları, nostaljiyi ve tarihsel derinliği çağırıştırır. Bu tür görüntüler, izleyicilere bir geçmiş zaman dilimine yolculuk yapma hissi verir ve belgeselde anlatılan olayların tarihsel bağlamını vurgular. Ayrıca, siyah beyaz görüntüler, duygusal bir derinlik ve ciddiyet atmosferi yaratarak belgeselin dramatik etkisini artırabilir. Bu tür görüntüler, geçmişin yaşanmışlığını ve zamanın geçişini daha canlı bir şekilde aktarır.

Belgesel, geçmiş arşiv görüntülerinin harmanlanmasından oluştuğu için herhangi bir yapay ışık kullanımı söz konusu değildir. Ancak, arşiv görüntülerinde genellikle doğal ışık ve ortam ışığı dikkat çekmektedir. Bu görüntüler, olayların gerçek zamanında ve doğal ortamlarında kaydedildiği için çoğunlukla güneş ışığı veya mevcut aydınlatma koşullarıyla aydınlatılmıştır.

5.2.2.4.Müzik ve Ses

100 belgeseli, kendi anlatıcısı olan bir yapay zekâ dil modeliyle başlar. İlk sahnede, izleyiciye yapay zekanın nesnel bir bakış açısına sahip olduğu ve kişisel görüşlerinin olmadığı açıklanır. Bu anlatıcı ses, belgeseldeki hikâyenin sadece akademik bulguların öyküleştirmesinden ibaret olduğunu vurgular. Ancak, bu sakin ve nesnel ton, belirli bir noktada bir anlık robotik bir sese dönüşür ve izleyiciyi

belgeselin kendi içindeki yapay zekâ dünyasına doğru çeker. Bu, izleyicinin tarafsız bir anlatıcı tarafından yönlendirildiği yanılsamasını yaratır.

Belgeselin girişinde, doğal seslerin yanı sıra deniz dalgaları ve hafif bir müzik eşliğinde atmosfer oluşturulur. Bu sesler, izleyiciyi belgeselin atmosferine çeker ve onları belgeselin konusuna hazırlar. Ardından, anlatıcı sesine geri dönülür ve belgesel boyunca bu yapay zekâ destekli ses, izleyiciyi bilgilendirir ve yönlendirir. Anlatıcının sustuğu anlarda ise arşiv görüntülerinden gelen sesler, geçmişe dair canlı bir atmosfer oluşturur ve izleyiciyi o anın içine çeker. Anlatıcı yeniden devreye girdiğinde, belgesel kendi anlatımına kaldığı yerden devam eder. Böylelikle, anlatıcı ve arşiv görüntülerinin sesi birbiriyle etkileşir, birbirini tamamlar. Bu seslerin birbiriyle uyumu, belgeselin akışını sağlamlaştırır ve izleyiciyi hikâyenin içine çeker.

100 Belgeseli'nin ses evreni oldukça dikkat çekici ve farklı bir yapıya sahiptir. Belgesel boyunca, yapay zekâ destekli bir anlatıcı, adeta bir tanrı figürü gibi, olayları anlatır. Bu yapay zekâ sesi, nesnel bir bakış açısıyla bilgileri sunarken, belgeselin ilerleyişi ve anlatımında önemli bir rol oynar. "Tanrısal Anlatım" veya "Egemen Anlatım" olarak adlandırılan bu söylem türü, belgesel yapımlarda sıkça kullanılan bir anlatım yaklaşımını ifade eder. Bu yaklaşımda, anlatıcı olaylara müdahil ve her şeyi bilen bir figür olarak konumlanır. Anlatıcı, hikâyenin akışını kontrol eder, izleyiciye bilgi verir ve olayların yorumunu yapar. Bu tür anlatımda, anlatıcıya genellikle "dış ses" de denir ve bazen kim olduğu belli olabilirken bazen de gizemli bir şekilde belirsiz kalabilir. Bu şekilde, izleyicinin anlatıcıya sorgulayıcı bir şekilde yaklaşması ve hikâyeye daha derinlemesine dalmak istemesi sağlanır. Tanrısal anlatım, belgesel yapımlarda olayları nesnel bir şekilde sunmak yerine, izleyicinin duygusal ve düşünsel olarak etkilenmesini amaçlayan bir yaklaşımı temsil eder.

Belgesel filmlerde en çok dikkat edilmesi gereken şey, görüntüde zaten var olan bir bilgiyi metinde yinelememektir. Belgeselde sözle anlatım, görüntülerin yetersiz kaldığı zamanlarda, yalnızca gerekli olan bilgiyi vermelidir. Buna ek olarak kişisel bir yorum getirmeli ve sorular ortaya atmalıdır. Fazla sözcük öldürücü olabilir. (Bir süre sonra izleyici hiçbir şey anlamaz) sözle anlatım, azar azar verildiğinde, tadında bırakıldığında başarılı olur. Görüntülerin somut anlatımları mümkün olabildiğince sözsüz kalmalıdır. Uygun olduğu zamanlarda sözle anlatım açıklamalar getirmeli, özet

bir yorumla doğabilecek sorulara yanıt vermelidir. Birçok belgesel film, sözsüz kaldığında daha etkileyicidir” (Aktaran: Evecen, 2017: 72).

Ayrıca, film boyunca kullanılan müzikler, izleyiciyi yönlendirici bir nitelik taşır. Müzikler, belgeselin atmosferini ve duygusal tonunu belirlerken, izleyiciyi olayların içine çeker ve hikâyenin derinliklerine taşır.

5.2.2.5.Kurgu

100 Belgeseli'nin kurgusu, anlatıcı sesiyle desteklenen arşiv görüntüleriyle uyumlu bir şekilde kurgulanmıştır. Bu kurgu, belgeselin anlatımını güçlendirmek deneyim sunmak amacıyla yapılmıştır. Belgesel filmin kurgusu, tarihsel dünyayla ilgili olan önerme, sav veya iddiayı destekler şekilde, bir ana karakter etrafında kurulmuş bir anlatıdan çok, hâkim bir görüş etrafında kanıtsal bir biçimde (kanıtsal kurgu/evidentiary editing) kurgulanmaktadır, burada amaç, ileri sürülen mantığın inandırıcı ve bütünlüklü bir şekilde bağlanmasıdır (Nichols, 2017: 44-46)

Anlatıcı sesi, olayları nesnel bir bakış açısıyla aktarırken, arşiv görüntüleri de bu anlatıma görsel bir destek sağlar. Arşiv görüntüleri, belgeselde anlatılan olayları canlandırır ve izleyiciye geçmişe dair bir atmosfer sunar. Bu şekilde, izleyiciler hem duygu hem de görsel açıdan belgeselin içine çekilirler ve hikâyeye daha yakından bağlanırlar. Bu kurgunun adı genellikle "ses ve görüntü uyumu" veya "ses ve görüntü eşleşmesi" olarak bilinir. Bu, belgesel yapımcılarının hikâyeyi daha etkileyici ve akıcı bir şekilde anlatmalarına yardımcı olan önemli bir kurgu tekniğidir.

Görüntüler tek başlarına bir şeyi anlatamadıkları için belgesel film anlatısında seçilen bakış açısına göre bir anlatıcı kullanılmaktadır. Seçilen bakış açısının sınırları ve imkânları dâhilinde anlatıcı, öyküyü zaman ve mekân bağlamında aktarır. Kimi anlatıcılar öykünün her şeyine hâkim bir özellik taşırlarken kimi anlatıcılar da sadece gördüklerinin ışığında anlatımlarını gerçekleştirirler. (Evecen, Can, 2017:283)

Bu doğrultuda seslendirme ve arşiv görüntülerinin uyum içinde ilerlemesi, "100 Belgeselinde" önemli bir unsur olarak öne çıkar. Bu uyum görüntüler arasındaki ani sert geçişler olsa bile, seyircilerin dikkatinin dağılmamasını ve rahatsızlık hissetmemesini sağlar. Bu şekilde, izleyiciler içeriğin akışını takip ederken bütünsel bir deneyim yaşarlar ve hikâyenin anlatımında herhangi bir kopukluk hissetmezler. Bu

da anlatılan mesajın etkisini artırır. Ayrıca, müziğin de dikkat dağılmamasında önemli bir rol oynadığını söyleyebiliriz. Olaylara ve anlatıya uygun yerleştirilmiş müzik parçaları, izleyicilerin duygusal bağ kurmasına ve belgeselin atmosferini güçlendirmesine yardımcı olur.

5.2.3. Hayırsız Ada Belgeselinin Analizi

5.2.3.1. Belgeselin Konusu

140 Journos kanalında belgeselin konusu şu şekilde tanımlanmaktadır:

İstanbul'un Prens Adalar'ındaki yozlaşmış fayton krallığı geride soru işaretleri bırakarak yıkılır. Atların özgürleşmesi uğruna başlayan mücadelenin sonunda yüzlerce at, şaibeli şekilde ortadan kaybolmuştur. Atların peşine düşen bir avuç insan, işin altını kazıdıkça uygunsuz gerçekleri öğrenmeye başlar. Hayırsız adanın köpeklerinden sonra atları da artık birer hayalet.

Bu gizemli kayboluş ve ardındaki karanlık sırlar, adada yaşayan insanların ve hayvanların kaderini derinden etkiler. Atların ortadan kaybolmasıyla birlikte adanın dokusu ve yaşamı da köklü bir değişime uğrar. Belgesel, fayton meselesini farklı bakış açılarından sunarak derinlemesine ele almıştır. Faytoncuların ve hayvan severlerin perspektiflerine odaklanarak, konunun çeşitli yönlerini gözler önüne sermeyi amaçlamıştır. Faytoncuların bakış açısından (faytoncu Koray), mesleğin kültürel ve ekonomik önemi vurgulanmış, atların bakımının iyi olduğu ve işlerini sürdürebilmek için gerekli oldukları belirtilmiştir. Diğer yandan, hayvan severlerin bakış açısıyla, atların yaşadığı zorluklar ve çektikleri acılar ön plana çıkarılmış, faytonculuğun etik ve insani boyutu sorgulanmıştır. Bu karşıt bakış açıları arasındaki çatışma, belgeselin derinlik kazanmasını sağlamış ve izleyiciye fayton meselesini çok yönlü bir şekilde değerlendirme fırsatı vermiştir.

Hayırsız Ada belgeselinin bu çalışmada 140 Journos belgeselleri kapsamında belgesel film evreni içerisinde örneklem olarak ele alınmasının başlıca nedeni;

- a) Özgün bir dile sahip olması ve katılımcı türü benimsemesi
- b) Toplumsal bir konuya değinerek gündemi yakalaması

5.2.3.2.Görüntü Tasarımı ve Kamera Kullanımı

Hayırsız Ada belgeselinin görüntü tasarımı ve kamera kullanımı, adanın atmosferini ve hikâyenin anlatımını güçlendirmek için dikkatle düşünülmüş ve uygulanmıştır. Belgeselde, çekimlerin genellikle doğal ışık altında gerçekleştirildiği ve adanın kendine özgü dokusunu yansıttığı görülür. Kamera, adanın farklı bölgelerini ve atmosferini detaylı bir şekilde yakalar, izleyicileri adanın içine çekmeye çalışır. Hayırsız ada belgeseli genellikle sokak görüntüleri, mekanlar, atlar ve insanlarla ilgili yakın çekimler içer. Bu da izleyicilere adanın gerçekliğini ve atmosferini daha yakından deneyimleme fırsatı sunabilir.

Ada sakinleri ve Faytoncu Koray ile yapılan röportajların el ile çekilmiş olması, belgeseldeki insanların doğallığını ve samimiyetini vurgular. El ile yapılan kamera hareketleri, belgeselin daha doğal ve samimi bir atmosfere sahip olmasını sağlar. Aynı zamanda, el ile yapılan çekimler, belgeseldeki olaylara daha yakın bir bakış açısı sunar ve izleyicileri adanın günlük yaşamının içine çeker. Bu şekilde, belgeseldeki kamera hareketleri, Hayırsız Ada'nın dokusunu ve insanların deneyimlerini daha yakından hissetmeyi sağlar.

Belgeseldeki eleştiri ve yorumlar, sosyal medyada paylaşılan faytonların ve atların kötü durumda olduğunu gösteren görüntülerle desteklenmiştir. Bu görüntüler, belgeselin mesajını güçlendirmekte ve faytonculardan bazılarının hayvanlara kötü muamele içerdiğini vurgulamaktadır. Sosyal medyanın gücü ve etkisi, bu tür mesajların daha geniş bir kitleye ulaşmasını sağlamış ve toplumda farkındalık yaratmıştır. Sosyal medyada paylaşılan faytonların ve atların kötü durumda olduğu görüntülerin ardından faytonculuk mesleğinin yasaklanması kararı alınmıştır. Bu karar, toplumda büyük bir tartışma ve duyarlılık yaratmış ve hükümet veya yerel yönetim tarafından alınan bir önlem olarak değerlendirilmiştir. Sosyal medyanın gücü, bu tür olayların hızla yayılmasını ve kamuoyunun tepkisini etkili bir şekilde organize etmesini sağlamıştır.

Görsel 9.Hayırsız Ada (2021) 140 Jornos, Youtube

Belgeselde, haber görüntüleri ve faytonculuğu eleştiren hayvan severlerin yaptıkları eylemin görüntüleri kullanılmıştır. Bu görüntüler, faytonculuğun etik olmayan yönlerini vurgulamak ve hayvan hakları aktivistlerinin tepkisini göstermek amacıyla belgeselde sunulan argümanları desteklemek ve izleyicilere faytonculuğun insanlık ve hayvanlık açısından tartışmalı yönlerini göstermek için kullanılmış olabilir.

5.2.3.3. Işık ve Renk

Hayırsız Ada belgeselinin görsel unsurları incelendiğinde, adanın atmosferinin vurgulanmasında doğal renklerin ve doğal ışığın etkili bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmektedir. Özellikle yeşil tonların belirgin bir şekilde ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Bu tercih, adanın doğal ve yeşilliklerle dolu karakterini vurgulamak adına bilinçli bir seçimdir. Faytoncu Koray'ın olduğu sahneler özellikle yeşil tondadır. Yeşil, genellikle doğa, yaşam, tazelik ve huzur gibi pozitif anlamlarla ilişkilendirilir. Dolayısıyla, belgeselde yeşilin baskın olması, adanın doğal güzelliklerini ve yaşam alanlarını izleyiciye göstererek adanın karakterini ve atmosferini daha derinlemesine hissettirmeyi amaçlayabilir. Ayrıca, bu tercih belgeselin izleyiciye adanın doğal yapısını ve atların yaşam tarzını daha yakından deneyimleme fırsatı sunmak için yapılmış olabilir.

Görsel 10.Hayırsız Ada (2021) 140 Journos, Youtube

Doğal renklerin ve ışığın kullanımı, belgeselin izleyiciyi adanın gerçekliğine daha fazla yaklaştırarak, atmosferini ve yaşam tarzını daha etkileyici bir şekilde aktarmasını sağlar. Bu sayede, izleyiciler adanın doğal güzellikleriyle daha derinlemesine bir bağ kurabilir ve belgeselin anlatımı üzerinde daha etkili bir deneyim yaşayabilirler.

5.2.3.4.Müzik ve Ses

Belgesel Faytoncu Koray'ın şu ifadeleri ile başlar: "it yemek için menfaati karşısındakini sever, at öyle değil at açlıktan ölsede sahibini peşinden ayrılmaz." Bu alıntı, hayvan-insan ilişkilerini aydınlatmak adına oldukça anlamlıdır. Köpeğin sadece kendi çıkarı için insanları sevdiği, yani karşılıklı menfaate dayalı bir ilişki kurduğu belirtilirken, atın sahibine duyduğu bağlılık ve sadakat vurgulanır. Bu ifadeler, belgeselin temasını özetler niteliktedir ve izleyicilere hayvanların insanlarla olan farklı ilişki dinamiklerini ve atların sahiplerine olan bağlılığını vurgulamak amacıyla kullanılmıştır.

Belgeselin genelinde adanın atmosferini vurgulamak için, orman sesleri, kuş sesleri, cırcır böcekleri gibi doğal seslerin yanı sıra at sesleri de kullanılmıştır. Bu ortam sesleri, belgeselin doğallığını ve adanın yaşamını izleyiciye daha derinden hissettirmek için önemlidir. 140 Journos belgesellerinde sıkça karşılaştığımız müziklerin önemi, bu belgeselde de kendini göstermektedir. Müzikler, belgeselin anlatımını güçlendirmektedir. Belgeselde, duygusal anların vurgulandığı bir sahnede, faytoncunun kızlarının atlarını sorduğu kısımda duygusal bir atmosfer oluşturmak

amacıyla duygusal müzik kullanılmıştır. Bu müzik seçimi, izleyicinin sahnedeki duygusal bağlamı daha derinden hissetmesini sağlamıştır. Atların akıbetiyle ilgili bu sorunun duygusal yükü, müzikle pekiştirilerek izleyiciye daha etkileyici bir deneyim sunulmuştur. Röportajların altında genellikle o anki duyguya uygun farklı müzikler seçilmiştir. Belgeselin ritmi, röportajların ilerleyişine göre belirlenen müziklerle şekillendirilmektedir. Hikayelerin anlatımı, müzikle güçlendirilerek izleyicinin belgeselden sıkılmaması temel amaçtır. Ayrıca, belgeselde arşiv görüntülerinin seslerine de yer verilmiştir. Bu sesler, geçmişe dair dokuyu izleyiciye aktarırken belgeselin bütünsel atmosferini zenginleştirmektedir.

5.2.3.5.Kurgu

Belgeselin genelinde yapılan kurgu tekniği, cut kurgu yöntemiyle şekillendirilmiştir. Bu kurgu tekniği, belgeseldeki sahnelerin akıcılığını ve anlatımını güçlendirmek için kullanılmıştır. Ayrıca, belgeselin birçok sahnesinde slow motion görüntüler de kullanılmıştır. Özellikle bu yöntem, izleyicinin olayları daha yakından takip etmesini sağlayarak belgeselin etkileyciliğini artırmaktadır. 140 Journos belgesellerinde sıkça gördüğümüz bu yöntem, belgeselin dikkat çekiciliğini ve izleyicinin ilgisini canlı tutmayı hedeflemektedir. Röportajlar ile ada görüntüleri ve Faytoncu Koray'ın görüntüleri, doğru orantılı bir şekilde harmanlanarak belgeselin bütünsel anlatısını desteklemektedir. Bu kurgusal teknikler, izleyicinin belgesel boyunca içine çekilmesini ve adanın yaşamını daha yakından deneyimlemesini sağlamak amacıyla kullanılmıştır.

Belgeselin kurgusunda, yaşanan olaylar arşiv görüntüleri ve haberlerle desteklenerek faytoncuların ve hayvan severlerin bakış açılarına odaklanılmıştır. Bu, konunun çeşitli yönlerini gözler önüne sermeyi amaçlamıştır. Faytoncuların bakış açısından, faytonculuğun kültürel ve ekonomik önemi vurgulanmıştır. Mesleğin atlar için iyi bir bakım sağladığı ve yerel ekonomiye katkı sağladığı belirtilmiştir. Diğer yandan, hayvan severlerin bakış açısıyla, atların yaşadığı zorluklar ve maruz kaldıkları kötü muamele vurgulanmıştır. Atların iş yükü, bakım koşulları ve yaşam kalitesi gibi konular, faytonculuğun etik ve insani boyutunu sorgulamıştır. Bu zıt bakış açıları arasındaki çatışma, belgeselin derinlik kazanmasını sağlamış ve izleyicilere fayton meselesini çok yönlü bir şekilde değerlendirme fırsatı sunmuştur. Arşiv görüntüleri ve

haberler, belgeselin izleyiciye tarihsel ve somut bir bağlam sunmasına yardımcı olmuştur.

Belgeselin sonuna doğru, faytonculuk yapan Koray'ın son durumuyla ilgili bilgiler yazıyla aktarılmıştır. Koray'ın kendine ve atlarına yeni bir hayat kurma çabaları belgeselin finalinde seyirciye aktarılmıştır. Bu yazılı anlatım, izleyicilere belgeselin karakterlerinin hikayelerinin sona erişini ve geleceklerini anlamaları için bir fırsat sunmuştur.

5.2.4.140 Journos Belgesellerinin Genel Analizi

140 Journos belgeselleri, genellikle toplumsal konuları ele alır ve o anki gündemde olan önemli konulara odaklanır. Bu belgeseller, genellikle olayların meydana geldiği zaman diliminde çekilir ve bu da belgesellerin toplumun nabzını tutma ve güncel meseleleri ele alma konusundaki etkinliğini gösterir. Belgesellerin çekildiği tarih, bu yaklaşımın belgesellerin içeriğiyle uyumlu olduğunu kanıtlar niteliktedir. Her bir belgesel, toplumsal bir sorunu ele alırken farklı bakış açıları sunar ve çeşitli perspektifleri gözler önüne serer. Bu sayede, izleyicilerin konuya dair daha geniş bir anlayışa sahip olmaları ve konuyla ilgili derinlemesine düşünmeleri hedeflenir.

Belgeseller, izleyici odaklı bir yaklaşımla hazırlanır ve izleyicilerin dikkatini çekmek ve ilgisini sürdürmek için özenle kurgulanır. Bu kurgusal yaklaşım, belgesellerin izleyicilerin ilgisini çekecek şekilde tasarlanması ve belgeselden kopmamalarını sağlamak amacıyla gerçekleştirilir. İzleyicilerin konuya daha derinlemesine odaklanmalarını ve konuyla ilgili farkındalık kazanmalarını sağlamak için çeşitli anlatım teknikleri ve görsel unsurlar kullanılır.

Çalışmada incelenen 3 belgeselde müziğin etkili kullanımı belirgin bir şekilde öne çıkmıştır. Müzikler, belgesellerin ana taşıyıcı unsurlarından biri olarak baştan sona kadar kullanılmıştır. Müziğin, belgeselin atmosferini belirlemedeki rolü oldukça büyüktür. Belgeselde kullanılan müzikler, izleyiciyi olayın içine çekerek duygusal bir bağ kurmalarını sağlar. Ancak, belirli noktalarda müziğin görüntülerle uyumlu olmadığı ve öykünün gidişatına dair ipuçları vermediği gözlemlenmiştir. Bu durum, izleyicinin ilerleyen zamanlarda merak ve heyecan duygusu yaşamamasına yol

açabilir. Müziğin yanı sıra ses tasarımı da belgesellerde önemli bir yer tutar. Doğru ses efektleri ve arka plan ve ortam sesleri, belgeselin atmosferini zenginleştirir ve izleyiciye daha etkileyici bir deneyim sunar.

Hayırsız Ada belgeselinden örnek verecek olursak 140 Journos kanalın izlenme kaygısı nedeniyle izleyicilerin sıkıldığı anda belgeseli olasılığından dolayı röportajlar müzikle desteklenerek izleyicinin olaydan kopmaması amaçlanmaktadır. İzleyiciler genellikle müziğin duygusal olarak yönlendirici gücünden de faydalanırlar. YouTube platformundaki belgeseller, sadece gerçekliği anlatmakla kalmayıp izleyicileri de etkileme amacı taşımaktadır çünkü izlenme kaygısı oldukça önemlidir. Filmin belirli anlarında müzik, sahnelerden ayrıldığında ileride olacak olaylara dair belirgin bir gerilim veya heyecan duygusu uyandırmamaktadır.

Belgesellerde kullanılan kamera hareketleri genellikle doğal el ile çekilmiş sarsıntılı kamera hareketleri veya gimbal kullanımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu teknikler, belgeseldeki sahnelerin doğal ve canlı bir atmosferde çekilmesini sağlamıştır. Sarsıntılı kamera hareketleri, izleyiciye sahnelerin gerçekliğini ve doğallığını daha yakından hissettirirken, gimbal kullanımı ise daha stabil ve akıcı çekimler elde etmeye yardımcı olmuştur. Belgesellerde sıkça kullanılan slow motion tekniği, izleyicilerin dikkatini çekmek ve ekran başında kalmalarını sağlamak amacıyla sıklıkla tercih edilmiştir. Bu teknik, belgeseller boyunca belirgin bir şekilde kullanılmıştır.

140 Journos belgesellerinin temel amacı, izleyiciyi ekranda tutmaktır. Bu nedenle, görsel açıdan çekici ve ilgi çekici sahnelerin sıkça yer aldığı belgesellerde, izleyicinin dikkati sürekli olarak canlı tutulmaya çalışılmıştır. Bu durum, belgesellerin genellikle kısa klipleri andıran bir formatta sunulmasına ve hızlı bir şekilde tüketilmesine neden olmuştur. Bu yaklaşım, günümüz izleyici kitlesinin beklentilerini ve izleme alışkanlıklarını göz önünde bulundurarak yapılmıştır.

140 Journos belgesellerindeki renk paletlerinin çeşitliliği ve doğal renklerden uzaklaşma görülmektedir. Genellikle belgesellerde doğal renklerin tercih edilmemesi, belgesellerin kısa şarkı kliplere benzeyen bir yapısı olduğunu vurgular niteliktedir. Doğallıktan uzak bir belgesel estetiği ve izleyicinin günümüzde alıştığı sosyal medya

hızlı tüketim kültürüne uygun bir yaklaşım, belgesellerin kısa ve etkileyici klipler şeklinde yapılandırılmasına yol açar. Belgesellerin süreler bağlamında incelenmesi, bu yaklaşımın net bir şekilde görüldüğünü ortaya koyar. Bu tarz yapı, izleyicinin ilgisini çekmek ve belgeseli daha çabuk tüketilebilir kılmak amacıyla tercih edilir. Kısa ve etkileyici klipler, ritmik kurgu günümüz izleyici kitlesinin ilgisini çekme ve belgesellerin yaygın bir şekilde paylaşılmasını sağlama konusunda önemli bir rol oynar. 140 Journos belgesellerinin bu yapısal tercihi, günümüz medya tüketim alışkanlıklarına uyum sağlamakla kalmaz, aynı zamanda izleyicinin dikkatini çekecek ve ilgisini sürdürecektir şekilde içeriğin sunulmasını da sağlar.

140 Journos belgeselleri genel olarak hızlı bir üretim takvimiyle gündemi yakalama kaygısıyla küçük ekipler tarafından hazırlanmıştır. Bu belgesel serisinin içinde öne çıkan "100" belgeselinde ise farklı bir anlatım tarzı benimsenmiş ve tüm belgesel yapay zekâ tarafından seslendirilmiştir. Öte yandan, MUBI'de yayınlanan "Dermansız" belgeselinde ise, canlı ve doğal bir erkek sesi olan Altan Erkekli'nin seslendirilmesinden yararlanılmıştır. Yapay zekanın belgeseli seslendirmesi ise duygusal çağrışımlara yer vermemiş, tüm bilgileri objektif ve hızlı bir şekilde sunmuştur. Bu farklı seslendirme yaklaşımları, 140 Journos'un çeşitlilik arayışını ve belgesel yapımında deneysel bir tutum sergileme isteğini yansıtır.

5.3 – MUBI Belgeselleri

Bu bölümde MUBI'de yayınlanan Maddenin Halleri, Dermansız ve Patrida belgesellerinin estetik yapıları ve sinematografi olarak incelenmiştir.

5.3.1 Maddenin Halleri Belgesel Analizi

5.3.1.1. Belgeselin Konusu

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde geçen Maddenin Halleri hastaneyi evi bellemiş doktor, hemşire ve tüm sağlık çalışanlarının gündelik hayatlarına, hastanenin bitmek bilmeyen koridorlarına ve solmuş binalarına ve ölümü itina ile hafifletmeye çalışan mizahına odaklanıyor. Film doktor odalarında, ameliyathanelerde ve sağlığı yerinde olanların girmeye tenezzül etmeyeceği köşelerde dolanarak hastanedeki yaşamı anlamaya çalışıyor. Çalışanların bu çatı altında olan her şeyle başa çıkabilme yetilerini, bedeninin direncini ve kırılma anlarını ve hemen dışarıdaki ülkeyi izliyor.

"Maddenin Hâlleri", 2015 yılında çıkan yıkım kararı sonrasında Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin günlük yaşamına odaklanan bir belgeseldir. Yönetmen Deniz Tortum'un kamerası, filmin başında belirttiği gibi, babasının uzun süre görev yaptığı, kendisinin de doğduğu ve önemli bir yere sahip olan hastanenin içine girer. Burada, hastane koridorlarında, ameliyathanelerinde, doktor ve hasta odalarında, hatta morgda, isimsiz bir gözlemci gibi dolaşır. Ancak, belgeselin asıl önemli yönlerinden biri, bu mekâna yönelik bakışın yarattığı etkidir. Tortum'un filmi, mekâna yönelik bakışın doğurduğu algılamaya, anlamaya, alan açmaya ve düşünmeye yatkın belirsizlik alanlarında gizlidir. Belgesel, sadece hastane çalışanlarının günlük rutinlerine odaklanmaz; aynı zamanda bu mekânın ve içinde yaşananların derinliklerine iner. İzleyici, belgesel boyunca, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin sadece fiziksel olarak değil, aynı zamanda duygusal, kültürel ve tarihsel olarak da derinliklerine doğru bir yolculuğa çıkar. Bu belirsizlik alanları, izleyicinin kendi düşüncelerini ve duygularını yansıtabileceği bir zemin oluşturur ve "Maddenin Hâlleri"ni sadece bir mekânın portresi değil, aynı zamanda insanın mekânla olan ilişkisini sorgulatan derin bir deneyim haline getirir.

Maddenin Halleri belgeselinin bu çalışmada MUBI belgeselleri kapsamında belgesel film evreni içerisinde örneklem olarak ele alınmasının başlıca nedeni;

- a) Özgün bir dile sahip olması ve gözlemci türü benimsemesi
- b) Maddenin Halleri belgeseli, farklı tarzıyla 2020 yılında Antalya Altın Portakal, İstanbul Film Festivali ve Rotterdam Film Festivalinde En iyi belgesel ödülleri başta olmak üzere çeşitli festivallerden ödüller almıştır.

5.3.1.2.Görüntü Tasarımı ve Kamera Kullanımı

Maddenin Hâllerin'de hastane gibi gizemli ve "steril" bir ortama ilk girdiğinizde, oradaki çalışma düzenini anlamanın zorluğundan esinleniliyor. Film boyunca yönetmen kamerasıyla ısrarla o anda kalmaya ve tüm yaşananları doğallığını bozmadan kayıt altına almaya inat ediyor. Kamera film boyunca olaylara müdahale etmeden tıpkı bir gözlemci gibi tüm olayları seyirciye yansıtmaktadır. Maddenin Hâllerinde belirgin olan bir başka özellik ise uzun ameliyat sahneleri ve farklı şekillerde kullanılan röntgen ve ameliyat kamerası görüntülerinin estetik açıdan dikkat

çekici olmasıdır ve filmdeki merak duygusunun izlerini taşır. Bu sahneler, filmdeki diğer unsurlar gibi izleyicinin belleğinde belirgin bir iz bırakacak niteliktedir. Özellikle ameliyat sahnelerindeki detaylı çekimler, neredeyse şairane bir estetikle sunulur ve izleyiciyi derin bir etkiyle sarar (Görsel 11). Bu sahneler, kameranın bakış açısının mekânla olan ilişkisi üzerine düşündürür ve sinemasal ifade alanlarını farklı formlarla keşfeder.

Görsel 11.Maddenin Halleri (2020), MUBI

Görsel 12.Maddenin Halleri (2020), MUBI

Ameliyat sahnelerinde Hand-held çekimler, sahnedeki gerçekliği ve canlılığı yakalamak için sıkça tercih edilmiştir (Görsel 12). Ameliyat ve bazı koridor sahnelerinin çekimlerinde doğal kamera hareketleri elde tutulan kameranın bir anda sağa veya sola çevrilmesi gibi doğal hareketler o anı olduğu gibi izleyiciye tüm doğallığı ile aktarmaktadır. Bu tür kamera hareketleri, belgeseldeki sahnelerin gerçeklik hissini artırır ve izleyiciler olayların gerçek zamanlı doğal bir akışını sunarak

içine daha fazla çeker. Özellikle ameliyathane gibi dinamik bir ortamda el kamerası kullanmak, olayların doğal akışını yakalamak ve izleyiciye gerçekçi bir deneyim sunmak için oldukça etkili bir tercihtir. Aynı şekilde, yoğun bakım gibi daha statik bir ortamda tripodla sabit durağan çekimler yapılmıştır bu da odaklanılan konulara göre çekim tekniğinin değiştiğini bize göstermektedir. Kamera, odalar, insanlar ve yaşananlar arasında herhangi bir kurgusal veya dramatik ilişki kurmadan, bir mekânın duyuşal ve fiziksel detaylarını çıkarır.

Yönetmen Tortum bu durumu şöyle ifade etmiştir :

"Bir mekâna gideyim, o olay neyse o anda tepki vererek ona göre bir çekim stili geliştireyim. Mesela bir ameliyathaneye girince, o ortamın atmosferine adapte olarak el kamerası kullanmak ya da yoğun bakım gibi her şeyin sabit olduğu ve zamanın çok daha yavaş aktığı bir yerde tripodla çekim yapmak gibi. Hem mekânlara hem de olaylara bir şekilde yanıt vererek uyum sağlamaya çalıştım. "

Belgesel boyunca olayların durumuna göre yer yer tripodla sabit çekimler, ameliyat sahneleri başta olmak üzere takip ve hastane çalışanlarının sohbetleri sırasında elle yapılan doğal çekimler ve bazı sahnelerde gimbal yardımıyla çekimler yapılmıştır. Yönetmen belgeselde kameranin ameliyathaneden başlayıp koridorlara akan bir plan-sekans sahnesi gimbal yardımıyla çekmiştir ve kurmaca filmleri andıran uzun bir plan-sekans izleyiciye hareketli bir deneyim sunarak aktarmayı başarmıştır (Görsel 13).

Görsel 13.Maddenin Halleri (2020), MUBI

Film boyunca kameranın, hastane koridorlarında dolaşarak mekânın ruhunu izleyicilere yansıtması, sonunda yavaşlayarak ve hafifleyerek debisini kaybetmesiyle sonuçlanır (Görsel 14). Bu, bir anlamda kameranın zamansızlaşması ve mekânla kurduğu bağın derinliğini ve özünü vurgular.

Görsel 14.Maddenin Halleri (2020), MUBI

Kameranin merceği, hareket eden insan gözü gücüne sahiptir, her yere gidebilir, her şeyi inceleyebilir, bir binanın kenarından tırmanabilir, pencereden içeri girebilir, fabrikalar, çelik yapılar, yollar ve trenleri üstünde seyahat edebilir, bir baca deliğinden içeri dalabilir, burdan zengin veya yoksulların evlerine sızabilir, bir caddede arabaların, tramvayların veya otobüslerin arasında durabilir, ara sokakta olan bir kişiyi takip edebilir ve köşede onu yakalayabilmektedir (Rotha, 2000: 65) Bu şekilde, Maddenin Hâlleri filmi, sadece hikaye anlatımı değil, aynı zamanda kameranın mekânla kurduğu ilişkiyi ve bu ilişkinin sinemasal ifadesini keşfeden derinlemesine bir deneyim sunar.

5.3.1.3. Işık ve Renk

Gözlensel belgesel filmlerde, sahnelerin doğal ışık kaynaklarından yararlanılması ve yapay ışık kullanımının minimuma indirilmesi sıklıkla tercih edilir. Maddenin Halleri belgeselinde doğal ışık kullanımı tercih edilmiştir. Hastane atmosferini izleyiciye doğal bir şekilde yansıtabilmek adına ışık dahil yapay olan her şeyden kaçınılmıştır. Yönetmen ameliyat ve koridor sahneleri başta olmak üzere birçok görüntüde karalığa düşen sahneler olmasına karşın herhangi bir ışık

kullanmaktan kaçınmıştır bu belgeselin izleyiciye daha gerçekçi görünmesini sağlamaktadır.

Görsel 15.Maddenin Halleri (2020), MUBI

Hastanelerde genellikle büyük pencereler bulunur ve bu pencerelerden içeriye doğal ışık girmesi yaygındır. Doğal ışık, hastane odalarına giren, koridorlarda yansıyan ve hastaların üzerine düşen ışıkla birlikte farklı tonlarda bir atmosfer oluşturur. Doğal ışık, belgeselin atmosferini daha sıcak, samimi ve doğal kılarak izleyicilerin içine çekilmesini sağlayabilir. Ayrıca, doğal ışığın kullanılmasıyla ortaya çıkan gölgeler ve tonlar, belgeselin estetik ve görsel derinliğini artırmıştır. Keskin ışık ve renk değişikliklerinin minimal olduğu, daha doğal ve gerçekçi bir görünüm elde etmek genellikle gözlemsel belgesel filmlerde tercih edilir. Bu, izleyiciye olayların doğal akışını ve atmosferini daha iyi hissettirir. Işık ve renklerin doğal olması, izleyicinin olaylara daha derinlemesine odaklanmasını sağlar ve sahnelerin gerçekçiliğini artırır. (Görsel 15)

Görsel 16.Maddenin Halleri (2020), MUBI

Hastane ortamlarında genellikle soğuk ve steril bir atmosfer hakimdir. Bu nedenle, doğal renklerin kullanılmasıyla bu atmosferi en iyi şekilde yansıtmak önemlidir (Görsel 16). Belgesel boyunca renklerin de abartılmadan, doğal renk tonlarıyla kullanılması, izleyicinin olaylara daha organik bir şekilde bağlanmasına yardımcı olmuştur. Belgeselin son sahnesi hariç hemen hemen tüm sahnelerinde doğal renkler kullanılmıştır. Beyaz, gri ve pastel tonları, genellikle hastane ortamlarında sıkça görülen renklerdir. Bu renk paleti, belgeselde hastane atmosferini doğru bir şekilde yansıtmak için idealdir. Ayrıca, mavi tonlar da hastane ortamlarında sıkça kullanılan renkler arasındadır. Renklerin doğal olması, izleyicilere hastane ortamının gerçekliğini daha iyi hissettirir. Bu da belgeselin etkileyiciliğini artırır ve izleyicilerin olaylara daha derinlemesine bağlanmasını sağlayabilir.

Belgeselin son sahnesinde ise görüntülerin önce siyah beyaza, pelikül çağrışımına en pür ve ilkel haline dönüşmesi, belki de filmin başlangıcına, temel noktasına geri dönüşü temsil etmektedir. Siyah-beyaz görüntülerin kullanılması, genellikle geçmişi veya nostaljiyi çağrıştırmaktadır. Bu, hikâyenin özüne, basitliğine ve insan varoluşunun temel doğasına bir vurgu yaptığı söylenebilir (Görsel 17).

Görsel 17.Maddenin Halleri (2020), MUBI

Daha sonraki görüntülerde eşyanın moleküllerine dönüşmesi, filmin belki de evrenin derinliklerindeki karmaşıklığı ve birbirine bağlı her şeyin atomik yapılarına bir gönderme yapabilir. Bu tür bir görsel anlatım, filmdeki temaları derinleştirebilir ve izleyicilere daha fazla düşündürme ve yorumlama imkânı sunmaktadır (Görsel 18).

Görsel 18.Maddenin Halleri (2020), MUBI

5.3.1.4.Müzik ve Ses

Hastane ortamlarında çeşitli sesler bulunur ve bu seslerin belgeselde doğal olarak kullanılması, izleyicilere hastane yaşamının gerçekliğini daha iyi hissettirebilir.

Belgeselde sıklıkla duyulan sesler arasında hastaların konuşmaları, doktor ve hemşirelerin iletişimi, cihazların çalışma sesleri, kapıların açılma ve kapanma sesleri, ayak sesleri, hastaların solunum sesleri ve hatta bazen dışarıdan gelen trafik sesleri dışarı da çekilmiş sahnelerde doğal ortam sesleri ve şehrin sesleri gibi çeşitli foley sesler bulunmaktadır. Bu sesler izleyiciye, hastane ortamının dinamiklerini ve yaşamın akışını yansıtır.

Belgeselde doğal seslerin kullanılması, izleyicilerin hastane atmosferine daha iyi adapte olmasını sağlar ve onları olayların içine çeker. Bu, belgeselin gerçekçiliğini artırır ve izleyicilere hastane yaşamının karmaşıklığını ve duygusal yönlerini daha iyi anlama fırsatı verir. Ayrıca, doğal seslerin kullanılması, belgeselin duygusal etkisini artırabilir. Örneğin, hastaların acı çekme sesleri, izleyicilerin duygusal tepkilerini tetikleyebilir ve onları hikâyeye daha fazla bağlayabilir. Belgesel boyunca hiç kimseyle röportaj yapılmamıştır. Belgesel tamamen doğal akışında ilerlerken sadece o sahnede bulunan kişilerin konuşma sesleri kendi aralarındaki diyalogları duyarız. Örneğin, camın ardından ağrılar içinde röntgen çektirmeye çalışan bir hastayı izlerken,

günlük sohbetine devam eden çalışanların konuşmalarını dinleyen kamera, bunu bir kontrast olarak değil, olağan bir durum gibi resmeder. Bu yaklaşım sayesinde, mekânın ruhunu ve atmosferini en doğal ve etkili şekilde yansıtır.

Genel bir kural olmasa da belgesel filmlerde 'dramatik yapıyı oluşturma' anlamında müzik ya hiç kullanılmamalı, kullanıldığında ise öyküyü oluşturmada önemli bir yere sahip olmamasına, baskın konuma gelmemesine özen gösterilmelidir (Sözen,2020:29).

Bu doğrultuda Maddenin Halleri belgeselinde film boyunca son sahne hariç herhangi bir müzik kullanımı olmamıştır. Filmin son sahnesinde kullanılan enstrüman ise daha çok izleyiciyi belli bir duyguya yönlendirme amacı taşımamaktadır.

5.3.1.5.Kurgu

Maddenin Halleri belgeseli tüm doktorların etrafında toplandığı bir kadavrayı inceledikleri sahne ile başlar. Daha sonra toplu şekilde fotoğraf çekilen hastane personelini görürüz. Bu görüntüden sonra Dissolve tekniği ile bir diğer görüntüye geçilir. Bu teknik bir sahnenin yavaş yavaş belirgin olmaktan çıkarak bir sonraki sahneye veya görüntüye yumuşakça geçiş yapmasını sağlar. Bu geçiş sırasında, bir sahnedeki görüntü giderek saydamlık kazanırken diğer sahnenin görüntüsü aynı zamanda belirginleşir. Dissolve geçişi, sahneler arasında zamansal veya mekânsal bir ilişkiyi ifade etmek, duygusal bir geçiş yaratmak veya hikâye anlatımını akıcı hale getirmek için kullanılır. Aynı zamanda "dissolve" kelimesi, genellikle bir madde veya katı bir madde moleküllerinin bir çözücü içinde dağılarak çözülmesini ifade eder.

Bir ameliyat, tıbbi atıkların dışarı çıkarılması veya röntgen çekimi gibi olaylara tanıklık eden kamera, olayların etrafında bilgi toplayarak anlam ve hikâye oluşturmak yerine, o anda gözlediklerine odaklanarak belirsizlikleri ve anlamsızlıkları kabul eder. Bu kurgu yaklaşımı, izleyicilere olayların ötesinde bir düşünme ve sorgulama fırsatı sunar. Neden-sonuç ilişkileri veya belirli bir anlam arayışı olmadan, izleyicilerin kendi yorumlarını ve düşüncelerini serbestçe ifade etmelerine olanak tanır. Bu da izleyicilerin ölüm, yaşam ve varoluş gibi derin konular üzerine düşünmelerini teşvik edebilir. Ramazan davulcusunun ritmiyle eşlik eden, ardı ardına gelen üst üste binmiş röntgen görüntüleri ile kamera bizi bir yolculuğa çıkarıyor. Boş koridorlarda sessizce

ilerlerken, arka planda sabit bir mekanik ses eşlik ediyor ancak, bir süre sonra atmosfer değişiyor ve senfonik organik bir hava estiriyor.

Belgeselde ameliyathaneden koridorlara süzülen uzun bir plan-sekans sahnesi bulunmaktadır. Klasik belgesel yapımlarında genellikle kısa kesitlerden oluşan, farklı mekanlara veya olaylara hızlıca geçen montajlar kullanılırken, bu uzun plan-sekans sahnesi belgeselin daha yavaş tempolu ve seyircinin olaylara daha derinlemesine odaklanmasını sağlayan bir anlatı stiline sahip olduğunu gösterir. Ameliyathaneden koridorlara süzülen kamera, belgeselin atmosferini ve duygusal tonunu vurgulamak için kullanılmıştır. Bu sahne, izleyicilere ameliyathaneden koridorlara kadar uzanan bir yolculuk deneyimi sunarak belgeselin atmosferini, duygusal tonunu ve kurgusal yapısını güçlendirirken, aynı zamanda belgeselin görsel ve anlatımsal çeşitliliğini de derinleştirir.

Ameliyat sahneleri başta olmak üzere bazı sahnelerde kamera hareketleri hiçbir şekilde kesilmemiştir. Kurguda bu tür doğal kamera hareketlerinin kesilmemesi, belgeselin akışını kesintiye uğratmadan, izleyicinin olaylara kesintisiz bir şekilde odaklanmasını sağlar. Bu sayede, izleyiciler olayların doğal gelişimini adım adım izlerken, sahneler arasındaki geçişler daha yumuşak ve doğal bir şekilde gerçekleşir. Bu da belgeselin gerçeklik hissini artırır ve izleyiciyi hikâyeye daha fazla bağlar.

5.3.2 Dermansız Belgesel Analizi

5.3.2.1. Belgeselin Konusu

Dermansız, köyünden ilk defa askere gitmek için ayrılan Abdullah Kozan'ın hayatına odaklanıyor. Askere gittikten bir süre sonra Abdullah'ın sağlığı bozulur ve çürüğe ayrılarak kendini Bursa Memleket Hastanesi'nde bulur. 1966 yılında hastane kapısından adım atan Abdullah Kozan'ın 2015'te naaşı çıkar. Belgesel 47 yıl boyunca hiç çıkmadan Memleket Hastanesi'nde yaşayıp ölen Abdullah'ın tuhaf hikâyesini anlatmaktadır.

Hakkı Kurtuluş ve Melik Saraçoğlu'nun birlikte yönettikleri "Dermansız", Bursa'daki devlet hastanesinde büyük bir kısmını geçiren bir adamın trajikomik hikayesi etrafında, gayri resmi bir dünya tarihi sunuyor. Ancak, film sadece bir hikâyeyi anlatmakla kalmıyor, aynı zamanda bu hikâyeyi dünyanın değişim ve

dönüşüm hikayesiyle harmanlıyor. Gerçek hayatta yaşanan ve inanılması güç bir yaşamı merkezine alan film, karakterin etrafındaki mitleri çözmeye çalışırken, aynı zamanda geçmişten günümüze yaşanan olayları bir sıçrama tahtası olarak kullanıyor. "Dermansız", Abdullah'ın etrafındaki efsanelerin çözülmesiyle birlikte, yaradılıştan pandemiye kadar dünyada yaşanan önemli gelişmelerle arasında paralellikler kurmaktadır.

Filmde sıkça bahsedilen kapitalizm, emperyalizm ve Türkiye'nin son otuz yıldaki siyasi ve ekonomik durumunun yansımaları, yönetmenlerin belgeselde kapitalizm odaklı bir yaklaşımı benimsemeyi düşündüklerini göstermektedir. Abdullah, filmdeki kapitalizm eleştirisinin sembolik bir yansıması gibi görünmektedir ve bu uyum oldukça etkileyici bir görsel metafor olarak işlenmiştir.

Dermansız belgeselinin bu çalışmada MUBI belgeselleri kapsamında belgesel film evreni içerisinde örneklem olarak ele alınmasının başlıca nedeni;

- a) Özgün bir dile sahip olması ve Adana Altın Koza Film Festivali başta olmak üzere çeşitli festivallerde ödüller ve gösterimler alması
- b) Açıklayıcı türü benimsemesi

5.3.2.2. Görüntü Tasarımı ve Kamera Kullanımı

Belgeselin açılışında, bir anlatıcı ses tarafından yönlendirilen sahnelerde, Dermansız Abdullah ve kaldığı hastane, insanlığın başlangıcı olarak kodlanmıştır. Bu sembolik görüntüler, yer yer animasyonlar, arşiv görüntüleri ve Memleket Hastanesi'nin gerçek görüntüleriyle desteklenerek, insanlığın hikayesi Abdullah'ın etrafında bir öykü olarak işlenir (Görsel 19 -20).

Görsel 19. Dermansız (2021), MUBI

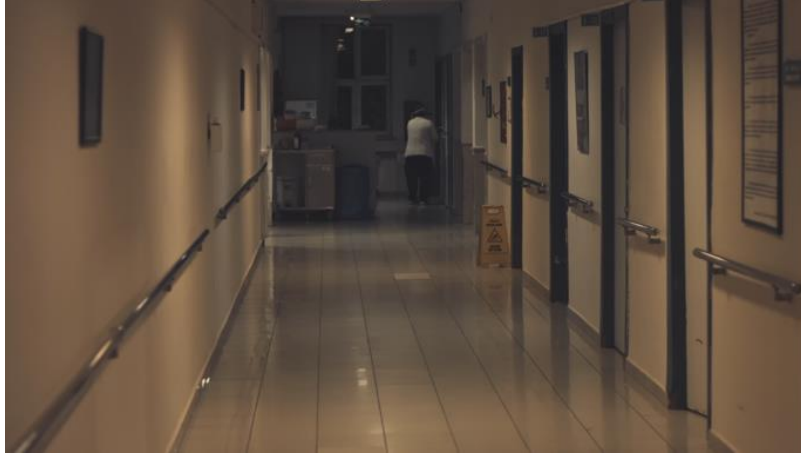
Görsel 20.Dermansız (2021), MUBİ

Abdullah, belirli bir ideal insan portresi olarak sunulmuş ve izleyiciler tarafından takip edilmesi gereken bir model olarak algılanmıştır. Bu idealizmin şekillenmesinde kapitalizmin etkisi olabilir; zira kapitalist toplumların belirlediği standartlar genellikle bireylerin hayatlarını şekillendirir.

Belgeselin yönetmenleri bu durumdan şöyle bahsetmişlerdir:

"Böyle önemsenmemiş, sevilmemiş bir insanı en azından biz filmimizde merkeze koyalım istedik. Abdullah'ın varlığının bütün evrenin çıkış noktası olması, bir nevi bir peygamber ya da tanrı seviyesinde değerlendirilmesi içimize sindi. Tüm evreni Abdullah'ın kaburga kemiğinden doğurduk. Tabii sizin de dediğiniz gibi filmin mizahi bir tonu var. "

Dermansız belgesel filmi, görüntü tasarımı ve kamera kullanımıyla farklı bir yapıya sahiptir. Dermansız Abdullah'ın hastanede geçirdiği yaşamı anlatılırken, kamera genellikle dar alanlarda ve çoğunlukla düşük ışık koşullarında kullanılır. Filmdeki hastane sahneleri, genellikle soğuk ve yalnız bir atmosferde çekilmiştir. Kameranın geniş açılarla hastane koridorlarını gezmesi, izleyiciye Abdullah'ın içsel yalnızlığını ve çaresizliğini yansıtır (Görsel 21).

Görsel 21.Dermansız (2021), MUBI

Abdullah'ın odasından dünyaya açılan kapısı sadece televizyondur. Bu anlatım, Dermansız belgeselinin temel görsel motiflerinden biridir ve Abdullah'ın dış dünyaya olan bağlantısını, modern yaşamın bir parçası olan televizyon aracılığıyla kurduğunu vurgular. Belgesel, tarihsel derinliği vurgulamak amacıyla baştan sona arşiv görüntülerine ve dayalı bir yapıya sahiptir. (Görsel 22)

Görsel 22.Dermansız (2021), MUBI

Hakverdi, C. (2024:89) belgesel film yapımında arşiv görüntülerinin kullanımından şu şekilde bahsetmektedir:

Arşivlerden elde edilen çeşitli görsel – işitsel materyaller doğrudan belgesel filmin içinde de kullanılabilir. Hatta bazı “kurmaca” filmlerde de arşiv görüntülerinin kullanıldığı görülür. Belgesel filmlerde arşivlerden

elde edilen bilgilerin ve belgelerin doğrudan filmlerde kullanımına en yaygın olarak tarihi olayları konu edinen belgesellerde ve biyografik çalışmalarda rastlanır. Hatta bu türde hazırlanan belgesellerde arşivlerden elde edilen belgelerin kullanılması neredeyse bir zorunluluktur. Çünkü konuyla ilgili çekim yoluyla elde edilebilecek güncel görüntülerin bulunmuyor olması olasıdır.

Gazete haberlerinden alınan kesitler, televizyon haber görüntüleri, yaşanan önemli olayların kayıtları, fotoğraflar, tablolar ve eski filmlerden sahneler gibi çeşitli görsel kaynaklar kullanılarak içerik zenginleştirilmiştir. Televizyon görüntüleri, dönemin atmosferini ve toplumsal olayları doğrudan yansıtarak izleyicilere gerçek zamanlı bir bakış sunar. Bu görsel materyaller, belgeselin içeriğini güçlendirerek olayları ve hikayeleri daha etkili bir şekilde aktarmada önemli bir rol oynar. Zaman içinde Abdullah'ın hastanede geçirdiği zamanla 47 yıl günümüze doğru gelerek izleyiciye tarihin kronolojik akışını adeta görsel bir yolculukla sunar.

Belgeselde Abdullah'ın köyünün çekimlerinde el ile yapılan çekimler ön plana çıkmıştır. Hastanede ve köyde yapılan röportajlarda hareketli el kamerası kullanımı, sahnelerin daha dinamik ve canlı bir atmosfer kazanmasını sağlar. Bu teknik, röportaj konusunun doğallığını ve samimiyetini vurgular, izleyicilere sanki o an oradaymış gibi bir his verir. Ayrıca, konuşmacının duygusal durumunu veya perspektifini vurgulamak için de kullanılabilir, böylece izleyicilerin konuyla daha derin bir bağ kurması sağlanır. Yer yer röportaj veren kişinin gerçek duygularını dile getirmesi adına fake röportajlarda kullanılmıştır. Dermansız belgeselinde el ile çekilmiş görüntülerin ve sürekli hareket halinde olan kameraların kullanımı, izleyiciye Abdullah'ın iç dünyasına dair önemli ipuçları sunar. Kadrajın bozulması ve görüntülerin eğilmesi gibi etkiler, karakterin içsel çalkantılarını ve belirsizliklerini yansıtabilir. Örneğin, kameranın hastane çekimlerinde koridorlarda sürekli sağa sola eğilmesi ve kadrajın bozulması, Abdullah'ın yaşadığı kaos ve belirsizlik duygusunu izleyiciye aktarır. Bu görüntüler "Dutch angle" veya "Dutch tilt", kameranın normalde düz olduğu hizadan sapmasıyla oluşturulan bir görüntü açısıdır. Bu açı, genellikle bir tarafı veya köşesi yukarıya veya aşağıya doğru eğik olarak çerçeveyi gösterir. Bu teknik, bir sahnenin rahatsız edici, gergin veya tekinsiz bir atmosferini iletmek için kullanılabilir. Sabit olmayan

çekimler, karakterin iç dünyasındaki karmaşık duyguları ve dengesizlikleri vurgulayabilir.

5.3.2.3. Işık ve Renk

Dermansız belgeseli siyah beyaz ve renkli görüntülerin harmanlanmasıyla belgeseldeki geçmiş olayları canlandırır ve izleyicilere görsel bir gerçeklik hissi verir. Bu tür görüntüler, geçmişin yaşanmışlığını ve zamanın geçişini daha canlı bir şekilde aktarır. Ayrıca, renklerin kullanımı belgeseldeki duygusal tonları ve atmosferi pekiştirir. Belgeselde, geçmiş arşiv görüntülerinin harmanlanmasından dolayı herhangi bir yapay ışık kullanımı söz konusu değildir. Arşiv görüntülerinde genellikle doğal ışık ve ortam ışığı dikkat çeker. Bu görüntüler, olayların gerçek zamanında ve doğal ortamlarında kaydedildiği için çoğunlukla güneş ışığı veya mevcut aydınlatma koşullarıyla aydınlatılmıştır. Bu doğal ışık kullanımı, belgeselin gerçekçi bir atmosfer sunmasına yardımcı olur.

Dermansız Abdullah'ın hastanede geçirdiği yaşamı anlatılırken, kamera genellikle dar alanlarda ve çoğunlukla düşük ışık koşullarında kullanılır. Filmdeki hastane sahneleri, genellikle soğuk ve yalnız bir atmosferde çekilmiştir. Ayrıca, hasta odalarında yapılan çekimlerde loş aydınlatma ve dar çerçeveler, karakterin içsel mücadelesini vurgular. (Görsel 23-24)

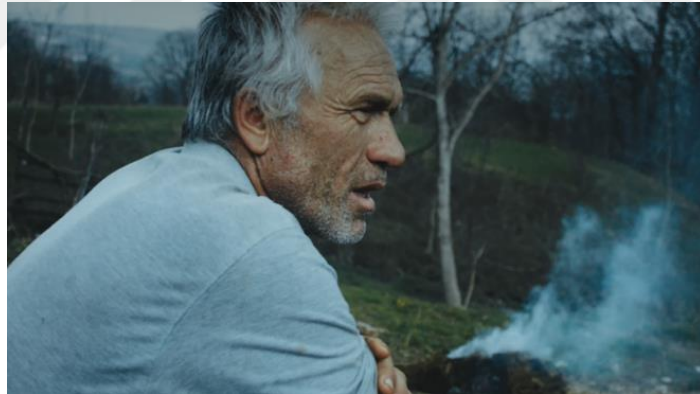

Görsel 23.Dermansız (2021), MUBİ

Görsel 24.Dermansız (2021), MUBI

Belgeselde Abdullah'ın köyünde bulunan köylülerle yapılan röportajlar, hastane çalışanları ile yapılan röportajlar ve yer yer görünen Bursa'nın şehir görüntülerinde belirgin bir şekilde hâkim olan mavi renk tonu, derin ve çok katmanlı bir sembolizme sahiptir (Görsel 25). Bu ton, belgeseldeki sahnelerin atmosferini ve duygusal tonunu pekiştirirken, aynı zamanda izleyiciye belirli duygusal ve anlamsal katmanlar ekler.

Görsel 25.Dermansız (2021), MUBI

Mavi renk, sıklıkla huzur, sakinlik ve dinginlikle ilişkilendirilir. Ancak, belgeseldeki mavi tonlar daha ziyade iç karartıcı ve kasvetli bir atmosfer yaratmak için kullanılmıştır. Bu tonlar, izleyiciye Abdullah'ın iç dünyasındaki karmaşık duyguları ve çatışmaları ile birlikte, yaşadığı izole edilmiş ve melankolik atmosferi aktarır. Kasvetli ve puslu görüntüler ise belgeselin temalarını pekiştirir (Görsel 26). Bu çekimler, belgeseldeki dramatik ve hüznü tonları vurgulayarak izleyicinin duygusal bağ kurmasına yardımcı olur. Abdullah'ın yaşadığı zorluklar, kayıplar gibi temalar, bu çekimlerle güçlendirilir ve izleyiciye belgeselin derinliklerinde dolaşma fırsatı sunar.

Görsel 26.Dermansız (2021), MUBI

5.2.3.4.Müzik ve Ses

Dermansız belgeseli, klasik belgesel anlatım tarzından farklı bir yaklaşım sergileyerek, izleyicilere farklı bir hikâye anlatımı sunar. Tüm dünya ve tarih Abdullah'ın etrafında şekillenen bir hikâye örgüsüyle yazılmıştır ve anlatıcı da olayları bu hikâyeye göre şekillendirir. Başlangıcından itibaren, belgesel doğrudan bir anlatıcı sesiyle giriş yapar ve bu anlatıcı, adeta bir tanrı figürü gibi olayları anlatır. Anlatıcı, olaylara müdahil olan ve her şeyi bilen bir figür olarak konumlanır. Hikâyenin akışını kontrol eder, izleyiciye bilgi verir ve olayların yorumunu yapar. Bu yaklaşım, izleyicinin anlatıcıya sorgulayıcı bir şekilde yaklaşmasını ve hikâyeye daha derinlemesine dalmak istemesini sağlar.

Dermansız belgeselini müzik ve ses bağlamında incelediğimizde, bu unsurların belgeselin atmosferini güçlendirdiğini ve duygusal derinliğini artırdığını görürüz. Belgeselde kullanılan müzik ve ses tasarımı, izleyiciyi hikâyenin içine çekerken, karakterlerin duygusal durumunu ve yaşadıkları deneyimleri daha etkili bir şekilde iletmeye yardımcı olur. Belgesel boyunca bir anlatıcı seyircilere tüm olayları aktarır. Bu olayları aktarırken anlatıcı sesin altında müzikler ve arşiv görüntülerin sesleri ile ilerler.

Belgeseldeki müzik seçimi, genellikle sakin ve yer yer izleyicilerde endişeli bir his uyandıran melodilerden oluşur. Bu müzikler, belgeselin dramatik tonunu pekiştirirken, karakterlerin iç dünyasındaki çatışmaları ve duygusal yolculuklarını vurgular. Ayrıca, belgeselde kullanılan müzikler, hikâyenin geçtiği zaman dilimini ve

atmosferini daha iyi yansıtarak izleyicinin duygusal bir bağ kurmasını sağlar. Ses tasarımı ise belgeseldeki ses efektleri, röportajlar ve arka plan sesleri gibi unsurları içerir. Bu sesler, belgeseldeki sahnelerin gerçekçiliğini artırır ve izleyiciyi olayların içine çeker. Özellikle, röportajlardaki seslerin netliği ve arka plan seslerinin uyumu, izleyiciye daha derin bir deneyim sunar. Ayrıca, belgeseldeki sessizliklerin ve minimal ses efektlerinin kullanımı da dikkat çekicidir. Bu sessiz anlar, belgeselin atmosferini yoğunlaştırır ve karakterlerin duygusal durumunu daha derinden hissetmemizi sağlar.

5.2.3.5.Kurgu

Belgesel, geleneksel kurgu tekniklerinden farklı bir yaklaşım benimseyerek, anlatıcı sesin rehberliğinde ve çeşitli görsel unsurlarla örülmüş bir hikâye sunar. Dermansız belgeselinin başlangıcından itibaren kullanılan kurgu tekniği dikkat çeker. Çünkü belgesel kurgusunda klasik kesme "cut" yerine "dissolve" geçişleri kullanılmıştır. "Klasik kesme" veya "cut", bir sahnenin diğerine aniden geçiş yapılması anlamına gelirken, "çözünme" veya "dissolve", bir sahnenin yavaş yavaş diğerine karışması anlamına gelir. Filmin kurgusunun başlangıcından itibaren, sahneler arasında "klasik kesme" yerine "çözünme" tekniğinin tercih edilmiştir. Bu tercih, belirli bir estetik etki veya duygusal ton oluşturmak için yapılmış olabilir. Örneğin, çözünme tekniği, sahneler arasında yumuşak bir geçiş sağlayarak zamanın akışını vurgulamak veya karakterler arasındaki ilişkileri vurgulamak için kullanılabilir. "Dermansız" belgeselinin kurgusunda bu teknik, filmdeki hikâye anlatımı ve atmosferin derinliği için önemli bir unsurdur.

Belgeselin kurgusu aynı zamanda anlatıcı sesin aktardığı olayların görüntüler veya simgeleyici metaforlarla ilerlemesine dayanır. Bu yaklaşım, izleyicinin hikâyeye daha derinden bağlanmasını sağlamak ve film boyunca atmosfere dalmalarını sağlamak için özellikle tercih edilmiştir. Yönetmenler, izleyicilerin Abdullah'ın merkezinde şekillenen dünyaya katılıp onun deneyimlerini paylaşmalarını amaçlamışlardır. Bu nedenle, anlatılan olaylarla izleyici arasında bir bağ kurulması için görsel ve sembolik unsurlar ön plandadır. Bu yaklaşım, izleyicilerin duygusal ve zihinsel olarak hikâyenin içine çekilmesini sağlayarak belgeselin etkisini artırır. Belgesel kurgusunda, bazı sahnelerde basit animasyonlara da yer verilmiştir. Örneğin, hastane koridorunda ilerleyen sırtlarına sarı mumlar dikilmiş kaplumbağanın

animasyonu gibi. Özellikle sembolik veya metaforik anlatımları desteklemek amacıyla kullanılan bu animasyonlar, izleyiciye görsel bir çeşitlilik sunar ve anlatılanların daha kolay anlaşılmasını sağlar.

Dermansız filminde kullanılan kaplumbağa motifi filmdeki temaları derinleştiren ve ana karakter Abdullah'ın durumunu simgeleyen önemli bir sembol olarak kullanılmıştır. Kaplumbağalar, Abdullah'ın hastane odasındaki çeşitli sahnelerde karşımıza çıkar. Özellikle, sırtlarına sarı mumlar dikilmiş kaplumbağaların bahçe aydınlatması için kullanıldığı "lale devri"ne atıfta bulunulması, kaplumbağaların bir tür ışık kaynağı olarak işlev gördüğünü ve aydınlanma simgesi olarak kullanıldığını gösterir. Ayrıca, filmdeki kaplumbağaların timsahın ağzında görünmesi ve hiçbir şey yapmadan timsaha yem olmamayı başarması, Abdullah'ın kapitalizmin acımasız dünyasında sadece yatarak, hareketsiz kalarak hayatta kalmayı başarmasını simgeler. Kaplumbağaların yavaş ve sabırlı hareketleri, Abdullah'ın uzun süre hastanede yatması ve sabırla beklemesiyle ilişkilendirilir. Bu durumda, kaplumbağaların sezgisel gücü, sabrı ve bilgeliği temsil ettiği bilinirken, Abdullah'ın da bu özelliklere sahip olduğu düşünülebilir.

5.3.3 Patrida Belgesel Analizi

5.3.3.1. Belgeselin Konusu

"Patrida" belgeseli, Ayça Damgacı'nın babası İsmet Damgacı ile birlikte gerçekleştirdiği zorunlu göç yolculuğunu konu alıyor. "Patrida", Yunanca'da "baba vatan" anlamına gelmektedir ve belgeselde bu anlam derinlemesine incelenmektedir. Ayça Damgacı, babasıyla birlikte atalarının uzun yıllar önce gerçekleştirdiği göç yolculuğunu tersine çevirerek memleketlerine geri dönüyorlar.

Belgeselde, Ayça ve babası İsmet'in yolculukları sırasında atfedilen kimlikleri sorgulamaları ve kendi köklerine dair derinlemesine bir keşfe çıkmaları ele alınıyor. Bu yolculuk sırasında, geçmişle bugün arasında bir köprü kurularak aile tarihleri ve kökenleriyle ilgili yeni anlayışlar elde ediliyor. "Patrida", aile bağları, kimlik ve köken arayışı gibi evrensel temaları işleyerek izleyiciyi derin bir düşünce yolculuğuna çıkarıyor.

Patrida belgeselinin bu çalışmada MUBI belgeselleri kapsamında belgesel film evreni içerisinde örneklem olarak ele alınmasının başlıca nedeni;

- a) Özgün bir dile sahip olması ve İstanbul Film Festivali finalistliği başta olmak üzere çeşitli festivallerde ödül alması ve finalist olması
- b) Katılımcı türü benimsemesi

5.3.3.2.Görüntü Tasarımı ve Kamera Kullanımı

Belgesel, yönetmenin çocukluğuna ait kaydedilmiş lunapark görüntülerini izleyen bir adamın görüntüsüyle başlar. İzleyici, bu görüntüler aracılığıyla yönetmenin geçmişine doğru bir yolculuğa çıkarılırken, bu adamın flüt çalması eşliğinde anıları canlanır. Bu flüt çalan adam, bir sonraki sahneden anlayacağımız üzere belgeseldeki yönetmenin babasıdır. Lunapark görüntüleri, izleyiciyi yönetmenin çocukluk anılarına götürürken, babanın flüt çalması ise belgeselin duygusal bir atmosferle başlamasını sağlar. Bu başlangıç, belgeselin kişisel ve nostaljik bir tonunu vurgular, izleyiciyi yönetmenin dünyasına adım atmaya davet eder. Daha sonra ekran kararır ve ardından yönetmenin adı ve belgeselin ismi görünür. Belgesel, bu noktadan itibaren yönetmenin elinde valiz ile eve dönüşünü gösteren görüntülerle devam eder. Bu sahnede kamera hareketlidir ve el ile çekim yapılmıştır.

Yolculuğu anlatan bu belgeselde yolculuk boyunca belgeselde, el ile yapılan çekimlerin yanı sıra yer yer tripod kullanılarak sabit çekimler de yapılmıştır. Kamera bazen sürekli kayıt altında kalarak bu yolculuğun anılarını izleyiciye doğal bir şekilde aktarmıştır. Zaman zaman kameranın doğal hareketlerle sağa sola dönmesi ve anlık zoomlar gibi doğal kamera teknikleri kullanılmıştır.

Yönetmen, babası ile birlikte devam eden bu yolculuk boyunca kameranın kadrajında yer alarak zaman zaman sohbet etmiş ve belgeselin içeriğini zenginleştirmiştir (Görsel 27).

Görsel 27.Patrida (2021), MUBI

5.3.3.3. Işık ve Renk

Patrida belgeseli belgesel boyunca doğal renk tonları ve doğal ışık belgeselin hâkim öğeleridir. Yolculuğun ve gidilen yerlerin geçmişinin anlatıldığı belgeselde, yönetmen doğallığa önem vermiş ve belgeselde herhangi bir yapay renk kullanmamıştır. Doğal renkler ve ışık, izleyiciyi gerçekliğe daha yakın bir deneyime davet ederken, belgeselin doğallığına katkıda bulunur. Doğal renkler ve ışık, sahnelerin doğallığını korur ve izleyiciye olayların gerçek zamanlı ve gerçekçi bir şekilde aktarılmasını sağlar. Bu sayede, izleyiciler, belgeselde anlatılan hikâyenin ve yaşananların daha gerçekçi ve otantik olduğunu hissederler. Çekilen görüntülerin birçoğu gün ışığında çekilmiştir. Ayrıca, doğal renk tonları ve ışık kullanımı, belgeselin atmosferini ve duygusal tonunu da belirler, izleyicilere içsel bir bağ kurmalarını kolaylaştırır.

Görsel 28.Patrida (2021), MUBI

Belgeselin belirli bir bölümünde, yönetmen geçmişe dair anıları geçmiş siyah beyaz fotoğraflar üzerinden seslendirmekte ve izleyiciye geçmişe dair detaylı bir anlatı sunmaktadır (Görsel 28). Bu yöntem, belgeselin duygusal derinliğini artırırken, izleyiciyi yönetmenin dünyasına daha yakından bağlar.

5.3.3.4.Müzik ve Ses

Film, bir adamın çocuğunun küçüklük görüntülerini izlediği bir sahne ile başlar. Bu sahnede flüt çalan bir adamın görüntüsü ekrana gelir ve flüt sesi, nostaljik bir hava oluşturarak izleyiciyi yönetmenin gençlik yıllarına götürür. Flüt sesi, belgeselin atmosferini belirlerken, izleyiciyi yönetmenin kişisel deneyimlerine duygusal bir bağ kurmaya davet eder. Belgesel boyunca, ortam seslerinin kullanımına özel bir önem verilir. Trafik sesleri, kalabalık sesleri, kilise çanları gibi doğal sesler, belgeselin gerçekçi bir atmosfer oluşturmaya katkıda bulunur. Röportajlar ise babası ile yönetmen arasında gerçekleşir ve bu röportajlar daha çok bir sohbet havasında geçer. Yönetmen, babasına sorular sorarak gidilen yerlerdeki anıları canlandırır ve izleyiciyi geçmişe doğru bir yolculuğa çıkarır. Ayrıca, yönetmen bazı bölümlerde kendi seslendirmesiyle belgesele katkıda bulunur, böylece kendi yorumunu da eklemiş olur.

Yunanistan'dan İskeçe'den Selanik'e gelirken, sokakta çalınan bir müzik, belgesele eşlik eder. Bu müzik, izleyiciyi o anın atmosferine bütünleştirir ve belgeselin doğallığını vurgular. Selanik'te, babasına okuttuğu bir metin, dedesinin göç hikayesini anlatırken babasının duygusal anlar yaşadığı sahneler izleyiciyi etkiler. Bu şekilde, belgesel doğal seslerin ve müziğin gücünü kullanarak izleyiciye yönetmenin kişisel deneyimlerini samimi bir şekilde aktarır ve onların duygusal bir bağ kurmasını sağlar. Filmin çekimleri sırasında sokaklarda karşılaştıkları insanlarla yapılan diyaloglar, belgeselin zenginliğine katkı sağlar. Belgeselin orta kısımlarında, yine flüt sesinin eşlik ettiği sahnelerde yönetmenin çocukluk görüntülerine şahit oluruz. Flüt sesinin tekrarlanması, belgeselin bütünlüğünü sağlarken, izleyicide bir bağlantı ve süreklilik hissi yaratır. Bu şekilde, belgeselin orta kısımlarında da yönetmenin kişisel deneyimlerine odaklanılır ve izleyiciye duygusal bir deneyim sunulur.

5.3.3.5.Kurgu

Patrida belgeseli, cut kurgu tekniği kullanılarak kurgulanmıştır, yani görüntüleri arası cut geçişler tercih edilmiştir. Bu kurgu tekniği, belgeselin doğal ve sade bir atmosfere sahip olmasına katkı sağlar. Belgeselin başlangıcında ve ortasında yönetmenin çocukluk görüntülerinin kullanılması, belgenin atmosferini zenginleştirir ve izleyicilere farklı bir duygusal derinlik sunar. Bu görüntüler, izleyicileri yönetmenin geçmişine ve kişisel deneyimlerine daha yakından bağlar, böylece belgeselin duygusal etkisini artırır ve hikâyenin anlatımını güçlendirir. Bu kurgusal tercih, belgeselin izleyiciler üzerinde daha etkili bir izlenim bırakmasına olanak tanır.

Belgeselde kameranın bir anda zoom in ve zoom out hareketleriyle birlikte sağa sola çevrilme hareketlerinin kesilmeden verilmesi, belgeselin doğal akışında günlük yaşamda devam etmesi sağlanmıştır. Bu teknik, izleyiciyi belgeselin içine çekerek olayların doğal gelişimini izleme deneyimini güçlendirir. Kameranın hareketleri, olayların anlık yaşanma hissini vurgularken, izleyiciye olayların doğallığını ve gerçekliğini daha derinden hissettirir.

5.3.4.MUBI Belgesellerinin Genel Analizi

MUBI platformunda yayınlanan belgeseller, izleyicilere sadece bilgi sunmakla kalmayıp aynı zamanda estetik ve duygusal bir deneyim yaşatmayı amaçlar. MUBI’de yayınlanan belgesellerin görüntü tasarımı ve kamera kullanımı incelendiğinde, farklı tekniklerin kullanıldığı gözlemleniyor. Örneğin, "Maddenin Halleri" belgeselinde kameranın mekanla kurduğu ilişki, belgeselin temel anlatımını güçlendiriyor. Görüntüler, genellikle doğal akış içinde kaydedilmiş, gerçekliği izleyiciye vurgulayan sahnelerden oluşuyor. Kameranın doğal hareketleri ve zaman zaman tercih edilen zoom in-zoom out gibi teknikler, belgeselin estetik yapısını zenginleştirmek için kullanılıyor.

Belgesellerde kullanılan görüntülerin çekimi ve tercih edilen kamera teknikleri incelendiğinde, izleyici kitlesini genişletme amacı yerine estetik kaygının öncelikli olduğu görülmektedir. Görüntülerin kalitesi ve çekim teknikleri, sadece izlenme sayısını artırmak için değil, aynı zamanda içerikle uyumlu bir görsel anlatı oluşturmak ve izleyiciye derin bir deneyim sunmak amacıyla seçildiği söylenebilir. Bu yaklaşım,

belgesel yapımcılarının sadece izleyiciyi eğlendirmek değil, aynı zamanda onları düşündürmek ve duygusal olarak etkilemek istediklerini göstermektedir. Kamera teknikleri ve görsel kompozisyonlar, belgeselde anlatılan hikâyenin derinliğini ve karmaşıklığını yansıtmak için özenle seçilmiştir. Bu nedenle, yayınlanan belgesellerin amacı, seyirciyi etkilemek ve belgeselin estetik kalitesini ön plana çıkarmaktır.

MUBI belgesellerinde ışık ve renklerin kullanımı, içeriklerin atmosferini ve duygusal derinliğini belirginleştirmekte kritik bir rol oynamaktadır. Örneğin, "Patrida" belgeselinde, doğal ışık ve renk tonları özenle seçilerek belgeselin doğal atmosferi güçlendirilmiş ve izleyicinin duygusal bağ kurması sağlanmıştır. "Dermansız" belgeselinde ise Abdullah'ın köyü, köylülerle yapılan röportajlar ve Bursa'nın şehir görüntülerinde belirgin bir şekilde hâkim olan mavi renk tonu, derin ve çok katmanlı bir sembolizme sahiptir. Mavi renk, sıklıkla huzur, sakinlik ve dinginlikle ilişkilendirilir. Ancak, belgeseldeki mavi tonlar daha ziyade iç karartıcı ve kasvetli bir atmosfer yaratmak için kullanılmıştır. Bu tonlar, izleyiciye Abdullah'ın iç dünyasındaki karmaşık duyguları ve çatışmaları ile birlikte, yaşadığı izole edilmiş ve melankolik atmosferi aktarır. Işık ve renklerin belgesellerdeki kullanımı, sadece görsel bir unsur olmanın ötesinde, içeriğin derinliğini ve anlamını artırmak için etkili bir araç olarak kullanılmaktadır.

MUBI TV'de yayınlanan belgeseller, estetik açıdan sinemanın her unsurundan etkili bir şekilde yararlanarak izleyicilere zengin ve derin deneyimler sunuyor. Bu belgesellerde, seslerin doğal olarak kullanılması ve zaman zaman müziklerle desteklenmesi, izleyicilerin duygusal derinliklere daha kolayca ulaşmasını sağlıyor. "Maddenin Halleri" belgeselinden örnek vermek gerekirse, hastane ortamında çeşitli seslerin doğal olarak kullanılması, izleyicilere hastane yaşamının gerçekliğini ve dinamiklerini daha iyi hissettiriyor. Hastaların konuşmaları, doktor ve hemşirelerin iletişimi, cihazların çalışma sesleri, kapıların açılma ve kapanma sesleri gibi detaylar, izleyicilere hastane atmosferinin karmaşıklığını ve canlılığını aktarıyor. Doğal seslerin kullanımı, izleyicilerin belgeseldeki ortama daha kolay adapte olmasını sağlayarak onları olayların içine çekiyor. Bu da belgeselin gerçekçiliğini artırıyor ve izleyicilere içinde bulundukları ortamı daha yakından deneyimleme şansı veriyor. MUBI' de

yayınlanan belgeseller, sesin ve görüntünün bir araya gelerek etkileyici ve içsel bir anlatı oluşturmada başarılı bir şekilde estetik kaygıyı öne çıkarır.

Yayınlanan belgesellerin estetik kaygısının, içeriklerin derinliğini ve görsel anlatısını güçlendirmek için öne çıktığı açıkça gözlemlenmektedir. Bu belgesellerin süreler bağlamında uzunluğu, izleyicileri içine çekmek ve onları belgeselin atmosferine tam anlamıyla dalmalarını sağlamak için bir kısıtlama olmaksızın özgürce akar. Uzunluğun belirlenmesindeki temel kriter, izleyiciyi belgeselin dünyasına çekebilmek ve onların içinde kaybolmalarını sağlayabilmektir. Bu, izleyicinin belgeselin derinliklerinde kaybolmasını, hikâyenin dokusuna tam olarak nüfuz etmesini ve karakterlerle bağ kurmasını kolaylaştırır.

Belgeseller kurgu teknikleri bakımından, özellikle cut ve dissolve geçişleri, belgesellerin anlamını derinleştirmede kritik bir rol oynar. Örneğin, "Dermansız" belgeselinde dissolve geçişlerinin siyah beyaz görüntülerle birleştirilmesi, geçmişle günümüz arasında akıcı bir bağ kurarak izleyiciye farklı bir deneyim sunar. Bu teknikler, belgesel türünde farklı bir estetik ve anlatım tarzı oluşturarak izleyicilere daha derin bir anlam katmaktadır. MUBI'de yayınlanan belgesellerin yönetmenleri, izleyiciye etkileyici bir deneyim sunmak için çeşitli sinematik unsurlardan ustalıkla yararlanmaktadır. Bu şekilde kullanılan kurgu teknikleri ve sinematik unsurlar, belgesellerin sadece bilgi iletmekle kalmayıp aynı zamanda duygusal ve estetik bir deneyim sunmasına olanak tanır.

Sonuç olarak MUBI'de yayınlanan belgeseller, estetik kaygıları öne çıkararak izleyicilere zengin ve derin deneyimler sunar. Görüntü tasarımı, kamera teknikleri, ışık ve renk kullanımı ile kurgu teknikleri, belgesellerin sadece bilgi sunmakla kalmayıp aynı zamanda duygusal ve estetik bir deneyim sunmasını sağlar. Bu belgeseller, estetik kaygının izleyiciyi etkilemek ve belgeselin derinliğini vurgulamak için önemli bir araç olduğunu gösterir.

5.4 – BluTv Belgeselleri

Bu bölümde BluTv'de yayınlanan Mimaroğlu: The Robinson of Manhattan Island, Yalvarırım Beni Beğen ve Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız belgesellerinin estetik yapıları ve sinematografileri incelenmiştir.

5.4.1 Mimaroglu: The Robinson of Manhattan Island

5.4.1.1. Belgeselin Konusu

Mimaroglu iki özgür ruhun, 60'lı yıllarda Türkiye'den Amerika'ya göç eden efsanevi elektronik müzik bestecisi İlhan Mimaroglu ile yaşam dolu hayat arkadaşı Güngör Mimaroglu'nun hikâyesidir. Çiftin kişisel arşivinden yararlanan belgesel, İlhan Mimaroglu'nun radikal bir sanatçı olarak portresini ortaya koyarken, bir yandan da çiftin bir aile dramının ortasında yeşeren güçlü ve ilham verici ilişkisine odaklanır. Film çok katmanlı yapısıyla müzik, aşk, göç ve hayal kırıklığına dair gerçek hikâyeler anlatır.

Mimaroglu belgeselinin bu çalışmada BluTv belgeselleri kapsamında belgesel film evreni içerisinde örneklem olarak ele alınmasının başlıca nedenleri;

- a) Özgün bir dile sahip olması ve gözlemci türü benimsemesi
- c) Maddenin Halleri belgeseli, farklı tarzıyla 2020 yılında Antalya Altın Portakal Jüri Özel Ödülü, 2021 SİYAD Uzun Belgesel ödülleri başta olmak üzere çeşitli festivallerden ödüller almıştır.

5.4.1.2. Görüntü Tasarımı ve Kamera Kullanımı

Belgesel, İlhan Mimaroglu'nun açılış sözleriyle başlar: "Müzik sinematografik bir olaydır. Kulağı gözetken sinema. Elektronik müzik için bu özellikle böyle. Bir elektronik yapının değişmezliği açısından. Tıpkı bir film gibi." İzleyici, bu sözlerden önce duyduğu elektronik müzik eşliğinde, belgeselin deneysel atmosferine sokulur. Mimaroglu ömrü boyunca eşi Güngör Mimaroglu ile birlikte, yaşadığı kentleri fotoğraflayarak ve filme çekerek belgeler. İlhan Mimaroglu'nun eleştirisi içinde olduğu kenti ve insanlarını kendi bakış açısıyla arşivlemiştir.

Mimaroglu belgeselinin görselleri üç ayrı kategori altında toplanabilir: İlhan Mimaroglu'nun 8 mm film formatında çektiği görüntüler, bu çekimlerin ve Mimaroglu çiftinin yaşamlarını sürdürdüğü mekanların güncel görüntüleri, son olarak da Güngör Mimaroglu'nun yaşlılık dönemi ve Rüstem Batum'un belgesel için özel olarak çekilen görüntüleri. Güngör Mimaroglu ve Rüstem Batum çekimleri, nostaljinin hissedilmeye başladığı son bölümde seyirciye sunulur. Mimaroglu belgeseli, İlhan Mimaroglu'nun

elektronik bestelerinden seçilmiş parçalar eşliğinde, onun tanıdıklarının söylediği birkaç cümlelik sözler ve New York manzaralarıyla hızla ilerler. Belgeselin ilk görüntüsü, siyah beyaz bir şekilde kentin yüksek binalarına ait bir görüntüdür. Bu, belgeselin ana karakterlerinin tanımlanabileceği üç temel öğeyi yansıtır: İlhan Mimaroglu, kent ve elektronik müzik (Görsel 29).

Görsel 29.Mimaroglu (2020), BluTv

Mimaroglu, bireysel kayıt cihazlarının kullanıldığı bir dönemde yaşadı ve kendisinin bu kayıt cihazlarını sıklıkla kullanması, geniş bir arşive sahip olmasını sağladı. Bu durum, belgesel yönetmeni için büyük bir avantaj sağlar; çünkü devasa bir arşivle karşı karşıyadır. Bu zengin arşiv, uzun bir süre boyunca incelenebilir ve belgesel yapımı için istenen şekilde kullanılabilir. Belgesel ekibinin her görüntüyü kendisi çekmek zorunda olmaması, özellikle kurgucular ve yönetmenler için daha fazla derleme ve düzenleme işine odaklanma şansı vermiştir (Görsel 29).

Görsel 30.Mimaroglu (2020), BluTv

Yönetmen Kökçeoğlu filmini "Filmde şehirler ve bölgeler de önemli yer tutuyor. Caz tarihindeki yeri ve Güngör Hanım'ın favori yeri olmasıyla Harlem ve dediğin gibi Moda. Buralar birer karakter gibi filmde. Konuşan kellelerden çok canlı, konuşan şehirler göreceğiz diyebilirim." şeklinde tanımlar. Günümüz çekimlerinde kamera genelde sabit şekilde tripod kullanılarak veya elle çekimler yapılmıştır. Hemen ardından belgeselin odaklanmış olduğu İlhan Mimaroglu'nun kendisini çekmiş olduğu bir görüntü ekrana gelerek belgesel anlatısı başlar.

İlhan Mimaroglu'nun kendi çektiği amatör görüntülerin belgeselde kullanılması, belgeselin daha kişisel ve otantik bir dokuya sahip olmasını sağlar. Bu görüntüler, izleyiciye sanatçının kendi bakış açısından dünyayı görmeleri için bir pencere açar ve onun yaşamını ve sanatını daha derinlemesine anlama fırsatı sunar. Sanatçının kendi yaşamından ve deneyimlerinden gelen bu görüntüler, belgeselin anlatısını zenginleştirir ve İlhan Mimaroglu'nun sanatının ve kişiliğinin daha derinlemesine keşfedilmesine olanak tanır. Bu görüntüler, belgeselin İlhan Mimaroglu'nun özgün ve kişisel bir portresini çizmesine yardımcı olur.

Görsel 31.Mimaroglu (2020), BluTv

Belgeselde, ilk görüntülerden sonra İlhan Mimaroglu çiftinin yaşadığı Manhattan adası geniş bir açıdan izleyiciye sunulurken, şehrin arka sokaklarına ait detaylı planlar da gösterilir (Görsel 32).

Ardından gelen Manhattan görüntüsü ise geçmişe aittir (Görsel 31). Ancak, bu iki görüntü arasında dikkat çeken benzerlikler vardır. 1960'larda büyük şehir silüetine dair bu bölgenin, Manhattan'ın modernlik deneyimiyle bezeli bir imajı vardır. Eski ve

yeni görüntüler, üretildikleri teknolojinin bir sonucu olarak estetik açıdan izleyiciye farklı hazlar sunar.

Görsel 32.Mimaroğlu (2020), BluTv

Pelikül film ve güncel dijital görüntülerin belgeselde art arda kullanılmasıyla, İlhan Mimaroğlu'nun yaşamına ve sanatına dair geçmişe özlem dolu bir atmosfer oluşur. Pelikül film ve eski fotoğraflar ile geçmişe ait nostaljik bir atmosfer yaratırken, güncel dijital görüntüler günümüzle bağlantı kurar (Görsel 33). İlhan Mimaroğlu'nun geçmişini ve günümüzdeki yaşamını bir araya getirerek, onun yaşamının ve çalışmalarının evrimini izleyiciye gösterir.

Görsel 33.Mimaroğlu (2020), BluTv

Görüntüler arasındaki bu geçişler, izleyicilere sanatçının geçmişini ve bugünü arasında bir köprü kurma fırsatı sunar. Bu görüntülerin bir araya gelmesi, izleyicinin Mimaroglu'nun geçmişinden günümüze uzanan bir yolculuğa çıkmasını sağlar ve onun sanatının zamansızlığını vurgular.

Belgeselin üçüncü bölümünde Mimaroglu'nun kamerasına yansıyanların yanı sıra arşivle anlatılan hikâyeye ara veriliyor ve güncel Manhattan çekimleri de görüyoruz. Belgesel boyunca konuşan kafalar görünmüyor ve bu sahnede de bu durum devam ederken görsel açıdan dikkat çekici bir kadının usulca yemeğini yediğini görüyoruz. Belgeselin temposu ve atmosferini bir anda değiştiriyor. İzleyiciyi şaşırtma potansiyeline sahip olan bu çekimler, görsel yapıda bir kırılma yaratır ve izleyicinin algısını zorlar. Bu kırılma, izleyicinin beklediği şeyin dışında bir görüntüyle karşılaşmasını sağlayarak dikkatini çeker. Bu tür bir görsel yapıdaki kırılmalar, belgeselin daha derin bir anlam katmanına sahip olduğunu gösterir ve izleyicinin deneyimini daha zenginleştirir.

Yönetmen Kökçeoğlu belgeselin üçüncü bölümü ile ilgili şu sözleri söylemiştir:

"Çiftin evinin civarında gezindi kameramız. Columbia Üniversitesi civarı, Harlem sokakları falan. Onların arşiv görüntülerinden net bir şekilde ayrılmasını istedim. Daha sade bir kamera kullanımı var onlarda, abartısız bir renk çalışması var. Sinemanın gücünü hatırlatmaktan ziyade bugünü gösterme amacını taşıyorlar. Zamansal bir hatırlatma gibi. Üçüncü bölüm tabii ki ilk iki bölümün devamı ama farklı durmasını da istedim. "

Yönetmenin ifade ettiği gibi, bu sahnelerde, çiftin arşiv görüntülerinden net bir şekilde ayrılmasını sağlamak için daha sade bir kamera kullanımı tercih ediliyor ve abartısız bir renk çalışması göze çarpıyor. Bu sahneler, günümüzü gösterme amacını taşıyor ve adeta zamansal bir hatırlatma niteliği taşıyorlar. Bu yaklaşım, izleyicilere belgeselin geçmişi ve günümüzü nasıl bir araya getirdiğini anlatırken, çiftin yaşamında ve çevresinde meydana gelen değişiklikleri gözler önüne serer.

5.4.1.3. Işık ve Renk

Mimaroglu belgeseli, nostaljik bir estetikle başlar. Görseller, özellikle Güngör Mimaroglu'nun gençlik yıllarına aittir ve onun çevresinde dönüp dolaşır. Tren

istasyonunda bekler, heykel önünde poz verir, metronun yürüyen merdivenlerinde durur, şehrin karmaşasında dolaşır ve uçaktan inerken görülür (Görsel 34). Bu görüntülerde Güngör Mimaroglu'nun figürü ön plandadır ancak arka planda hep kent yaşamının izleri bulunur. Kentin imgeleri, pelikül film estetiğinden kaynaklanan "geçmiş" duygusuyla belirlenir. Bu duyguyu daha da vurgulamak için kurguda efektler kullanılmıştır.

Görsel 34.Mimaroglu (2020), BluTv

Mimaroglu belgeselinde pelikül filmler kullanmıştır. Belgeselde pelikül filmler ve nostaljik renkler, geçmişe dair bir atmosfer oluşturarak izleyicilere nostalji hissiyatı yaşatır. Sepya tonları da benzer şekilde geçmişe hatırlatma ve nostaljiyi çağrıştırma amacıyla kullanılır. Bu görsel tercihler, geçmişe özlem duygusunu tetikleyerek izleyicilerin o döneme dair duygusal bir bağ kurmasını sağlar. Aynı zamanda, pelikül filmler ve sepya tonları belgeselin tarihsel veya dönemsel bir olayı anlattığını vurgulayabilir ve belgeselin geçmişle olan bağlantısını güçlendirebilir. Mimaroglu belgeseli boyunca sık sık bu duruma şahit oluruz. Geçmişten görüntüler ve günümüzden görüntüler ile belgesel ilerler. Pelikül film ve güncel dijital görüntüler bir araya getirildiğinde, Mimaroglu belgeseli geçmişe özlem duyguları uyandıran bir atmosfere bürünür. Bu görsel karışım, izleyicilere geçmişe dair bir yolculuk hissiyatı yaşatırken, aynı zamanda belgeselin içeriğine derinlik katar. Günümüz görüntülerinde ise daha çok doğal ışık ve ortam ışığı kullanmıştır. Yapay ışık kullanımı yoktur belgeselde. Günümüz görüntülerinde kullanılan renklerde daha canlı ve daha sıcak renkler yerine daha solgun renkler tercih edilmiştir. Görüntüler geçmişte çekilen görüntüler ile uyumlu olması açısından kullanılan bu renk uyumuna dikkat edildiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda günümüzde çekilmiş olan şehir görüntülerinin bir

kısmı başlangıçta siyah-beyaz olarak kullanılmıştır. Bu da iki farklı zaman arasında geçişi izleyiciye hissettirmemesi açısından önemlidir.

5.4.1.4.Müzik ve Ses

Belgesel, İlhan Mimaroglu'nun açılış sözleriyle başlar: "Müzik sinematografik bir olaydır. Kulağı gözetten sinema. Elektronik müzik için bu özellikle böyle. Bir elektronik yapıtın değişmezliği açısından. Tıpkı bir film gibi." İzleyici, bu sözlerden önce duyduğu elektronik müzik eşliğinde, belgeselin atmosferine sokulur. Belgesel İlhan Mimaroglu'nun elektronik bestelerinden seçilmiş parçalar eşliğinde, onun tanıdıklarının söylediği sözler ve New York manzaralarıyla hızla ilerler. Ancak, bazı sahnelerde müziğin yüksekliği, söylenen sözlerin duyulmasını zorlaştırır

İlhan Mimaroglu'nun elektronik müzik besteleri, belgeselin ses tasarımının temelini oluşturur. Yönetmen Serdar Kökçeoğlu'nun belirttiği üzere, başlangıçta belgeselin ses altyapısı kurulmuş ve ardından görüntüler eklenmiştir (Kökçeoğlu, 2021). Bu ifade, belgeselin müzikal bir atmosfer oluşturmayı hedeflediğini gösterir. Belgeseldeki görüntüler, elektronik müzik bestelerinin katmanlarıyla ilişkilendirilebilecek bir senfoni hissiyatı uyandırmaktadır.

Mimaroglu belgeselinde elektronik müzik, kent manzaralarını tamamlayıcı bir rolde kullanılır. İlhan Mimaroglu'nun tercih ettiği disonant sesler ve deneysel sentezler, 8 mm film ile kaydedilmiş şehir manzaralarını düzenlemek için kullanılmıştır. Elektronik besteler, modern şehrin görüntülerini ritmik bir yapıya dönüştürür. Yürüyen merdivenler, kaldırımlardaki insanlar, şehir ışıkları, kalabalık caddeler, metro istasyonları gibi modern şehir unsurları, belgeselin görsel dokusunu oluşturur. Ancak, Mimaroglu'nun belgeselindeki görüntüler, senfonik bir düzen yerine elektronik müziğin deneysel yapısını yansıtır. Çünkü belgeselde kullanılan 8 mm şehir görüntüleri, İlhan Mimaroglu'nun günlük yaşamın içinden çektiği anlık karelerden oluşur.

Hüsman bu durumu şöyle ifade etmiştir:

Şehir senfonilerindeki ritmik yapının amacı modern kent deneyimini bir hissiyat olarak estetiğe dökmektir. Mimaroglu belgeselinde de benzer bir amaç güdülerek elektronik müziğin tamamlayıcısı olarak kent görüntüleri kullanılır. İlhan Mimaroglu'nun kullandığı atonal sesler ve deneysel sentezlemeler, 8 mm

ile çekilmiş şehir görüntülerini düzenlemek için kullanılmıştır. Elektronik beste modern şehrin imgelerini ritmik bir forma sokar. (Hüsmen, A.H. s.125)

Belgesel aynı zamanda İlhan Mimaroglu ve Güngör hanımın röportajları ile İlhan Mimaroglu'nu tanıyan kişilerin röportajları eşliğinde ilerlemektedir. Geleneksel belgesellerin aksine, belgesel boyunca kullanılan seslerin tamamı Mimaroglu'nun bestelerinden oluşur ve izleyiciyi belirli bir duyguya yönlendirme amacı taşımaz. Zira, zaman zaman doğal sesler deniz dalga sesleri gibi ve İlhan Mimaroglu'nun elektronik müzik alanındaki denemeleri de ses tasarımında kullanılmıştır. Bu sesler, Mimaroglu'nun müziğini şehre yansıtmayı hedefler. Geleneksel şehir kalabalığı ve gürültüsü yerine, bu sesler tercih edilir ve böylelikle belgeselin ses evreni oluşturulur. Belgesel boyunca, bu sesler hiçbir zaman kesintiye uğramadan belgeselin sonuna kadar devam eder. Belgeseli son kısımlarında ise cadde sesleri kuş sesleri vb. duyulmaya başlanır ve görüntülerle sesler bir anda şimdiki zamana döner bu sesler, günümüzü göstererek adeta zamansal bir hatırlatma niteliği taşımaktadır. Belgesel başlangıçta olduğu gibi bitişte de İlhan Mimaroglu'nun kendi sesinden "Bu elektronik müzik dinletisi burda sona eriyor, bir sonraki önümüzdeki ay Şubat'ın ilk cumartesi günü aynı saatte, akşam 11'de. Şöyle diyerek bitirelim yaşlı besteciler asla ölmez, sadece dizin kartlarına dönüşürler " cümleleri ile biter.

5.4.1.5.Kurgu

Yönetmen, belgeseli üç farklı bölüme ayırmıştır. Mimaroglu hakkında anlatılan hikayeler ve olayların oluş sıraları kurgunun yapısı içinde zamana yedirilmiştir. Karakterler arası hikâye anlatımlarının geçişlerinde şehir görüntüleri ve ses efektleriyle geçişler sıkça kullanılmıştır. Bu durum, belgeselin hızlı bir kurgu ritmine sahip olduğunu gösterir.

Belgesel boyunca yapılan röportajlar, konuşan kişilerin yüzlerinin görünmediği bir tarzda kurgulanmıştır. Bu yaklaşım, izleyiciyi röportaj veren kişilerin yüz ifadelerinden ziyade, söyledikleri sözlere ve ses tonlarına odaklanmaya yönlendirir. Yüzlerin gösterilmemesi, belgeselin estetik yapısını ve atmosferini güçlendirerek dikkati konuşulan içeriğe odaklamayı amaçlar. Ayrıca, röportaj verenlerin yüzlerinin gizlenmesi, belgeselde anlatılan hikâyenin evrensel bir nitelik kazanmasına da katkı sağlayabilir, çünkü izleyiciler, konuşan kişilerin kimliklerinden ziyade ifade ettikleri

duygular ve düşünceler üzerinden kendilerini hikâyeye daha kolayca katılım sağlayabilirler.

Başlangıç olarak birinci bölümde, İlhan ve Güngör Mimaroglu'nun New York'a gelme serüvenine odaklanılarak, belgeselin ana karakterlerinin öyküsü izleyiciye sunulur. Ardından, ikinci bölümde, İlhan Mimaroglu'nun sanatçı kimliğinin nasıl şekillendiğine dair bir perspektif sunulur. Bu bölümde, ailenin ve yakın çevresinin yorumları ve anıları aracılığıyla, İlhan Mimaroglu'nun sanat dünyasındaki rolü daha ayrıntılı bir şekilde incelenir. Üçüncü bölüm ise, Güngör Mimaroglu'nun önceki evliliğinden olan oğlu Rüstem Batur'un hikayesine odaklanır. Bu kısımda, Mimaroglu çiftinin ilişkisine farklı bir bakış açısı getirilerek, aile içi dinamikler ve ilişkilerin karmaşıklığı ele alınır. Her bir bölüm, belgeselin farklı yönlerini vurgulayarak izleyiciye derin bir anlatı sunmaktadır.

Belgesel, İlhan Mimaroglu'nun biyografik hikayesiyle, modern deneyim ve kent yaşamının görüntülerini birleştirerek, çağdaş sanat ve müzik anlayışına ışık tutar. Güncel çekimlerle birlikte, İlhan Mimaroglu'nun yaşamını ve müzikal mirasını anlatırken, aynı zamanda modern yaşamın ve kentin atmosferini de vurgular. Ayrıca, kurgu ritmik bir şekilde tasarlanmıştır, yani arka plandaki seslerle uyumlu bir şekilde görüntüler kullanılmıştır. Bu, izleyiciyi sadece görsel olarak değil, aynı zamanda işitsel olarak da etkileme amacı taşır. Belgeselin hızlı ritmine karşın belgeselin kurgusu, alışılmışın dışında farklı seslerle bütünleştiği zaman izleyenleri rahatsız edici bir nitelik taşımaktadır. Bu, belgeselin kurgusal yapısının izleyiciyi rahatsız edici bir deneyime yönlendirdiği anlamına gelir. İzleyiciler, belgeselin ses ve görüntü unsurlarının arasındaki uyumsuzluk nedeniyle içeriğe tam olarak katılamıyor ve bir tür duygusal uzaklık hisseder. Belgeselin kurgusunda modern şehre ait görüntülerin ve nostaljik bir senfoni gibi düzenlenmesini sağlar, böylece bir bütün oluşturulur. Bu kurgusal süreç, şehrin ritmik yapısını ve karmaşıklığını vurgulayarak izleyiciye görsel farklı bir deneyim sunar. Kurgu, görüntülerin zamanlaması, hızı, kesilmesi ve bir araya getirilmesi gibi unsurları içerir. Mimaroglu kurgunun ustalığıyla modern yaşamın dinamizmini tam anlamıyla yansıtmaktadır.

5.4.2 Yalvarırım Beni Beğen Belgesel Analizi

5.4.2.1. Belgeselin Konusu

Yalvarırım Beni Beğen belgeseli, medya ve güzellik endüstrisinin dayattığı "İdeal Beden" algısının insan hayatları üzerinde yarattığı tahribatı ele almaktadır. Bu belgesel, kadınlar, erkekler, engelliler ve LGBT bireylerin kişisel hikayelerini kullanarak bu baskıya karşı direnişin ve iyileşmenin yollarını aramaktadır. Günlük yaşamda sürekli olarak karşılaşılan güzellik standartları ve beden normlarına uyma baskısı, bireylerin ruh sağlığını ve özgüvenini olumsuz etkilemektedir. Belgesel, bu konuya dikkat çekerek, toplumda güzellik algısının ve beden normlarının çeşitliliğini ve kabulünü teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, bireylerin kendi benliklerini kabul etme ve kendilerine güvenme süreçlerini de ele almaktadır.

Yalvarırım Beni Beğen belgeselinin bu çalışmada BluTv belgeselleri kapsamında belgesel film evreni içerisinde örneklem olarak ele alınmasının başlıca nedeni;

- a) Özgün bir dile sahip olması
- b) Katılımcı türü benimsemesi

5.4.2.2. Görüntü Tasarımı ve Kamera Kullanımı

Yalvarırım Beni Beğen belgeselinin açılış sekansı, güçlü ve etkileyici kurmaca bir sahne ile başlamaktadır. Açılış sekansında, müzik eşliğinde bir naylonun arkasında daha sonra müziğin yükselmesiyle birlikte naylonun içine sarılan iç çamaşırları ile dans eden bir kadının görüntüsü izleyiciye sunulur. (Görsel 35) Bu sahne, belgeselin ana temasını ve güzellik algısıyla ilgili konuları vurgulamak için seçilmiş olabilir. Kadının iç çamaşırları ile dans etmesi, güzellik standartlarına uygun olma baskısı altında kadınların kendilerini nasıl ifade etmeye çalıştığını gösterir. Naylonun içinde dans eden kadın, belki de bu baskıya karşı bir isyanı veya içsel bir çatışmayı temsil eder. Sahnenin müzik eşliğinde olması, izleyiciye duygusal bir etki bırakarak belgeselin ana temasını pekiştirir.

Görsel 35.Yalvarırım Beni Beğen (2022), BluTv

Bu açılış sekansı, izleyicinin dikkatini çekmek ve belgeselin ana konusunu vurgulamak için oldukça etkili ve farklı bir seçimdir. Görsel ve işitsel unsurların uyumuyla birlikte, belgeselin genel atmosferini ve duygusal tonunu başarılı bir şekilde iletmektedir.

Belgeselde röportajlar, sabit bir tripod ile yapılan çekimlerle gerçekleştirilmiştir. Yapılan röportajlarda, genellikle yakın açılı çekimler tercih edilmiş ve portre çekimler ön plana çıkmıştır. Röportajlar, belgeselin ilerleyişini sağlayan temel unsurlardan biridir ve genellikle farklı kişilerle yapılan röportajlara dayanmaktadır. Bu röportajlarda, zaman zaman röportaj veren kişilerin geçmiş fotoğrafları da belgeselde kullanılmıştır. Belgeselde, 2019 yılında Londra'da kadınların yaptığı "The Real Catwalk" etkinliğinin arşiv videoları da müzik eşliğinde kullanılmıştır.

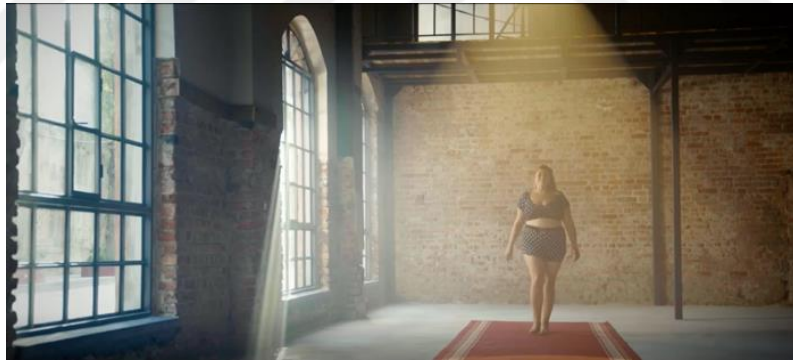
The Real Catwalk, beden pozitifliği ve güzellik normlarının çeşitliliği üzerine odaklanan bir etkinliktir. Katılımcılar, farklı beden tiplerine sahip insanların podyumda yürüyerek güzellik standartlarına meydan okuduğu bir moda gösterisi şeklinde tasarlanmıştır. The Real Catwalk etkinliği, geleneksel moda endüstrisinin sıkça göz ardı ettiği beden çeşitliliğini ve beden olumlamasını vurgulamayı amaçlamaktadır. Katılımcılar arasında insanlar, farklı beden tiplerine, cinsiyet kimliklerine, yaşlara ve etnik kökenlere sahip bireyler bulunmaktadır. Ayrıca, "Şişman Olmayı Seviyorum" parçasından birkaç sahnenin görüntüsü de belgeselde yer almıştır. Genel olarak, belgeselde tek bir tripodla yapılan kamera kullanımı hakimdir ve

röportajlar ile ilerlemektedir. Röportajlar dışında, röportaj veren kişilerle farklı görüntü çekimleri yapılmamıştır.

Görsel 36.Yalvarırım Beni Beğen (2022), BluTv

Belgeselin sonlarına doğru, iki adet kurmaca sahne bulunmaktadır. İlk kurmaca sahnede, açılış sahnesinde görülen kadının naylondan kurtulmasını ve etrafındaki siyah giyen insanlar tarafından zorla makyaj yapılan ve giydirilen bir kadının görüntüsü verilir (Görsel 36).

Görsel 37.Yalvarırım Beni Beğen (2022), BluTv

Diğer kurmaca sahnede ise Londra'daki "The Real Catwalk" anımsatan kadınların ve erkeklerin yürüyüşü ve müzikle uyumlu şekilde mutlu bir şekilde dans etmeleri izlenir. Bu sahneler, belgeselin temasını ve mesajını güçlendirmek için kullanılmıştır (Görsel 37).

5.4.2.3. Işık ve Renk

Belgeselin kurmaca sahnelerinden ayrı olarak yapılan röportajlarda, çekim yapılan mekâna bağlı olarak doğal ışık ve renklerle sunulmuştur. Bu yaklaşım,

röportajların içeriğini ve atmosferini daha doğal bir şekilde yansıtmayı amaçlamaktadır. Röportajların gerçekleştirildiği mekanlardaki doğal ışık ve renkler, sahnelerin samimiyetini artırarak izleyicinin konuşmacılarla daha yakın bir ilişki kurmasını sağlar.

Görsel 38.Yalvarırım Beni Beğen (2022), BluTv

Kurmaca sahnelerin olduğu kısımlarda, doğal ışığın yanı sıra yapay ışık da kullanılmıştır. Özellikle yürüyüş, dans gibi canlı ve hareketli sahnelerde, sarı tonlu canlı renklerin hâkim olduğu görülmektedir. Bu sahnelerde genellikle tepeden gelen sarı ışık kullanılarak, sahnedeki hareketliliği ve enerjiyi vurgulamak amaçlanmıştır. Işıklandırma ile ruhsal bir atmosfer sağlanabilir. Işık ile günün hangi saatinde olunduğu ya da nasıl bir mekânda geçtiği hakkında izleyiciye bilgi verilir. Işık ile görsel bir devamlılık algısı sağlanabilir (Millerson: 2007: 16-17). Bu doğrultuda sarı tonlu ışık, sahnedeki atmosferi sıcak ve davetkar bir hale getirerek, izleyiciye sahnede yaşanan deneyimi daha etkili bir şekilde iletmeyi amaçlar. Sarı ışık sinemada sıklıkla kullanılan bir tekniktir ve genellikle sahnelerin duygusal ve sıcak bir atmosfer kazanmasını sağlar. Bu renk tonu, izleyicilere sahnede yaşanan duyguları daha derinden hissettirir ve sahnelerin dramatik etkisini artırır.

Diğer kurmaca sahnede, belgeselde siyah giyen insanların bir kadına makyaj yapması ve kıyafet giydirmesi gibi bir olay canlandırılmıştır. Bu sahne, belgeselde anlatılmak istenen mesajı vurgulamak ve izleyiciye görsel bir anlatım sunmak amacıyla kullanılmıştır. Bu sahne, medya ve güzellik endüstrisinin dayattığı "İdeal Beden" algısının eleştirisi üzerine odaklanırken, kadınların üzerindeki baskıyı ve toplumsal cinsiyet rollerini sorgulamayı amaçlar. Siyah giyen insanların bir kadına

makyaj yapması ve kıyafet giydirmesi, toplumdaki cinsiyetçi stereotiplere ve güzellik standartlarına meydan okuyan bir sahne olarak sunulmuştur.

Görsel 39.Yalvarırım Beni Beğen (2022), BluTv

Bu kurmaca sahne, belgeselin temel temasını güçlendirmek ve izleyiciye görsel bir etki sunmak için tasarlanmıştır. Bu sahnede de yapay bir ışık kullanılmıştır ve yandan ışıklandırma yapılmıştır. Yandan ışıklandırma tekniği, ışığın sahnenin bir yanından gelerek nesnenin veya karakterin diğer yanını gölgede bırakmasıyla karakterizedir. Bu teknik, sahneye hacim ve derinlik katarken, düşen gölgelerle dramatik bir etki yaratır. Sahneyi nesneye paralel olarak yandan aydınlatmak için kullanılan bu teknik, sahnedeki objelerin ve karakterlerin üç boyutlu yapısını vurgular. Aynı zamanda, ışığın yandan gelmesi sahnenin atmosferini belirginleştirir ve dramatik bir etki oluşturur. Bu tekniğe "chiaroscuro" denir. Chiaroscuro, İtalyanca'da "ışık ve karanlık" anlamına gelir. Bu teknikte, sahnedeki ışık ve gölge kontrastı dramatik bir şekilde kullanılır. Karakterlerin iç dünyalarını ve duygularını vurgulamak, dramatik etkiyi artırmak ve sahnenin atmosferini belirginleştirmek için kullanılan bu teknik, izleyicinin dikkatini belirli bir noktaya odaklamak ve sahnenin derinliğini vurgulamak için de kullanılabilir.

5.4.2.4.Müzik ve Ses

Belgeselin ses evrenine baktığımızda, açılış sekansında müzik eşliğinde, naylonla dans eden bir kadın figürü göze çarpıyor. Nova Norda'nın "Bakma Bana

Öyle" şarkısının eşlik ettiği bu sahne, belgeselin temasını özetler niteliktedir. Müziğin sözleri, belgeselin ele aldığı konunun önemli ipuçlarını sunar ve izleyiciye bir bakış açısı kazandırır. Bu müzikal seçim, belgeselin atmosferini oluştururken, seyirciyi önemli tematik unsurlara hazırlar. Aynı zamanda, müziğin ritmi ve tonu, belgeselin duygusal yükünü taşır ve izleyiciyi konunun derinliklerine çeker. Nova Norda'nın şarkısının seçimi, belgeselin ruhunu ve mesajını vurgulamak için özellikle seçilmiş bir tercihtir. Bu açılış sekansı, izleyicilere belgeselin temel temasını ve duygusal tonunu hissettirerek, hikâyenin gelişimine bir giriş yapar.

Belgeselin röportajlarla ilerlediği bölümlerde, herhangi bir ek ses veya müzik kullanımı gözlemlenmemektedir. Bu tercih, röportajların içeriğine ve konuşmacıların ifadelerine odaklanmayı amaçlamaktadır. Ses efektleri veya müzik gibi unsurların eklenmemesi, izleyicinin röportajları daha dikkatle dinlemesine ve anlatılanların önemini daha iyi kavramasına yardımcı olabilir. Ayrıca, bu basit ve minimalist yaklaşım, belgeselin berrak bir iletişim sunmasına ve izleyiciyle doğrudan bir bağ kurmasına olanak tanır.

Belgeselin kurmaca sahnelerinde kullanılan müzikler, kurmaca sahnelerin atmosferini desteklemek ve belgeselin temasını vurgulamak amacıyla özenle seçilmiştir. Bu sahnelerde, röportaj sesleri kesilerek sadece müzik ve görüntülerin akması sağlanmıştır. Müziklerin seçimi, belgeselin anlatmak istediği mesajı ve temasını ön plana çıkarmak için yapılmıştır. Müziklerin ritmi, tonu ve melodisi, izleyicinin duygusal bağ kurmasını ve belgeselin atmosferine daha derinlemesine girmesini sağlar. Böylece, belgeselin kurmaca sahneleri üzerinden iletilmek istenen duygu ve düşünceler daha etkili bir şekilde izleyiciye aktarılır. Ayrıca belgeselin bir sahnesinde "Emaskülatör- Şişman Olmayı Seviyorum" adlı parça klibinden bazı görüntülerle eşlikli olarak kullanılmıştır.

5.4.2.5.Kurgu

Belgeselin açılış sahnesinde kullanılan müzik ve naylona sarılmış bir kadının dansı, izleyicide farklı bir etki yaratmış ve belgesele odaklanmasını sağlamıştır. Bu sahnenin başa konması, kurgu açısından izleyicinin dikkatini çekerek belgeselin merak uyandırıcı bir giriş yapmasını sağlar. Müzikle senkronize olan dans sahnesi, belgeselin

temasını özetleyen bir nitelik taşır ve izleyiciyi hikâyeye girmeye teşvik eder. Bu sahnenin hemen bitişinde belgeselin ismi ekrana gelir ve röportajlarla belgesel başlar. Bu şekilde, izleyiciye hikâyenin ana teması hakkında ipuçları verilirken, aynı zamanda belgeselin içeriği hakkında merak uyandırıcı bir atmosfer oluşturulmuş olur.

Yalvarırım Beni Beğen belgeseli klasik kesme (cut) tekniğiyle kurgulanmıştır, yani sahneler birbirine keskin geçişlerle bağlanmıştır. Belgeselde yapılan röportajlar ardı ardına gelir ve her bir röportaj, birbirini destekler nitelikteki hikayeleri anlatır. Röportajlarda, kişilerin yaşadıkları olaylar ve bu olayların uzmanlar tarafından ele alındığı detaylar paylaşılır. Röportajlarda kullanılan kamera açısı genellikle portre ve bel plan çekimlerini kapsar. Bu açılar, röportaj veren kişilerin yüzlerini ve ifadelerini net bir şekilde göstermeyi amaçlar. Portre çekimlerinde genellikle röportaj veren kişinin yüzü yakından çekilirken, bel plan çekimlerinde ise kişinin tüm bedeni ya da üst kısmı görüntülenir. Bu açılar, izleyicilere röportaj veren kişilerle daha yakın bir bağ kurma ve onların duygularını, düşüncelerini daha iyi anlama imkânı sağlar. Bu şekilde, röportajların daha samimi ve etkileyici olması amaçlanır.

Kurmaca sahneler, belgeselin akışında önemli bir yer tutar ve sahnelerin yanı sıra kullanılan müzikler de dikkat çeker. Bu sahneler ve müzikler, belgeseli daha ilgi çekici hale getirir ve izleyicinin dikkatini artırır. Özellikle, izleyicilerin sıkıldığı yerlerde belgeselde 2 farklı kurmaca sahne ekrana gelir, böylece izleyicinin ilgisi canlı tutulur. Belgeselin kurgusu düz ve sade bir şekildedir, ancak kurmaca sahneler ve müziklerle belgeselin atmosferi zenginleştirilir.

5.4.3 Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız Belgesel Analizi

5.4.3.1. Belgeselin Konusu

Limak Filarmoni Orkestrası'nın Zeki Müren Şarkıları ile turne belgeseli. Sanat Güneşi 'nin Şimdi Uzaklardasın, Manolya, Rüzgarlara Kapılmış, Yasemenler Solmadan Gel, Yaralı Gönül, Ağlama Değmez Hayat, Veda Busesi gibi unutulmaz şarkıları, Murat Karahan'ın yorumu ve senfonik uyarlamalarıyla zengin tınılar yaratıyor. Türkiye'nin farklı sahnelerinde dinleyicileri mest eden performansın yanında, bir orkestra turnesinin perde arkasında yaşananlar ve kendi sesinden Zeki

Müren'in yaşamından kesitler. Zeki Müren'in eşsiz şarkıları, Murat Karahan'ın dokunuşuyla ve senfonik uyarlamalarıyla yeniden hayat buluyor.

Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız belgeselinin bu çalışmada BluTv belgeselleri kapsamında belgesel film evreni içerisinde örneklem olarak ele alınmasının başlıca nedeni;

- a) Özgün bir dile sahip olması
- b) Katılımcı türü benimsemesi

5.4.3.2. Görüntü Tasarımı ve Kamera Kullanımı

Belgeselin açılış sekansı, Limak Filarmoni Orkestrası'nın turne otobüsünün yolda ilerleme görüntüsüyle başlar. Daha sonra glitch efektiyle Zeki Müren'in animasyon şeklinde hazırlanmış film şeridi gibi geçen sahne, kıyafetleri, fotoğrafları ve konserlerinden kesitleri izleyicilere bir film şeridi gibi gösterilir. Bu animasyon sekansı, Zeki Müren'in hayatının ve müzik kariyerinin çok kısa görsel olarak özetlenmesini sağlar (Görsel 40). Belgesel, glitch efektiyle orkestra görüntülerine geçiş yaparak seyirciyi hemen atmosfere dahil eder. Röportajlar ve müzik eşliğinde ana tema ve hikâye izleyicilere aktarılırken, yönetmen izleyicileri hızlıca içeriğe çeker ve turne atmosferini canlı bir şekilde yansıtır.

Görsel 40.Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız (2023), BluTv

Limak Filarmoni Orkestrası'nın verdiği konserlerin görüntüleri, belgeselin ilerleyişini desteklemek için kullanılırken, ara sıra Zeki Müren'in geçmişine dönülerek eski fotoğraflar ve televizyon görüntüleri belgesele entegre edilir (Görsel 41).

Görsel 41.Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız (2023), BluTv

Geçmiş fotoğraflar veya televizyon görüntüleri entegre edilirken, etrafında çerçeveleme tekniği kullanılarak farklı bir atmosfer oluşturulmuştur. Bu teknik, izleyicilerin geçmişe dönüş yaparken o atmosferin içine daha derinlemesine girmelerini ve o döneme ait duyguları daha yoğun bir şekilde hissetmelerini sağlar. Örneğin, Zeki Müren'in eski bir konser görüntüsü kullanılırken, çerçeveleme tekniğiyle bu görüntü etrafına bir sinema perdesine yansıyan görüntü şeklinde eklenmiştir veya eskitme bir televizyon kullanılmıştır. Ve görüntüde eskitme tekniği kullanılmıştır bu o dönemin nostaljik atmosferini vurgular (Görsel 42).

Görsel 42.Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız (2023), BluTv

Genel olarak sabit çekimlerin tercih edildiği belgeselde, orkestra sahnelerinde karşıdan sabit tripod çekimleri ön plana çıkarılır, orkestranın detayları ise el ile sabit çekimler yardımıyla vurgulanır. Röportajlar ise sabit bir şekilde, karşıdan tripod ile çekilirken, otobüs içi sahnelerde el kamerası kullanılarak daha samimi bir atmosfer

yaratılır. Bu çekim teknikleri, belgeselin profesyonel ve dengeli bir görünüm kazanmasını sağlar, seyirciyi olayların tam ortasına yerleştirir. Belgeselin belirli sahnelerinde nadiren olsa da özellikle orkestranın çaldığı enstrümanları detaylı bir şekilde gösterirken slow motion (yavaş çekim) görüntüler kullanılmıştır. Bu slow motion efekti, izleyicilere enstrümanların zarif ve etkileyici hareketlerini daha yakından görmelerini sağlar. Özellikle bir yayın yaylı çalgıya temas ettiğinde oluşan titreşimlerin hareketi, müziğin ve çalgıların güzelliğini ve inceliğini vurgular. Bu yöntem, belgeselin görsel anlatımını zenginleştirmektedir.

5.4.3.3. Işık ve Renk

Belgeselde orkestra görüntülerinde sahne ışığı kullanılmıştır. Orkestra görüntülerinde sahne ışığı kullanılması, belgeselin görsel estetiğini güçlendirir ve sahnelerin atmosferini daha gerçekçi bir şekilde yansıtır. Orkestra performanslarının sahne ışıkları altında çekilmesi, izleyicilere sahnedeki müzisyenlerin ve enstrümanların detaylarını daha net görmelerini sağlar. Ayrıca, orkestranın performansını izleyen izleyicilerin duygusal tepkilerini ve atmosferi daha iyi yansıtmak için önemlidir. Bu şekilde, belgeseldeki orkestra görüntülerinde sahne ışığının kullanılması, izleyicilerin müzikal deneyimlerini daha etkileyici hale getirir, müzisyenlerin ve enstrümanların ön plana çıkmasını sağlar ve izleyicilere daha derinlemesine bir müzik deneyimi sunar.

Görsel 43.Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız (2023), BluTv

Röportajların genelinde ise yapay ışıklandırma hakimdir. Röportajların yapay ışıklandırma ile çekilmesi, belgeseldeki röportajların görsel kalitesini artırır ve konuşmacıların daha net ve belirgin bir şekilde görünmesini sağlar (Görsel 44).

Görsel 44.Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız (2023), BluTv

Yapay ışıklandırma, röportajın gerçekleştiği ortamı aydınlatarak, konuşmacıların yüzlerinin ve ifadelerinin daha iyi görünmesini sağlar. Genellikle kafa ışığı (arka ışık) kullanılarak konuşmacıların arkaplandan ayrılması, izleyicilerin dikkatini konuşmacının söylediklerine odaklanmasını sağlar. Bu teknik, konuşmacıyı ön plana çıkararak, izleyicinin röportajı daha iyi takip etmesini sağlar ve iletilmek istenen mesajın daha etkili bir şekilde iletilmesine yardımcı olur. Bu şekilde, belgeseldeki röportajlar daha profesyonel bir görünüm kazanır ve izleyicilere daha etkili bir deneyim sunulur.

Renkler ise doğal ortam renkleri kullanılmıştır. Herhangi bir renk tonu yoktur belgeselde. Belgeselde doğal renklerin kullanılması, belgeselin gerçekçi bir atmosferde sunulmasını sağlar ve izleyicilere olayların doğal akışını daha iyi hissettirir. Arşiv görüntülerinin ve fotoğraflarının siyah-beyaz ve sepya .ekildiği dönemin renkleriyle kullanılması, geçmişe dönüş anlarını vurgular ve o dönemin atmosferini daha etkili bir şekilde yansıtır. Siyah-beyaz görüntüler, izleyicilere nostaljik bir his verir ve belgeseldeki tarihsel unsurların önemini vurgular. Herhangi bir renk tonunun kullanılmaması, belgeselin dengeli ve doğal bir görünüme sahip olmasını sağlamıştır.

5.4.3.4.Müzik ve Ses

Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız belgeseli, etkileyici bir başlangıçla seyircileri içine çeker. Otobüs sahnesinde doğal sesler eşliğinde "Döneminin gerçekten cesur bir adamının şarkılarıyla yola çıktık" diyen bir adamın sesiyle başlayarak Zeki Müren'in şarkısıyla devam eder. Zeki Müren'in kendini tanımlayan sözleriyle belgesel atmosferi oluşturulur. Müziğin Zeki Müren'in anlatımı bittiğinde birden orkestra tarafından yorumlanan haline dönüşmesiyle belgesel, röportajlar eşliğinde ilerlemeye başlar.

Genel olarak Zeki Müren'in müzikleriyle ilerleyen belgesel, onun müziklerinin günümüz orkestrası tarafından yeniden yorumlanmasıyla adeta bir müzikal havası taşır. Bu yaklaşım, izleyicilere Zeki Müren'in sanatını ve etkisini daha derinden hissettirirken, aynı zamanda modern bir dokunuşla da sunulmuş olur. Müziğin ve belgeselin iç içe geçmesi, izleyicilere duygusal bir deneyim yaşatırken, Zeki Müren'in mirasının günümüz sanatına olan etkisini de vurgular. Bu yaklaşım, izleyicilere hem orkestranın bugünkü yorumuyla Zeki Müren'in şarkılarının nasıl şekillendiğini hem de Zeki Müren'in kendi sesinden geçmişe dönüş yaparak onun sanatına daha yakından tanıklık etmelerini sağlar.

Belgesel orkestradaki kişilerin röportajlarıyla ilerlerken, zaman zaman Zeki Müren'in geçmişteki konuşmalarına da yer verilmiştir. Orkestra üyelerinin röportajları, müziği nasıl yorumladıklarını, Zeki Müren'in eserlerine nasıl bir saygı gösterdiklerini ve onun müziğinin kendileri üzerindeki etkilerini anlatırken, Zeki Müren'in geçmişteki konuşmaları ise izleyicilere onun düşünce dünyasına ve sanat anlayışına daha derinlemesine bir bakış sunar. Bu yaklaşım, belgeselin hem Zeki Müren'in hayatına ve müziğine hem de günümüzdeki yorumlarına odaklanmasını sağlar. İzleyiciler, belgesel boyunca hem geçmişin izlerini takip ederken hem de günümüzdeki yorumların nasıl şekillendiğini gözlemlerler. Orkestranın turne sahnelerinde seyircilerin söylediği kısımların kullanılması, belgeselin canlılık ve etkileycilik hissini artırır. Özellikle seyircilerin alkışlarının ortam sesleri arasında yer alması, izleyicilere konser atmosferini daha yakından hissettirir ve belgeselin gerçeklik hissini güçlendirir.

Röportaj sahnelerinde ise izleyicilerin sessizce röportajları dinlemesi, belgeselin ciddiyetini ve odaklanma atmosferini vurgular. Röportajların altına bir fon müziği kullanılmaması, izleyicilere röportajlardaki konuşmaların önemini ve içeriğin ciddiyetini daha net bir şekilde iletme yardımı olur. Bu sessizlik, izleyicilerin röportajlara daha fazla odaklanmasını ve röportajın içeriğine daha derinlemesine dalmalarını sağlar.

5.4.3.5.Kurgu

Gökyüzünde Yalnız Gezen belgeselinin başlangıcında geçmiş ile günümüzü birbirine bağlamak için etkileyici glitch efektlerle geçişler kullanmıştır. Bu geçişler, belgeselin izleyiciye hem nostaljik bir yolculuk sunmasını hem de günümüzdeki müzikal yorumlarına modern bir dokunuş eklemesini sağlar. Belgeselin genelinde müziklerin ön planda olduğu bir kurgu görülür. Zeki Müren'in eski şarkıları ve günümüzde Limak Filarmoni Orkestrası tarafından Murat Karahan'ın seslendirmesiyle yeniden yorumlanan parçalar, belgeselin temelini oluşturur. Arşiv görüntüleri eşliğinde Zeki Müren'in söylediği parçaları dinlerken bir anda kendimizi Limak Filarmoni Orkestrası tarafından Murat Karahan'ın seslendirmesiyle günümüz yorumlanmasının içinde buluyoruz. Belgesel boyunca müzikler sık sık bu şekilde kullanılmıştır. Bu müzikal yolculuk, izleyicilere Zeki Müren'in mirasının nasıl günümüze kadar taşındığını ve günümüz sanatçılarının nasıl etkilendiğini gösterir.

Zaman zaman Zeki Müren'in arşiv görüntülerine ve röportajlara dönülmesi, geçmiş ile günümüz arasında bir bağ kurar ve izleyicilere Zeki Müren'in hayatı ve sanatı hakkında daha derin bir anlayış kazandırır. Belgeselde yer yer animasyonlar kullanılmıştır. Zeki Müren'e yazılan mektuplar animasyon tekniği ile üç boyutlu hale getirilerek seslendirilmiştir. Zeki Müren'e yazılan mektupların animasyon tekniği ile üç boyutlu hale getirilmesi ve seslendirilmesi, belgesele görsel çeşitlilik kazandırır. Bu teknik, mektupların daha canlı ve etkileyici bir şekilde sunulmasını sağlar. Arşiv görüntüleri ve fotoğraflarının kullanıldığı sahnelerde farklı çerçeveler kullanılması da belgeselin görsel anlatımını zenginleştirir. Eski bir televizyon karesi veya sinema perdesi gibi çerçeveler, izleyicilere geçmişe dönüş hissi vermektedir. Arşiv görüntüleri ayrıca belgeselin anlatısını desteklerken, izleyicilerin Zeki Müren'in yaşamı ve sanatı hakkında daha derinlemesine bir anlayış kazanmalarını sağlar. Müziklerin

belgeseldeki önemi, sadece arka planı doldurmakla kalmayıp aynı zamanda hikâyenin anlatımına da katkıda bulunur. Zeki Müren'in sanatının zaman üstü evrensel niteliğini vurgularken, günümüz sanatçılarının da onun mirasını ne kadar önemsedğini gösterir.

5.4.4. BluTv Belgesellerinin Genel Analizi

BluTv'de bulunan belgesel içerikler, izleyicilere yalnızca bilgi sunmakla kalmaz, aynı zamanda estetik ve duygusal bir deneyim sunmayı hedefler. Bu belgesellerin görsel düzenlemesi ve kamera kullanımı, seyirciyi içine çekmek ve belgeselin atmosferini güçlendirmek amacıyla özenle planlanmış ve hayata geçirilmiştir.

Görsel açıdan incelendiğinde, BluTv 'deki belgesel yapımlarında estetik kaygılar ön plandadır. Kamera hareketleri ve çekim açıları, seyircinin dikkatini çekmek ve içeriğe odaklanmasını sağlamak için özenle seçilmiştir. Görüntü tasarımı, her sahnede belgeselin ruhunu yansıtmak ve izleyiciye derin bir duygusal etki bırakmak için özenle düşünülmüştür. Özellikle "Mimaroglu" belgeseli, sıradan bir belgesel yapımından farklı olarak yönetmenin deneysel bir film estetiği sunma çabasını açıkça sergiliyor. Belgeselin ilk sahneleri, siyah beyaz bir şekilde kentin yüksek binalarına odaklanarak ana karakterlerin- İlhan Mimaroglu, kent ve elektronik müzik - tanımlayıcı özelliklerini yansıtıyor. İlhan Mimaroglu'nun kendi amatör çekimlerini belgeselde kullanması, yapıma daha kişisel ve otantik bir hava katıyor. Bu görüntüler, izleyicilere sanatçının kendi bakış açısından dünyayı görmeleri için bir pencere açıyor ve onun yaşamını ve sanatını daha derinlemesine kavrama fırsatı sunuyor.

BluTv'de yayınlanan belgesellerin görüntü ve kamera kullanımı, sinemasal bir anlam yaratma çabasıyla dikkat çekiyor. "Mimaroglu" belgeselinde elektronik müzik, kent manzaralarının tamamlayıcısı olarak kullanılıyor. İlhan Mimaroglu'nun disonant sesleri ve deneysel sentezleri, şehir görüntülerini düzenlemek için kullanılıyor ve modern şehir yaşamının imgelerini ritmik bir forma dönüştürüyor. BluTV belgesellerinde, tamamen doğallıktan yana bir ışık ve renk kullanımı öne çıkmaktadır. El ile çekilmiş görüntülerdeki kamera hareketleri, belgeselin gerçekliğini ve doğallığını izleyiciye aktarmada önemli bir unsurdur. Doğal ışık ve renkleri kullanarak

sahnelerin gerçekçiliğini korumaya özen gösterirler. Bu, izleyicilere içerikte sunulan olayların ve konuların daha otantik bir şekilde hissedilmesini sağlar. Ayrıca, el ile çekilmiş görüntüler ve doğal kamera hareketleri, belgeseldeki hikâyenin akışını bozmadan doğal bir akıcılık ve samimiyet sunar.

Ayrıca, renk paletleri ve ışık kullanımı da belgesel deneyimini zenginleştirmek için büyük önem taşır. Renklerin ve ışığın ustaca kullanımıyla, belgesellerin atmosferi güçlendirilir ve seyirciye izlediği sahnenin duygusal tonunu derinlemesine hissettirir.

Bu belgeseller, sadece bilgi vermekle kalmaz, aynı zamanda izleyicilere görsel ve işitsel bir şölen sunar. Belgesellerde müzikler, estetik bir kaygıyla kullanılmıştır ve izleyiciyi ekranda tutmaktan ziyade hikâyeye katkıda bulunan bir unsur olarak eklenmiştir. Bu sayede, müziğin belgesellerin ön plana çıkması engellenmemiştir. Örneğin, "Yalvarırım Beni Beğen" belgeselinde kurmaca sahnelerin eklenmesi, belgeselin vermek istediği mesajı güçlendiren bir unsur olmuştur. Belgesellerin süreleri incelendiğinde uzun oldukları göze çarpmaktadır, bu da profesyonel bir ekip tarafından yapıldığını gösterir. Bu belgesel yaklaşımı, BluTV'nin izleyicilere daha derinlemesine ve sinemasal açıdan tatmin edici içerikler sunma çabasını yansıtır.

Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız belgeseli, müziklerin etkili kullanımıyla gerçekten dikkat çekici bir yapıya sahip. Belgesel, bir orkestranın turne yolculuğunu anlatırken, Zeki Müren'in müziklerinin günümüzdeki yorumlanmasıyla geçmiş ile günümüz arasında bir köprü kurmayı başarmıştır. Müziklerin belgeseldeki önemi, sadece arka planı doldurmakla kalmayıp aynı zamanda hikayenin anlatımına da katkıda bulunur. Zeki Müren'in klasik eserlerinin günümüzdeki yorumları, belgeseli tıpkı bir müzikal gibi etkileyici kılar ve izleyicilere duygusal bir deneyim sunar. Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldız belgeseli, müziklerin ustaca kullanımıyla geçmiş ve günümüz arasında bir köprü kurarak, izleyicilere özel bir belgesel deneyimi sunmaktadır.

BluTv'de yayınlanan belgesellerini incelediğimizde, sinemasal estetik kaygıların belirgin bir şekilde görüldüğünü ortaya koyuyor, yayınlanmış belgesellerin MUBI ile benzer özelliklerde olduğunu söyleyebiliriz. Sonuç olarak, BluTv'de yayınlanan belgeseller, estetik kaygıları öne çıkararak izleyicilere zengin ve derin

deneyimler sunmaktadır. Görüntü tasarımı, kamera teknikleri, ışık ve renk kullanımı ile kurgu teknikleri, belgesellerin sadece bilgi sunmakla kalmayıp aynı zamanda duygusal ve estetik bir deneyim sunmasını sağlar. BluTV'nin bu estetik odaklı yaklaşımı, belgesel türünün sınırlarını genişleterek izleyicilere daha etkileyici ve özgün içerikler sunmaktadır.

BÖLÜM 6 : PLATFORMLARA GÖRE BELGESEL FİLMLERDEKİ ANLATI ESTETİĞİNİN FARKLILIKLARI VE HİPOTEZLERİN SINANMASI

Platformlar arasında karşılaştırma yapıldığı zaman belgesel film estetiğindeki birtakım değişimler ve farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu farklılıkların altında yatan birkaç önemli faktör bulunmaktadır:

- **İzleyici Profili ve Beklentileri:** Her platformun kendine özgü bir izleyici kitlesi ve bu izleyicilerin belgesel türünden beklentileri vardır. Örneğin, 140 Journos'un belgeselleri genellikle genç ve dijital medyaya aşina olan izleyicileri hedeflerken, MUBI ve BluTV gibi platformlar genellikle daha geniş entelektüel bir izleyici kitlesine hitap etmektedir. Bu farklı izleyici profilleri, belgesel estetiğinde de farklılıklara yol açar. Sinemanın yerini dijital platformların almasını, teknolojinin etkisiyle gündelik yaşam ve tüketim alışkanlıklarındaki değişim ile ilişkilendiren Torun (2021:374), yeni medya araçlarıyla birlikte kültürel tüketim alışkanlıkları değişen toplumun, izleme edimini yeniden ürettiğini ifade etmektedir.
- **Üretim Değerleri ve Bütçe:** Her platformun belgesel üretimine ayırdığı bütçe ve üretim değerleri farklılık gösterebilir. Paralı üyelik tabanlı platformlar genellikle daha yüksek bütçelere sahiptir ve bu da daha yüksek kalitede üretimlerin veya üretilmiş olan belirli kalitede belgesellerin platformda yayınlanmasına olanak sağlar. 140 Journos gibi dijital platformlar ise genellikle daha sınırlı bir bütçeyle çalışmak zorunda kalabilirler.
- **Yayın Süreleri ve Formatlar:** Farklı platformlar, belgesel içeriklerini farklı yayın süreleri ve formatlarında sunabilirler. Örneğin, 140 Journos'un belgeselleri genellikle kısa ve öz formatlarda sunulurken, MUBI ve BluTV gibi platformlarda daha uzun ve daha derinlemesine belgesel filmlere yer verilebilir. Bu da estetik tercihlerin ve anlatım stillerinin farklı olmasına neden olabilir.
- **Yaratıcı Özgürlük ve Denetim:** Her platformun belgesel üreticilerine sağladığı yaratıcı özgürlük ve denetim derecesi de farklılık gösterebilir. Bazı platformlar, belgesel yapımcılarına geniş bir yaratıcı özgürlük tanırken,

bazıları daha fazla denetim ve müdahalede bulunabilir. Bu da belgesel estetiğini etkileyen önemli bir faktördür.

Platformlar arasındaki karşılaştırmalar, belgesel film estetiğindeki farklılıkları gözler önüne serer. Bu farklılıklar, izleyici kitlesi, bütçe, yayın formatları ve yaratıcı özgürlük gibi çeşitli faktörlere dayanabilir. Bu nedenle, her platformun kendine özgü bir belgesel estetiği ve tarzı olabilir.

6.1.Hipotezlerin Sınanması

6.1.1.Belgesel film üretiminde seçilen yayın platformu film yapım sürecini etkilemektedir.

140 Journos belgeselleri genel olarak hızlı bir üretim takvimiyle gündemi yakalama kaygısıyla küçük ekipmanlar ve küçük ekipler tarafından hazırlanmıştır. Bu belgeseller, genellikle toplumsal olayların meydana geldiği zaman diliminde çekilir ve bu da belgesellerin toplumun nabzını tutma ve güncel meseleleri ele alma konusundaki etkinliğini gösterir. Her bir belgeselin çekildiği tarih, bu yaklaşımın belgesellerin içeriğiyle uyumlu olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Dijital ortamların yalnızca gösterim mecrası olmanın dışında anlatının kurulduğu alanlar olduğunu ifade eden Ak ise (2021:170), bu dönemde geleneksel anlatıların; yönetmenlerin tasarımcıya, izleyicilerin ise kullanıcıya dönüşmesiyle birlikte belgesel filmlerin de üretim ve seyir boyutlarının dönüştüğünü belirtir.

Lister'e göre (2009:22) interaktif olmak, kullanıcıların erişim sağladıkları yazılı metin ve görsellere direk müdahale edebilmesi ve değiştirebilmesi durumudur. Lister, bu doğrultuda yeni medya ortamında “okuyucu” ve “izleyici” kavramlarının “kullanıcı” kavramına dönüştüğünü ifade eder. (Aktaran: Ertekin, 2023:89).

YouTube kanalı olan 140 Journos belgeselleri, izleyicinin ilgisini çekmek ve belgeseli daha çabuk tüketilebilir kılmak amacıyla kısa sürelerde olduğu görülmektedir. Kısa ve etkileyici video klip tarzında belgeseller, müziklerin ön plana çıkması ve ritmik bir kurgu ile günümüz izleyici kitlesinin ilgisini çekme ve belgesellerin yaygın bir şekilde paylaşılmasını sağlama konusunda önemli bir rol oynar. Bu şekilde, içeriklerini daha geniş bir kitleye ulaştırarak toplumsal meseleleri ve önemli konuları daha etkili bir şekilde ele alma fırsatı bulurlar. MUBI ve BluTV

belgesellerinde estetik kaygı ön plandadır. Belgesel süreleri ve belgesellerin sinematografisini incelediğimizde, bu yaklaşımın net bir şekilde görüldüğünü ortaya koyar. Bu belgesellerin süreler bağlamında uzunluğu, izleyicileri içine çekmek ve onları belgeselin atmosferine tam anlamıyla dalmalarını sağlamak için bir kısıtlama olmaksızın özgürce akar. Belgesellerin uzunluğu izleyicinin belgeselin derinliklerinde kaybolmasını, hikâyenin dokusuna tam olarak nüfuz etmesini ve karakterlerle bağ kurmasını kolaylaştırır.

140 Journos belgesellerin bu yapısal tercihi, günümüz medya tüketim alışkanlıklarına uyum sağlamakla kalmaz, aynı zamanda izleyicinin dikkatini çekecek ve ilgisini sürdürecektir şekilde içeriğin sunulmasını da sağlar. Bu sayede, belgesellerin izleyiciyle daha derin bir etkileşim kurması ve toplumsal konularda farkındalık yaratması amaçlanır.

6.1.2.Dijital yayın platformu olarak 140 Journos Youtube kanalı ve MUBI, BluTv ‘de yer alan belgesel filmler teknik ve içerik olarak karşılaştırmaya elverişlidir.

Dijital yayın platformları günümüzde büyük bir popülerlik kazanmıştır ve belgesel türü de bu platformlarda önemli bir yer tutmaktadır. 140 Journos'un YouTube kanalı ve MUBI, BluTV gibi platformlarda bulunan belgesel filmler, teknik ve içerik açısından karşılaştırıldığında dikkate değer farklılıklar ve benzerlikler sunmaktadır.

Öncelikle, 140 Journos'un YouTube kanalı üzerinde yayınlanan belgeseller, genellikle izleyici odaklı bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Bu belgeseller, genellikle toplumsal meseleleri ele alırken farklı bakış açıları sunarak izleyicinin derinlemesine düşünmesini sağlar. Belgesellerin kurgusu, izleyicilerin ilgisini çekecek şekilde tasarlanırken, görsel açıdan çekici sahnelerle desteklenir ve genellikle hızlı tüketim kültürüne uygun kısa klipler şeklinde sunulur. Örneğin, Killa belgeselinde uzun sahnelerin ve röportajların müzikle desteklenerek izleyicinin dikkatinin kopmaması amaçlanır. Bu belgesellerde slow motion tekniği sıkça kullanılarak izleyicilerin dikkati çekilir ve ekran başında kalması sağlanır. Diğer yandan, MUBI ve BluTV gibi platformlarda yayınlanan belgesellerde teknik detaylar ve görsel anlatım ön plandadır. Örneğin, MUBI'de yayınlanan belgesellerde ışık ve renklerin kullanımı içeriğin

atmosferini ve duygusal derinliğini belirginleştirir. Kamera hareketleri ve çekim açıları, seyircinin dikkatini çekmek ve içeriğe odaklanmasını sağlamak için özenle seçilir.

Teknik açıdan bakıldığında, 140 Journos'un YouTube kanalında yayınlanan belgeseller genellikle daha basit ekipmanlarla çekilir ve daha doğal kamera hareketleri kullanılırken, MUBI ve BluTV gibi platformlarda yayınlanan belgesel filmler daha profesyonel ekipmanlarla ekiple çekilir ve daha sofistike anlam yaratmaya önem veren kamera hareketleri tercih edilir.

İçerik açısından ise, her iki platformda da çeşitli konuları ele alan belgeseller bulunabilir. Ancak, 140 Journos'un belgeselleri genellikle toplumsal meselelere odaklanırken, MUBI ve BluTV 'deki belgesel filmleri genellikle daha geniş bir konu yelpazesine sahiptir ve sanatsal, kültürel veya tarihsel konuları da içerebilir. Frey' in MUBI'nin eski pazarlama müdürü Amy Basil ile yaptığı röportajda Basil, MUBI'nin kullanıcı profiliyle ilgili şu yorumda bulunmuştur:

“Bunun en geniş tanımı sinemaya ilgi duyan herkes olabilir. Açıkçası, film ve film kültürüyle yakından ilgilenen insanlara çok iyi hizmet veriyoruz, ancak bence daha geniş anlamda, kullanıcılarımızın ve müşterilerimizin çoğunluğu her türlü kültürel alana ilgi duyan insanlardan oluşuyor. Yani, belki de Tate Modern'deki en son sergiyi görmek isteyen insanlar da MUBI abonesi olabilir. Sadece sinema hayranları değil, kültürle ilgilenen, sinemada neler olup bittiğini bilen ve film dünyası hakkında bilgi sahibi olan insanlar” (Aktaran: Öter, 2023: 79).

Sonuç olarak, 140 Journos'un YouTube kanalı ve MUBI, BluTV gibi platformlarda bulunan belgesel filmler teknik ve içerik açısından karşılaştırmaya elverişlidir. 140 Journos'un belgeselleri genellikle daha izleyici odaklı ve hızlı tüketim kültürüne uygun şekilde hazırlanırken, MUBI ve BluTV' deki belgesel filmler daha çok sinema estetiğine ve görsel anlatıya odaklanır. Bu farklı yaklaşımlar, her iki platformda da izleyicilere çeşitli deneyimler sunar ve belgesel türünün geniş bir yelpazesini temsil eder.

6.1.3.BluTv ve MUBI’de yayınlanan belgeseller ve ücretsiz yayın platformu olan 140 Journos belgeselleri arasında anlatımsal ve tekniksel açıdan belirgin farklılıklar bulunmaktadır.

140 Journos belgeselleri, izleyici odaklı bir yaklaşımla hazırlanır ve izleyicilerin dikkatini çekmek ve ilgisini sürdürmek amacıyla kurgulanır. Bu kurgusal yaklaşım, belgesellerin izleyicilerin ilgisini çekecek şekilde tasarlanması ve belgeselden kopmamalarını sağlamak amacıyla gerçekleştirilir. İzleyicilerin konuya daha derinlemesine odaklanmalarını ve konuyla ilgili farkındalık kazanmalarını sağlamak için çeşitli anlatım teknikleri ve görsel unsurlar kullanılır. Üretilen her bir belgesel, çoğunlukla toplumsal bir konuyu ele alırken farklı bakış açıları sunar ve çeşitli perspektifleri gözler önüne serer. İzleyiciler genellikle akıcı ve etkileyici görüntülerden etkilenirler, 140 Journos kanalı belgesel üreticileri genellikle kurgunun ritmi ve müziğin duygusal olarak yönlendirici gücünden de faydalanırlar. YouTube gibi herkese açık platformlardaki belgeseller, sadece gerçekliği anlatmakla kalmayıp izleyicileri de etkileme amacı taşımaktadır.

140 Journos, kökenini yurttaş gazeteciliğinden alan ve zamanla belgeselcilik alanına evirilen bir YouTube kanalı olarak öne çıkıyor. Bu platformun sunduğu içerikler ve MUBI ve BluTv’de yayınlanan belgeseller arasındaki dikkat edilmesi gereken temel farklardan biriside, haber ile belgesel arasındaki ayrımıdır.

Ak (2021:230) bu durumdan şu şekilde bahsetmiştir:

Burada dikkat edilmesi gereken nokta ise haber ve belgesel arasındaki ayrımıdır. Her iki anlayışta gerçeğe ve doğal olana yönelmektedir. Ancak konusu olarak seçtikleri gerçek malzemeye farklı bir şekilde yaklaşmaktadırlar. Haberciler, güncel olayları hızlı ve objektif bir bakış açısıyla izleyiciye ulaştırmak isterken, belgesel film yönetmenleri, yaratıcı bir bakış açısıyla elindeki malzemeyi belirlediği dramatik yapı içinde izleyiciye sunmaktadır. Başka bir deyişle, haberlerde yorum ve yaratıcılık onun değerini zayıflatırken, belgesellerde yönetmenin yorumu ve yaratıcı bakış açısı onu sanat eseri yapmaktadır.

Bu noktadan hareketle, haberlerde yorum ve yaratıcılık değeri azalırken, belgesellerde yönetmenin yorumu ve yaratıcı bakış açısı eserin sanat değerini artırır. Başka bir deyişle, haberin doğruluğu ve hızı öne çıkarken, belgeselde yönetmenin kişisel dokunuşu ve sanatsal yaklaşımı esere derinlik ve zenginlik katar.

140 Journos belgesel yapımcıları, izleyicinin ilgisini çekmek ve dikkatini korumak için içeriği hızlı bir şekilde sunmaya odaklanırken, estetik unsurların önemi ikinci planda kalabilir. Geleneksel belgeselcilik anlayışından farklı olarak, 140 Journos belgeselleri daha çok izleyici odaklı bir yaklaşıma sahiptir. Bu da belgesellerin hızlı bir şekilde üretilip yayınlanmasına ve içerikte estetik kaygıların göz ardı edilmesine yol açabilir. Ayrıca izleyici kitlesinin genişlemesi ve izlenme sayısının artırılması gibi unsurlar, yapımcıların önceliklerini belirlerken estetik kaygıları geri planda bırakmalarına neden olabilir.

Dijital platformların geleneksel medyadan farklı olarak kendi özgü anlatısı ve tüketim dinamikleri olduğunu belirten Ertekin (2023:96), dijital platformlardaki belgeseller, geleneksele kıyasla daha hızlı tüketilmeye yönelik olanaklar sunarak, dinamik kurgu, hızlı veya yavaşlatılmış görüntüler, müzik, dış ses anlatımı gibi unsurlarla hızlı izlenip kolayca etkilenen kurmacaya odaklanan bir üretim dalgası olduğunu ifade etmektedir.

Bu doğrultuda 140 Journos belgesellerinin temel amacı, izleyiciyi ekranda tutmaktır. Bu nedenle, görsel açıdan ilgi çekici sahnelerin sıkça yer aldığı belgesellerde, izleyicinin dikkati sürekli olarak canlı tutulmaya çalışılmıştır. Belgeseller genellikle kısa video klipleri anımsatan bir formatta sunulur. Bu yaklaşımın, izleyicilerin ilgisini çekmeyi ve içeriği hızlı bir şekilde tüketmelerini amaçladığı söylenebilir.

MUBI ve BluTv’de yayınlanan belgesellerde kullanılan görüntülerin çekimi ve tercih edilen kamera teknikleri incelendiğinde, görüntülerin kalitesi ve çekim teknikleri, sadece izlenme sayısını artırmak için değil, aynı zamanda içerikle uyumlu bir görsel anlatı oluşturmak ve izleyiciye derin bir deneyim sunmak amacıyla seçilmiştir. Kamera teknikleri ve görsel kompozisyonlar, belgeselde anlatılan hikâyenin derinliğini yansıtmak için özenle seçilmiştir. Bu nedenle, platformlarda

yayınlanan belgesellerin amacı, izlenme kaygısından ziyade seyirciyi etkilemek ve belgeselin estetik kalitesini ön plana çıkarmaktır.

Öter (2023:62) yaklaşık olarak bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

MUBI'nin diğer platformlardan en azından başlangıçta keskin şekilde ayrılan özelliği arşivinde ve seçkilerinde yalnızca art house yapımlara yer vermesidir. Bu özelliği, doğal olarak MUBI'nin niş içerikler yayınlayan ve niş bir kitleye hitap eden bir platform olarak anılmasını sağlamaktadır. MUBI kullanıcılarına, platformda yayımlanan filmlerle ilgili görüşleri sorulduğunda MUBI filmlerinde (art house), mainstream filmlerde bulamadıkları bir lezzet bulduklarından söz etmişlerdir. Derinlik, nadide olmak, sıcak ve samimi olmak, değerli olmak, iz bırakmak, bir derdi olmak gibi kavramlar görüşmecilerde rastlanan ortak kavramlar olmuştur.

Bu noktadan hareketle MUBI ve benzer içeriklere sahip bir diğer platform olarak BluTv 'deki belgesel yapımlarında estetik kaygılar ön plandadır. Kamera hareketleri ve çekim açıları, seyircinin dikkatini çekmek ve içeriğe odaklanmasını sağlamak için özenle seçilmiştir. Görüntü tasarımı, her sahnede belgeselin ruhunu yansıtmak ve izleyiciye derin bir duygusal etki bırakmak için özenle düşünülmüştür.

MUBI ve BluTv'de yayınlanan belgesellerin görüntü tasarımı ve kamera kullanımı incelendiğinde, farklı tekniklerin kullanıldığı gözlemleniyor. Örneğin, "Maddenin Halleri" belgeselinde kameranin mekanla kurduğu ilişki, belgeselin temel anlatımını güçlendiriyor. Görüntüler, genellikle doğal akış içinde kaydedilmiş, gerçekliği izleyiciye vurgulayan sahnelerden oluşuyor. Kameranin doğal hareketleri ve zaman zaman tercih edilen zoom in-zoom out gibi teknikler, belgeselin estetik yapısını zenginleştirmek için kullanılıyor. BluTv'de yayınlanan "Mimaroglu" belgeseli, sıradan bir belgesel yapımından farklı olarak yönetmenin deneysel bir film estetiği sunma çabasını açıkça sergiliyor. Belgeselin ilk sahneleri, siyah beyaz bir şekilde kentin yüksek binalarına odaklanarak ana karakterlerin- İlhan Mimaroglu, kent ve elektronik müzik- tanımlayıcı özelliklerini yansıtıyor. İlhan Mimaroglu'nun kendi amatör çekimlerini belgeselde kullanması, yapıma daha kişisel ve otantik bir hava katıyor.

140 Journos belgesellerinde kullanılan kamera hareketleri genellikle doğal el ile çekilmiş sarsıntılı kamera hareketleri veya gimbal kullanımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu teknikler, belgeseldeki sahnelerin doğal ve canlı bir atmosferde çekilmesini sağlamıştır. Sarsıntılı kamera hareketleri, izleyiciye sahnelerin gerçekliğini ve doğallığını daha yakından hissettirirken, gimbal kullanımı ise daha stabil ve akıcı çekimler elde etmeye yardımcı olmuştur. Belgesellerde sıkça kullanılan slow motion tekniği, izleyicilerin dikkatini çekmek ve ekran başında kalmalarını sağlamak amacıyla sıklıkla tercih edilmiştir. Bu teknik, 140 Journos belgeselleri boyunca belirgin bir şekilde kullanılmıştır.

MUBI ve BluTv'de yayınlanan belgeseller, estetik açıdan sinemanın her unsurundan etkili bir şekilde yararlanarak izleyicilere zengin ve derin deneyimler sunduğu görülüyor. Bu belgesellerde, seslerin doğal olarak kullanılması ve zaman zaman müziklerle desteklenmesi, izleyicilerin duygusal derinliklere daha kolayca ulaşmasını sağlıyor. "Maddenin Halleri" belgeselinden örnek vermek gerekirse, hastane ortamında çeşitli seslerin doğal olarak kullanılması, izleyicilere hastane yaşamının gerçekliğini ve dinamiklerini daha iyi hissettiriyor. Örneğin, hastaların acı çekme sesleri izleyicilerin empati kurmasını sağlayarak hikâyeye duygusal bir bağ kurmalarına yardımcı olabilir. Hastaların konuşmaları, doktor ve hemşirelerin iletişimi, cihazların çalışma sesleri, kapıların açılma ve kapanma sesleri gibi detaylar, izleyicilere hastane atmosferinin karmaşıklığını ve canlılığını aktarıyor. Doğal ortam seslerinin kullanımı, izleyicilerin belgeseldeki atmosfere daha kolay adapte olmasını sağlayarak onları olayların içine çekiyor. Bu da belgeselin gerçekçiliğini artırıyor ve izleyicilere içinde bulundukları ortamı daha yakından deneyimleme şansı veriyor. Bu şekilde yayınlanan belgeseller, sesin ve görüntünün bir araya gelerek etkileyici ve içsel bir anlatı oluşturmada başarılı bir şekilde estetik kaygıyı öne çıkarır.

Dijital yayın platformları arasında Youtube'un, amatör film yapımcılarını bir araya getirdiğini belirten Ak (2021:175-176), bu mecralara yönelik üretilen belgesellerin yoğun müzik kullanımı ve yavaşlatılmış görüntülerle video kliplere benzeyen bir yapıya sahip olduğunu, bunun nedeninin ise izlenme kaygısından kaynaklandığını ifade etmektedir. Ak'a göre bu durum, türsel sınırların kaybolmasına

neden olurken, belgesel filmin özgün yapısını da bozarak yapı değişimine uğratmaktadır.

Bu doğrultuda çalışmada incelenen üç 140 Journos belgeselde de müziğin etkili kullanımı belirgin bir şekilde öne çıkmıştır. Müzikler, belgesellerin ana taşıyıcı unsurlarından biri olarak baştan sona kadar kullanılmıştır. Killa belgeselinden örnek verecek olursak, izlenme kaygısı nedeniyle izleyicilerin sıkıldığı anda belgeseli kapatma olasılığından dolayı uzun sahneler ve uzun röportajlar müzikle desteklenerek izleyicinin olaydan kopmaması amaçlanmaktadır. Filmin belirli anlarında müzik, sahnelerden ayrıldığı anda ileride olacak olaylara dair belirgin bir gerilim veya heyecan duygusu uyandırmamaktadır. İzleyiciler genellikle akıcı ve etkileyici görüntülerden etkilenirler, kurgunun ritmi ve müziğin duygusal olarak yönlendirici gücünden de faydalanırlar. Killa belgeseli hakkında izleyenlerin yaptığı yorumlara bakıldığında zaman müzik seçimlerinin ve müziklerin güzel olması gibi birçok yorum yapılmıştır. Ayrıca incelenen 140 Journos belgesellerindeki renk paletlerinin çeşitliliği ve doğal renklerden uzaklaşma, belgesellerde sıklıkla kullanılmıştır. Genellikle belgesellerde doğal renklerin tercih edilmemesi, belgesellerin doğallıktan ve anlam yaratmadan uzak daha çok müzik kliplerini andıran yapay bir yapıda olduğunu gösterir. Bu doğrultuda 140 Journos belgesellerinin temel özelliklerinden biri, hızlı tüketim kültürüne uygun yapıda olmalarıdır. Bu durum belgesellerin kısa ve etkileyici klipler şeklinde yapılandırılmasına yol açar.

Çalışmada incelenen MUBI ve BluTv belgesellerinde ışık ve renklerin kullanımı, içeriklerin atmosferini ve duygusal derinliğini belirginleştirmekte kritik bir rol oynamaktadır. Örneğin, "Dermansız" belgeselinde ise Abdullah'ın köyü, köylülerle yapılan röportajlar ve Bursa'nın şehir görüntülerinde belirgin bir şekilde hâkim olan mavi renk tonu, derin ve çok katmanlı bir sembolizme sahiptir. Bu renk tonu, sahnelerin atmosferini ve duygusal tonunu pekiştirirken, izleyiciye belirli duygusal ve anlamsal katmanlar ekler. Mavi renk, sıklıkla huzur, sakinlik ve dinginlikle ilişkilendirilir. Ancak, belgeseldeki mavi tonlar daha ziyade iç karartıcı ve kasvetli bir atmosfer yaratmak için kullanılmıştır. Bu tonlar, izleyiciye Abdullah'ın iç dünyasındaki karmaşık duyguları ve çatışmaları ile birlikte, yaşadığı izole edilmiş ve melankolik atmosferi aktarır. Işık ve renklerin belgesellerdeki kullanımı, sadece görsel

bir unsur olmanın ötesinde, içeriğin derinliğini ve anlamını artırmak için etkili bir araç olarak kullanılmaktadır.

MUBI ve BluTv platformlarında yayınlanan belgesellerin estetik kaygısının, içeriklerin derinliğini ve görsel anlatısını güçlendirmek için öne çıktığı açıkça gözlemlenmektedir. Bu belgesellerin süreler bağlamında uzunluğu, izleyicileri içine çekmek ve onları belgeselin atmosferine tam anlamıyla dalmalarını sağlamak için bir kısıtlama olmaksızın özgürce akar. Belgesellerin uzunluğu izleyicinin belgeselin derinliklerinde kaybolmasını, hikâyenin dokusuna tam olarak nüfuz etmesini ve karakterlerle bağ kurmasını kolaylaştırır. Bu şekilde, içeriklerin etkisini artırırken, izleyicileri unutulmaz bir yolculuğa çıkarır ve onları belgeselin içine çeker.

Belgeseller kurgu teknikleri bakımından, özellikle cut ve dissolve geçişleri, belgesellerin anlamını derinleştirmede kritik bir rol oynar. Örneğin, "Dermansız" belgeselinde dissolve geçişlerinin siyah beyaz görüntülerle birleştirilmesi, geçmişle günümüz arasında akıcı bir bağ kurarak izleyiciye benzersiz bir deneyim sunar. Bu teknikler, belgesel türünde farklı bir estetik ve anlatım tarzı oluşturarak izleyicilere daha derin bir anlam katmaktadır. Bu şekilde, kullanılan kurgu teknikleri ve sinematik unsurlar, belgesellerin sadece bilgi iletmekle kalmayıp aynı zamanda duygusal ve estetik bir deneyim sunmasına olanak tanır.

6.1.4.MUBI ve BluTv ‘de yayınlanan belgesellerde estetik kaygı, gerçeklik ve yaratıcı bir süreç ön planlandır, 140 Journos için üretilmiş belgesellerde ise izleyici odaklı bir yapı görülmektedir ve platformlar arası farklı yaklaşımlar söz konusudur .

Günümüzde dijital medyanın hızla yayılmasıyla birlikte, belgesel türü de çeşitli platformlarda önemli bir yer edinmiştir. Özellikle paralı üyelik tabanlı yayın platformları olan MUBI ve BluTV, belgesel türündeki içeriklerle geniş bir izleyici kitlesine ulaşmaktadır. Ancak, 140 Journos'un belgeselleri ile bu platformlardaki belgesel filmler arasında birtakım farklılıklar gözlemlenmektedir. Bu farklılıkların altında yatan nedenler birçok faktöre dayanmaktadır.

Birincisi, MUBI ve BluTV gibi platformlar, genellikle paralı üyelik tabanlıdır. Bu durum, izleyici sayısından ziyade abone sayısının önemli olduğu anlamına gelir.

Dolayısıyla, bu platformların öncelikli hedefi, izleyici kitlesini memnun etmek ve abonelerini elde tutmaktır. Bu platformlar daha çok kaliteli içerik sunmaya odaklanır ve izleyicilerin taleplerini karşılayacak içerikler üretir.

İkinci olarak, MUBI ve BluTV gibi platformlar, belgesel türündeki içeriklerde estetik kaygıyı önemserler. Paralı üyelik sistemine dayandıkları için, izleyicilere sunulan içeriklerin kalitesi ve estetiği önemlidir. Bu nedenle, bu platformlardaki belgesel filmlerde teknik detaylar, görsel anlatım ve sanatsal unsurlar öne çıkar. Estetik kaygının ön planda olması, izleyicilere sadece bilgi sunmakla kalmayıp aynı zamanda sanatsal bir deneyim yaşatmayı amaçlar.

Üçüncüsü, MUBI ve BluTV gibi platformlar genellikle belgesel türündeki içerikleri seçici bir şekilde ‘Festivallerde ödül ve gösterim almış belgeseller gibi’ yayınlama eğilimindedir. Bu platformlar, izleyici kitlesine hitap edecek ve belirli bir kalite standardını karşılayacak içerikleri seçerler. Dolayısıyla, izlenme kaygısı kadar içeriğin kalitesi ve ilgi çekiciliği de önemlidir. Bu da izleyicilerin aboneliklerini sürdürmelerini sağlayacak nitelikli içeriklerin yayınlanmasına katkı sağlar.

Öter yaklaşık olarak bu durumdan şu şekilde bahsetmiştir: MUBI, film seçkileri ve kullanıcılarına yaşattığı film izleme deneyimi ile kendisini diğer platformlardan ayırmaktadır. (Öter, 2023:94).

Sonuç olarak, MUBI ve BluTV gibi paralı üyelik tabanlı yayın platformlarında, izleyicilere sadece bilgi sunmakla kalmayıp aynı zamanda sanatsal bir deneyim yaşatmayı hedeflerler. Bu durumun nedenleri arasında abone odaklı bir iş modeli, estetik kaygı ve içerik kalitesine önem verme gibi faktörler yer alır. 140 Journos'un ürettiği belgesellerde genel olarak estetik kaygı yerine izlenme sayısının beğenin ve izleyici yorumlarının öncelikli olduğu görülmektedir.

Yıldırım yaklaşık olarak bu durumdan şöyle bahsetmiştir; yeni medya ortamlarının yalnızca içerik üreterek ve tüketerek bir pratik oluşturmanın ötesinde, üretilen içeriklerin yorum ve beğenilerle karşılıklı etkileşim fenomeni yarattığını belirtir Yıldırım (2020:54), bu durumun içerik üretim ve tüketim aşamalarında kontrolün kullanıcılar (izleyiciler) tarafından sağlandığına dikkat çekmektedir.

140 Journos'un belgeselleri, genellikle hızlı tüketim kültürüne uyum sağlamak amacıyla yapılmıştır. Bu belgesellerde, izleyicilerin ilgisini çekecek görsel unsurlar ve kısa klipler ön plandadır. Estetik kaygı yerine, izleyiciye hızlı bir şekilde bilgi sunmak ve onların dikkatini çekmek amaçlanır. Bu belgesellerde teknik detaylar ve görsel anlatımın öne çıktığı söylenemez; daha çok izleyicinin ilgisini çekecek içerikler ve basit kurgular tercih edilir.

Kalafatoğlu yaklaşık olarak bu durumu şu şekilde ifade etmiştir :

Çevrimiçi ortamlarda yayınlanan bu videoların bazıları belgesel olarak adlandırılan yapımların sınırlarını zorlar nitelikte olmakla birlikte dijital çağda yaşanan gelişmeler beraberinde yeni yapım biçimlerini, dağıtım ve tüketim olanaklarını dolaşıma sokmaktadır. İzler kitle hem daha fazla yapımla hem de daha fazla kanalla buluşmaktadır. Aynı zamanda daha fazla amatör yapımcı belgesel film alanına giriş yapmaktadır. Kalafatoğlu, Tağ, (2015, 514).

Öte yandan, MUBI ve BluTV gibi platformlarda yayınlanan belgesel filmlerde estetik kaygısı daha belirgindir. Bu belgesellerde, teknik detaylar, görsel anlatım ve sanatsal açıdan estetik unsurlar öne çıkar. Kamera hareketleri, ışık kullanımı, renk paletleri ve görsel kompozisyonlar titizlikle seçilerek izleyiciye derin bir deneyim sunmak amaçlanır. Estetik kaygı, belgesel filmlerin sadece izlenme sayısını artırmakla kalmayıp aynı zamanda sanatsal bir değer taşımasına da önemli katkı sağlar. Bu durumlar, 140 Journos'un belgeselleri ile MUBI ve BluTV' deki belgesel filmler arasında belirgin bir tezat oluşturur. Bir tarafta izlenme sayısını artırmak ve hızlı tüketim kültürüne uyum sağlamak amaçlanırken, diğer tarafta sanatsal değere ve estetik kaygıya önem verilir. Bu farklı yaklaşımlar, platformları izleyicilere farklı deneyimler sunmasına ve belgesel türünün çeşitli yönlerini temsil etmesine katkı sağlar.

SONUÇ

İnternetin küresel olarak yaygınlaşması, insanlar ile cihazlar arasındaki ilişkiyi derinleştirmiş ve dijitalleşme ile birlikte sosyal medyanın ve dijital platformların yükselişi hayatlarımızın merkezine yerleşmiştir. Bu teknolojik gelişmeler, sadece farklı insanlar arasında iletişim kurmayı kolaylaştırmakla kalmamış, aynı zamanda insanların düşüncelerini, işlerini ve yeteneklerini üretmelerini, paylaşımlarını ve göstermelerini sağlamıştır. Günümüzde, teknolojik ilerlemelerin sunduğu teknik imkanlar, belgesel film alanında önemli bir dönüşüm ve dijitalleşme sürecine neden olmaktadır. Bu değişim, belgesel yapımların teknik açıdan abonelik tabanlı dijital platformlarda yer edinmesini sağlayarak, sinema ve televizyonun geleneksel yapısından ayrılarak yeni medyanın dinamiklerini benimsemesine olanak tanımaktadır. Bu süreç, belgesel film yapımcılarını, dijital platformların özelliklerini ve izleyici alışkanlıklarının evrimini göz önünde bulundurarak yapım ve gösterim stratejilerini yeniden şekillendirmeye yönlendirmektedir.

Belgesel filmler, finansal konularda tarih boyunca büyük zorluklar yaşamış ve kendisine gösterim ve dağıtım alanlarında sürekli olarak yeni fırsatlar aramıştır. Bir dönem televizyon, belgesellerin finansmanında önemli bir rol oynamış olsa da ilerleyen zamanlarda, televizyonun ticari yapısının etkisiyle belgesel estetiği ve anlatı biçimlerinde değişiklikler yaşanmıştır. Belgeseller genellikle yayıncı kanallar tarafından finanse edilerek, izleyici kitlesine uygun üretimler yapılmıştır. Günümüzde ise dijital medyanın yükselişi, belgesel sinema alanında önemli bir dönüşüme yol açmıştır. Sosyal medya platformları, özellikle YouTube gibi video paylaşım siteleri, belgesel yapımcılarına daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşma imkânı sunmuştur. Yaklaşık olarak Ekinci (2020: 115), YouTube ortamının sinemaya daha geniş kitleleri çekme noktasında, reklam ve pazarlama açısından geleneksel medyaya göre daha etkili olduğunu savunmaktadır.

Bu doğrultuda dijital platformlar, belgesel yapımcılarının filmlerini doğrudan ve kolayca izleyiciyle buluşturabilecekleri bir ortam sağlamıştır. Bununla birlikte, sosyal medya platformlarında yayınlanan kısa videoların ve hızlı tüketim alışkanlıklarının artmasıyla birlikte, belgesel yapımında da bazı değişimler yaşanmıştır. Yapımcılar, daha kısa ve etkileyici içerikler üretmeye yönelmişlerdir. Bu durum, belgesel

yapımların anlatı biçimlerini ve estetik tercihlerini de etkilemiştir. Teknolojik ilerlemeler ve dijital medyanın yükselişi sayesinde belgesel yapımcıları yeni fırsatlar elde etmiş ve izleyiciyle daha etkili bir şekilde buluşmuşlardır. Ancak, bu değişim beraberinde bazı estetik ve anlatı biçimi değişikliklerini de getirmiştir. Dijital platformlarda belgesel filmler, etkileşimli, kişiselleştirilmiş ve çoklu ortam öğelerini içeren yeni bir anlatı dili geliştirmektedir. Bu, izleyicilere daha esnek ve özgün bir deneyim sunma potansiyeline sahip teknik yeniliklerle desteklenmektedir. Bu bağlamda, belgesel film yapımı ve gösterimi, dijitalleşmenin sunduğu fırsatlardan yararlanarak sürekli olarak gelişmekte ve izleyiciyle daha yakın bir etkileşim kurmayı amaçlamaktadır.

140 Journos Youtube yayın kanalı, ürettiği içeriklerle geniş bir izleyici kitlesine ulaşmış durumdadır. Bu durum, belgesel filmlerin izleyici tarafından izlenmediği algısının yıllar içinde yok olmaya başladığını gösterir. Özellikle sıradan insan hikayeleri, etkileyici bir estetik anlayışla sunulduğunda Youtube gibi bir platformda bile izleyicilerin dikkatini çekme potansiyeline sahiptir. Bu durum, içeriklerin geniş kitlelere ulaşması açısından son derece önemlidir. Ancak, bu tür platformlarda üretilen belgesel filmlerin özgün yapısının ne kadarını koruduğu sorusu gündeme gelmektedir. Yapılan filmler genellikle doğallığı ve samimiyeti yakalamakla birlikte, izleyiciye genellikle yüzeysel bir anlatımla sunulmaktadır. Başka bir deyişle, 140 Journos platformundaki belgeseller genellikle kısa sürede üretilen işlerdir. Bu da belgesel sinemanın araştırmacı ve derinlemesine yapılan analizlerinden yoksun olmalarına yol açabilir. Özellikle YouTube için üretilen belgesellerin, belgesel sinemanın temel özelliklerinden biri olan araştırma ve derinlikli anlatım konusunda zayıf olduğu sıklıkla görülmektedir.

MUBI ve BluTv platformları ücretli abonelik sistemine dayanmaktadır. Bu durum, bu platformların izleyici kitlesinin memnuniyetini ve abone sayısını artırmaya odaklandığını göstermektedir. Bu platformlar, 140 Journos'un belgesellerinde olduğu gibi izlenme rakamlarına odaklanmazlar. Onun yerine, kaliteli içerikler yayınlamaya ve izleyicilerin taleplerini karşılamaya önem verirler. Bu platformlardan yayınlanan belgeseller genellikle festivallerde ödül almış ve belirli bir estetik kaygıyı sağlamış belgesellerdir. Bu belgeseller, genellikle teknik beceri, görsel anlatım ve derinlikli

hikâye anlatımı gibi özelliklerle öne çıkar. Profesyonel ekip ve ekipmanlarla yaratıcı ve sanatsal bir yaklaşımla hazırlanan bu belgeseller, izleyiciyi etkilemeye ve derin düşüncelere yol açmaya yönelik bir amaca hizmet ederler. Genellikle özgün bir bakış açısı, güçlü bir atmosfer ve etkileyici bir anlatı dili ile dikkat çekerler. MUBI ve BluTV platformları, ücretli abonelik sistemlerine dayandıkları için, sunulan içeriğin kalitesi ve estetiği önemlidir. Estetik kaygının ön planda olması, izleyicilere sadece bilgi sunmakla kalmaz, aynı zamanda sanatsal bir deneyim yaşatmayı amaçlar.

MUBI ve BluTV platformları, genellikle belgesel türündeki içerikleri seçici bir şekilde yayınlama eğilimindedir. Bu platformlar, izleyici kitlesine hitap edecek ve belirli bir kalite standardını karşılayacak içerikleri tercih ederler. Dolayısıyla, izlenme rakamları kadar içeriğin kalitesi ve ilgi çekiciliği de önemlidir. Bu da izleyicilerin aboneliklerini sürdürmelerine katkı sağlayacak nitelikli içeriklerin üretilmesine yardımcı olur. MUBI ve BluTV gibi ücretli abonelik tabanlı yayın platformlarında, izlenme rakamlarına verilen önem 140 Journos'un belgeselleri kadar yoğun değildir. Bunun sebepleri arasında abone odaklı bir iş modeli, estetik kaygı ve içerik kalitesine verilen önem yer alır.

140 Journos, YouTube 'da yayın yapan bir kanal olarak milyonlarca izleyiciye ulaşıyor. Bu başarı, içeriklerinin seçtiği konular kadar estetik anlayışlarına da dayanmaktadır. Günümüz hızlı tüketim kültürüne uygun kısa içerikler, izleyicilerin belgeselleri sıkılmadan takip etmesini sağlamaktadır. Yoğun müzik kullanımı, hızlı ve ritmik kurgu, görüntü efektleri animasyonlar gibi unsurlar platformun estetik anlayışını belirlemektedir. Ancak, bu tarz içerikler belgesel türünün özgün yapısını zedelemektedirler. YouTube, giderek kendi anlatısını oluşturan bir platform haline gelmektedir ve bu durum belgesel filmleri de etkilemektedir. İzleyici odaklı popüler içeriklere göre benzer içerikler üretmeye çalışmaktadır.

Belgesel filmler, uzun yıllardır izleyicilere gerçek hayat hikayelerini ve belirli konuları aktarma amacıyla kullanılan önemli bir araç olmuştur. Ancak, günümüzde belgesel sinemanın yapısal ve estetik anlamda önemli değişimler geçirdiği gözlemlenmektedir. Özellikle dijital platformların ve Youtube'un yükselişi, bu değişimlerin hızlanmasına ve belgesel türünün kendine özgü bir estetik anlayışını oluşturmaya olanak sağlamıştır. Belgesel adı altında yayınlanan içeriklerin reklam

ve video klip estetiğiyle harmanlanması, belgesel sinema estetiğini önemli ölçüde etkilemektedir. Geçmişte belgesel filmler, daha sakin ve gerçeklik odaklı bir estetik anlayışa sahipti. Ancak günümüzde, belgesel yapımcıları izleyiciyi etkilemek ve ilgisini çekmek için daha görsel açıdan çarpıcı ve hızlı kurgulu içerikler üretmeye yönelmektedirler. Bu durum, belgesel türünün geleneksel algısını ve estetik normlarını değiştirmekte ve izleyicilerin belgesel algısında önemli bir değişime neden olmaktadır. Milyonlarca izleyiciye ulaşan bu tarz belgesel yapımları, insanların belgesel algısında evrime yol açmaktadır.

Geleneksel belgesel yapımlarının yanı sıra, reklam ve video klip estetiğine sahip belgeseller de yaygınlaşmış ve izleyici kitlesini genişletmiştir. Bu durum, belgesel sinemanın daha geniş bir kitleye ulaşmasını sağlamış olsada, aynı zamanda belgesel türünün özgünlüğünü ve gerçeklik hissini de sorgulatmaktadır. YouTube, 140 Journos kanalı ve benzer belgesel kanalları kendi estetik anlayışını oluşturarak belgesel türündeki içeriklerin yayınlanma ve tüketilme biçimini değiştirmektedir. Kısa ve hızlı tüketilen içeriklerin popülerleşmesi, belgesel sinemanın da bu trende uyum sağlamasına neden olmuştur. Ancak, bu durum bazı eleştirilere de yol açmakta ve belgesel türünün özgünlüğünü tehdit edebilmektedir.

Belgesel filmler, tarih boyunca toplumların kültürel ve tarihsel miraslarını yansıtmak, gerçek hayat hikayelerini anlatmak ve izleyicilere derinlemesine düşündüren deneyimler sunmak için önemli bir araç olmuştur. MUBI ve BluTV gibi platformların, geleneksel yapıya bağlı kalarak estetik kaliteyi ön planda tuttuklarını görülmektedir. Öte yandan, 140 Journos gibi kanalların kısa klipler tarzında bir estetikle harmanlanmış belgesel yapımları da önemli bir izleyici kitlesi oluşturmuş ve belirli bir popülerlik kazanmıştır. Ancak, bu değişimlerin belgesel türünün özgünlüğünü koruyarak gerçeklik hissini ve estetik kaliteyi sürdürmesi açısından tartışmaya açık bir konudur.

Günümüzde dijitalleşmenin etkisiyle belgesel sinemasının yükselişi, özünü kaybetme riskini de beraberinde getirmektedir. Teknolojinin ve dijitalleşmenin getirdiği değişimlerle birlikte, belgesel sinemanın doğasına ve özüne ne kadar sadık kalacağı önemli bir sorudur. Bu değişimler, belgesel sinemanın belki de yeni bir yapıya evrilerek sürdürülmesini sağlayabilir; ancak aynı zamanda belgesel üretimlerinin,

izleyici ve yeni yapı odaklı bir yöne doğru kaymasına neden olabilir. Bu noktada geleneksel belgesel sinemanın öz biçimine ve estetik doğallığına zarar vermeden, teknoloji ve dijitalleşmenin sunduğu olanaklardan yararlanarak ilerlemek önemli bir yaklaşım olacaktır. Bu süreçte, belgesel yapımcılarının belgeselin doğallığını, özgün bakış açılarını ve sanatsal anlatımlarını koruyarak, izleyicilere derinlemesine ve etkileyici deneyimler sunabilirler. Bu sayede, belgesel sinema hem geleneği sürdürebilir hem de yeniliklere açık bir şekilde evrilebilir.

KAYNAKÇA

- Ak, M. (2021) “Dijitalleşme ve Yeni Medya Döneminde Belgesel Film Estetiği”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.
- Arda, Ö. (2015). Belgesel Filmde Yeni Yaklaşımların IDFA DOCLAB 2010-2015 Belgesel Film Örnekleme Üzerinden Yapısal ve Kullanım Özelliklerine Göre İçerik Analizi, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0 (48), 1-23.
- Arnheim, R. (2002) Sanat Olarak Sinema. Öteki Yayınevi: Ankara
- Armes, Roy. (2019) Sinema ve Gerçeklik Tarihsel Bir İnceleme, Çev. Zeynep Özen Barkot, İstanbul, Doruk Yayıncılık, 2019.
- Aytekin, M. & Yıldızvıran, M. (2021). “Sinema Tanıtım ve Reklam İlişkisi Bağlamında Türk Sinema Endüstrisinde Sosyal Medya Kullanımı”, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0 (35) , 217-238. Doi: 10.31123/akil.886926.
- Baker, M. (2006). Documentary in the Digital Age. Oxford: Focal Press.
- Barsam, R., M. (1992). Nonfiction Film A Critical History Revised and Expanded. Bloomington ve Indianapolis: Indiana University Press.
- Bernard, S. C. (2007). Documentary Storytelling Making Stronger and More Dramatic Nonfiction Films Second Edition, Focal Press, 2007.
- Barnwel, J.(2011). Film Yapımının Temelleri. Literatür Yayınları: İstanbul.
- Brown, B. (2014). Sinematografi: Kuram ve Uygulama. Selçuk T. (çev.). Hil Yayınları: İstanbul.
- Brown, W. (2014). Digital Cinema. The Routledge Encyclopedia of Film Theory, Routledge Publishing: New York.

- Çakıcı Öztürk, G. (2013). Sinemadan Televizyona, Belgesel Filmde Değişen Anlatı Yapısı: Can Dündar ve Tolga Örnek'in Belgesel Filmleri, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, D. (2019). Kitlesele Fonlamalı Dijital Gazetecilik. Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi *Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi*, (12), 44-60.
- Dijck, V. J. ve Poell, T. (2020). "Sosyal Medya Mantığını Anlamak" Şeyda Koçak Kurt (çev.). *Yeni Medya*, (9), 110-128.
- Ekinci, B. T. (2015). Sinemada Yeni Anlatım Yöntemleri Time Lapse ve Slow Motion Teknikleri ve Samsara 2011 Filmi, *Online Journal of Art and Design*, Sayı:3 43-56.
- Ekinci, B. T. (2020). "Youtuber Movies" From New Media to the Cinema.", *CINEJ Cinema Journal: Volume 8.2* (2020), Doi: 10.5195/cinej.2020.230
- Erkılıç, H. & Toprak A. (2012). "Belgesel Sinemanın Alternatif Dağıtım Ve Gösterim Olanağı Olarak İnternet" *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC* April 2012 Volume 2 Issue 2.
- Ertekin, Fatih (2023). Dijitalleşme ile Belgesel Filmin Türsel ve Anlatısal Dönüşümlerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Evecen, G. (2017). Belgesel Sinemada Bakış Açısı ve Anlatıcı, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Evecen, G. & Can A., (2017). Belgesel Filmde Anlatı – Anlatıcı İlişkisi: "Grizlly Man" Belgesel Filmi Örneği, *Selçuk İletişim*, 2017, 10 (1): 282-294
- Frey, M. (2021). *MUBI and the Curation Model of Video on Demand*, Palgrave Macmillan

- Furby, J. ve Hines, C. (2014). Sinemaya Giriş: Fantastik. Sena Yavuz (çev.). Kolektif Kitap: İstanbul.
- Ekinci, B. T. (2014). Belgesel ve Kurmacadan Hareketle “Godfrey Reggio ve Ron Fricke Sineması” ve Sinemada Yeni Dil Arayışları. (Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maltepe Üniversitesi: İstanbul.
- Glynne, A. (2011). Belgeseller... Nasıl Yapılır, Nasıl Dağıtılır?, Çev. Zeynep Mertoğlu Uğur ve Nalan Işık Çeper, İstanbul, Kalkedon Yayıncılık, İlk Baskı.
- Hüsman, A.H., (2023). Nostaljik Bir Deneyim Olarak Modernlik: Mimaroglu Belgeseli, SineFilozofi Dergisi. 8 (15).
- Hakverdi, C. (2024). Türkiye’de belgesel sinemada arşiv kullanımı: Olanaklar ve güçlükler. ARTS, 11, 74- 101. <https://doi.org/10.46372/arts.1398027>
- Jenkins, H. (2016). “Cesur Yeni Medya” Teknolojiler ve Hayran Kültürü , Çev. Nihan Yeğengil, İstanbul, İletişim Yayınları, 1.Baskı, 2016.
- Kandemir, C. (2013). IPTV Yayıncılığının Sorunları ve Geleceği Sektörün Aktörleriyle Derinlemesine Mülakatlar, İstanbul, Derin Yayınları.
- Kalafatoğlu, T., Ş(2015). International Trends and Issues in Communication & Media Conference 2015 – September 2-4, 2015, St. Petersburg, Russia
- Kılıç, L. (2003). Görüntü Estetiği. İnkılap Kitabevi: Ankara.
- Metz, Christian (2012). Sinemada Anlam Üstüne Denemeler (1.Baskı) (Çeviren: Oğuz Adanır). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Millerson, Gerald (2007) Sinema ve Televizyon İçin Aydınlatma Tekniği (Çeviren:Selçuk Taylaner). İstanbul: Es Yayınları.
- Mükerrem, Zaur. (2012). Sinematografi Üzerine Düşünceler: Kuram ve Uygulamalar. Ayrıntı Yayınları: İstanbul

- Monaco, J. (2013). Bir Film Nasıl Okunur Sinema Dili, Tarihi ve Kuramı. Ertan Yılmaz (çev.). Oğlak Yayınları: İstanbul.
- Nichols, Bill (2017), Belgesel Sinemaya Giriş, (Çev. Duygu Eruçman), Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Özden, Ö., M (2012) “Dijital İletişim Çağında Belgesel Sinema : Gerçekliğin Yeniden İnşası”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Öter, E. (2023) “Çevrimiçi Sinema : MUBI”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2023.
- Öztürk, S. (2010) Dijital Platformlarda Program Planlama, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Kurtuluş, Ö. (2020). “Süha Arın Filmografyasında Aykırı Bir Belgesel Tahtacı Fatma(1979): Sinematografik Analiz”, Etkileşim, 5, 170-185.
- Rabiger, M. (2004). Directing The Documentary Fourth Edition, Focal Press, 2004.
- Rotha, P. (2000) Belgesel Sinema, Çev. İbrahim Şener, İstanbul, İzdüşüm Yayınları, 2000.
- Salman, S. (2020). “Belgesel Türünde Katılımcı Biçem: Inside the World’s Toughest Prisons Programı Örneği”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8 (108), ss.394-403. Doi: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.44541>.
- Sözen, M. (2003). Sinemada Renk ve Sembolik Anlamlar. Detay Yayıncılık: Ankara.
- Sözen, M. (2010). ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 6, Sayı 11, 2010, ss. 241–266
- Sözen, M. (2020). Belgesel Filmlerde Anlatımsal Kurulum ve Bir Örnek: ‘Bal Ülkesi/Honeyland’ Filmi, Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi, 2020 güz - 02- (21-34)

- Torun, A. (2021). “Sinemada veya Netflix’te Dijital İzleme Ortamları ve Yeni Alışkanlıklar Bir Sosyal Ortam Olarak Sinema ve Film İzleme Pratiklerindeki Dijital Dönüşüm”. Sinefilozofi Dergisi, Özel Sayı (3), s.370-387. Doi: <https://doi.org/10.31122/sinefilozofi.871301>.
- Yaman, H. (2017). Sayısal Yayıncılığın Sağladığı Olanaklar; Etkileşimli Televizyon ve IPTV Uygulamaları, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 6, Sayı 3, s.243-256,
- Yıldırım, A. (2020). “Türkiye’de YouTuber Fenomeni ve İzlenme Türlerine Göre YouTube Analizi”. Yeni Medya, Sayı: 9, s.52-70.
- Zengin, F. (2016). “Dijital Sinemanın Doğuşu ve Gelişimi”, Dijital Sinema Kuramdan Tekniğe, Ed. Rıdvan Şentürk, İnsanart İnsan Yayınları, 2016, s.186.
- Zengin, F. (2016).). “Dijitalleşmenin Türk Sinemasında Yarattığı Dönüşüm: Üretim, Dağıtım ve Gösterim. ”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Tv Sinema Ana Bilim Dalı, 2016.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Baker, M. (2006) Documentary in the Digital Age. Oxford: Focal Press.
http://elcv.art.br/santoandre/biblioteca/em_ingles/film_and_cinema_eBooks_collection/Documentary%20in%20the%20Digital%20Age.pdf Erişim: 27/4/2022
- https://sadibey.com/dosyalar/Gerekli_Seyler/Festival_Degerlendirmesi_04.pdf
- https://sadibey.com/dosyalar/Gerekli_Seyler/Festival_Degerlendirmesi_14.pdf
- Kökçeoğlu, S. (2021) <https://www.youtube.com/watch?v=HPjLsUfFRA8> Erişim Tarihi: 16/3/2024).

EKLER**EK-1: ETİK BEYANI**

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu Tezde

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu Tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez çalışması olarak sunmadığımı,

beyan ederim.

...../...../.....

(İmza) Adı SOYADI

EK-2: TEZ ORJİNALLİK RAPORU**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ****Güzel Sanatlar Enstitüsü**

Tez Başlığı:

Yukarıda başlığı verilen Tezimin tamamı Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. (Tez 106, Tez 206, Tez 010 Formları) Kontrol sonucunda (kaynakça hariç) aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. (tarih gg/aa/yyyy)

İmza

Fatih KAYNARCA

Öğrenci No:202153008003

Sinema – Televizyon Anasanat Dalı

Program (İşaretleyiniz)

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
X			

DANIŞMAN ONAYI

EK-3: Master's/Proficiency in Art/PhD
Thesis/ Art Work Report Originality Report
AKDENİZ UNIVERSITY
Institute of FineArts

Title: An Investigation of Narrative Aesthetics in Documentary Films Broadcasted on Mubi and BluTV through the Example of 140 Journos.

The whole thesis/art work report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. (Tez 106, Tez 206, Tez 010 Forms) According to the originality report, obtained data are as follows. (Bibliography excluded)

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
			13.06.2024		

I declare that I have carefully read the Akdeniz University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval. (date dd/mm/yyyy)

Student No.: 202153008003

Fatih KAYNARCA

Department: Cinema Television

Program/Degree (please mark):

Master's	Proficiency in Art	PhD	Integrated Phd
X			

SUPERVISOR APPROVAL

APPROVED.

(Prof. Dr. Mustafa Fadıl SÖZEN)

EK-4: YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Akdeniz Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi Erişim Sisteminde erişime açılır.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. (1)

☐ Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)

☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

...../...../.....

(İMZA)

Öğrencinin Adı SOYADI

*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması
Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine Enstitü Yönetim Kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmasını ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve Enstitü Anabilim Dalının uygun görüşü üzerine Enstitü Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarılan veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile Enstitünün uygun görüşü üzerine Üniversite Yönetim Kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince Enstitü tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez Danışmanının önerisi ve Enstitü Anabilim/Anasanat Dalının uygun görüşü üzerine Enstitü Yönetim Kurulu tarafından karar verilir.

EK -5: Çalışma kapsamında çekmiş olduğum belgesel film Flash Bellek ile teslim edilmiştir.

